

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Cursus theologici iuxta scholasticam huius temporis
Societatis Jesu methodum tomus ...**

Amico, Francesco

Duaci, 1640

Disputatio Dvodecima. De scientia Dei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82000)

DISPUTATIO XII.

De Scientia Dei.

SECTIO I.

An, & quo modo Deus seipsum
cognoscat?

HACTENUS disputatum est
de veritate Dei, quæ est se-
cunda proprietas entis, in
ordine ad Deum, ut est
obiectum, & terminus co-

gnitionis creatæ: superest de eadem dispu-
tandum in ordine ad eundem Deum, ut ob-
iectum, & terminus est suæ ipsius cogni-
tionis. Supponimus autem in hac disputa-
tione, Deum esse intellectuum, tum quia
hæc perfectio est simpliciter simplex cum
nulla alia maiore vel æquali pugna: tum
quia talis perfectio reperitur in creaturis, in
quibus illam Deus producere non posset,
nisi haberet in seipso; non potest autem il-
lam altiori modo habere, quam formaliter:
igitur. Tum quia, ut optimè probat S. Tho.
1. p. q. 14. art. 1. quælibet substantia spiri-
tualis, ex eo quod immaterialis est, intellecti-
ua est: Deus autem substantia spiritualis est:
ergo intellectiva substantia est.

S. Thomas.

Quotuplex
scientia in
Deo.

2. Hoc igitur supposito, ulterius inda-
gamus, quæ & qualis scientia in Deo sit.
Est autem scientia in Deo duplex, sui, &
aliorum à se. Hæc diuiditur in scientiam
simplicis intelligentiæ, visionis, & condi-
tionatæ seu mediæ. Prima versatur circa pos-
sibilia; & dicitur simplicis intelligentiæ,
quia totum fundamentum cognoscendi illa,
est ipsa increata intelligentia Dei, nullum
supponens reale fundamentum in rebus ip-
sis. Secunda versatur circa res futuras, quæ
aliquando exituræ sunt extra suas causas;
& dicitur visionis, metaphora sumpta à
visione corporea, quod sicut hæc obiectum
supponit extra se, illudque repræsentat,
ut est in se: ita hæc scientia in Deo ob-
iectum supponit extra Deum, illudque repræ-
sentat, ut est in se. Tertia versatur circa futura
conditionalia, à quibus denominatur condi-
tionalis. Sunt autem hæc futura conditiona-
lia, quæ nunquam habitura sunt existen-
tiam, haberent autem, si certa conditio, in
ordine ad quam dicuntur conditionalia, po-
neretur.

Qualis
scientia in
Deo.

3. PRIMA est necessaria, quoniam ha-
bet obiectum necessarium independens à li-
bera voluntate Dei: Secunda est libera,
quia habet obiectum liberum dependens
à libera voluntate Dei: Tertia dicitur me-
dia, quia participat necessitatem vnius, qua-
tenus non potuit hæc scientia in Deo non
esse, & libertatem alterius, quatenus ita
de facto repræsentat vnum obiectum, ut po-
tuerit aliud obiectum repræsentare, si ad aliud
voluntas creata sub conditione fuisset se de-
terminatura, sicut potuisset ex sua libertate
se ad aliud determinare. De quibus omni-
bus nobis singillatim disputandum.

4. DICO 1. Deus seipsum cognoscit. Est
de Fide ex innumeris scripturæ locis,
in quibus Deo tribuitur scientia rerum omniū:
Esther 14. Domine, qui habes omnium scientiam: *Esther 14.*
Ecclesiast. 39. Non est quidquam absconditum *Eccles. 39.*
ab oculis eius. Ratio naturalis est. Deus est in-
tellectivus; ergo maximè sui ipsius. Cōsequen-
tia probatur: omnis intellectus habere debet
aliquod intelligibile, quod primò respiciat ut
adæquatū specificatiuum sui; atqui hoc aliud
esse non potest, quam propria essentia. Maior
constat, quia intellectus essentialiter est per
ordinem ad intelligibile, sicut quævis poten-
tia est per ordinem ad suum terminū. Minor
probatur, nam sola essentia, ex qua talis intel-
lectus fluit, est adæquatū intelligibile talis
intellectus; quod sic ostendo. Adæquatū in-
telligibile non debet excedere, vel excedi in
ipsa ratione intelligibilitatis à proprio intelle-
ctivo; alioqui, quatenus excederet, non speci-
ficaret illud sub eo gradu intelligibilitatis,
quo illud excederet, quia non compararetur,
ut terminus attingibilis ab ipso: quatenus ve-
rò excederetur, supponeret in illo aliquē gra-
dū intellectiuitatis aliunde, quam ab ipso spe-
cificatum; vnde non ipsum, sed illud, in ordine
ad quod supponeretur tale intellectiū adæ-
quatè specificatum, foret propriū specifica-
tiū ipsius. Atqui sola propria essentia neque
excedit, neque exceditur in ratione intelli-
gibilitatis à proprio intellectu: Quod sic pro-
bo, quando intellectiuitas, & intelligibilitas
radicantur in eadem essentia, neutra excedit
alteram, cum vtrique fluat ut naturalis, & adæ-
quata proprietates ab eodem principio. Igitur
sola propria essentia est adæquatū specifica-
tiuum intellectus. Ergo sola essentia diuina
est adæquatū specificatiuum intellectus di-
uini; igitur illam maximè Deus intelligit. Est
igitur Deus sui ipsius maximè intellectivus,
quod erat probandum.

5. DICO 2. Deus necessariò seipsum in-
telligit. Fundamentum est: nam alioqui Deus
esset mutabilis; siquidem posset à cognitione
sui cessare, quæ est intrinseca, & realis perfe-
ctio ipsius. Nec est eadem ratio de scientia
futurorum, quæ potuit in Deo non esse, abs-
que vlla mutatione ipsius: nam hæc requirit
existentiam obiecti futuri, quæ potuit non esse
absque intrinseca mutatione Dei. At scien-
tia de Deo non requirit, nisi existentiam ip-
sius Dei, quæ, quia necessaria est, semper
obiectum est de se actu intelligibile; vnde
si actu non intelligeretur, non esset defectus

obiecti

obiecti intelligibilis, sed intellectus intelligens.

6. Secundò probatur eadem assertio, quia per notitiam sui Deus gignit in seipso Verbum, quod est ens necessarium, & æquè Deus, ac Deus ipse: ergo & ipsa notitia, quæ Verbum gignitur. Consequentia patet, quoniam via non minorem habet necessitatem, quàm habeat terminus ipse, qui mediante tali via accipit esse. 3. Cognitio, quam Deus de seipso habet, nõ distinguitur ab ipso Deo, alioqui esset accidens distinctum à Deo, & componens vnum per accidens cum Deo. Atqui implicat, Deum cessare posse à suo proprio esse; ergo & à cognitione sui ipsius.

7. Dico 3. Deus cognoscit seipsum, vt obiectum primum, reliqua verò vt obiecta secunda. Fundamentum est, quia, vt probatum est, omnis natura intellectualis debet habere aliquod obiectum, quod primariò respiciat: atqui hoc, vt similiter probatum est, aliud esse non potest, quàm propria substantia: igitur propria substantia est primum obiectum diuinæ cognitionis, mediante quo cætera respicit secundariò. Confirmatur, nam obiectum primum est illud, quod est prima origo cognitionis naturæ intellectualis, & radix cognitionis cæterorum. Atqui prima origo cognitionis cæterorum, est propria substantia. Maior constat, nam illud est obiectum primum, quod primo terminat actum cognoscentis, & quo mediante eundem actum reliqua terminant. Minor probatur, nam quod primò terminat actum cognoscentis est, quod primò mouet cognoscentem ad talem actum; sed quod primò mouet naturam intellectricem ad actum cognitionis est propria substantia, quæ est primum, & adæquatum mouens ipsius: reliqua autem mouent, vt aliquo modo contenta in ipsa propria substantia naturæ cognoscentis; atqui primum mouens Deum ad cognoscendum, est suam essentia, reliqua verò, vt aliquo modo contenta in sua essentia: ergo.

8. Dico 4. Cognitio, qua Deus seipsum cognoscit, est perfectè comprehensua, non solum propriæ naturæ, sed etiam sui ipsius. Fundamentum prioris assertionis est, quoniam illa cognitio est perfectè comprehensua obiecti, quæ adæquat cognoscibilitatem obiecti: talis est cognitio Dei respectu sui ipsius. Minor hæc probatur, quia cognitio Dei procedit, nostro modo intelligendi, ex adæquata intelligibilitate naturæ diuinæ, cum nulla sit ratio limitans naturam diuinam, quò minus determinet intellectum suum ad adæquatam cognitionem sui. Cum enim natura diuina sit obiectum intelligibile necessarium, intellectus verò diuinus sit virtus intellectiua necessaria, capax totius intelligibilitatis diuinæ, non est ratio, cur cognitio diuina, modo nostro intelligendi, non procedat vt adæquata intelligibilitati naturæ diuinæ: atque aded vt perfectè comprehensua illius.

9. Fundamentum posterioris assertionis est, quoniam diuina cognitio est perfectè immaterialis: ergo non solum est comprehensua naturæ diuinæ, sed etiam sui ipsius. Consequentia constat, quia sola materialitas obstat, quò minus cognitio sit sui ipsius reflexiua: igitur diuina, quæ est immaterialis, erit sui ipsius reflexiua: & quia est perfectè immaterialis, erit adæquate reflexiua: & quia est infinitè immaterialis, erit vna, & eadem absque vlla distinctione cognitionis directæ, & reflexæ, sui ipsius reflexiua: imò absque virtuali distinctione adæquata, erit infinitè reflexiua sui ipsius æquiualens infinitis cognitionibus reflexiuis, per ipsummet primum conceptum, quo talis cognitio adæquate concipitur in seipsa. Explico. Dupliciter potest diuina cognitio à nobis concipi, vno modo adæquate secundum totam perfectionem, quam cognitio diuina, intra totam latitudinem cognitionis includit; alio modo inadæquate, etiam intra latitudinem cognitionis. Primo modo concepta petit concipi infinitè reflexa, atque aded vt virtualiter æquiualens infinitis cognitionibus reflexiuis. Nam sicut vnumquodque attributum petit concipi cum tota illa perfectione, quam intra lineam suæ propriæ perfectionis includit: ita cognitio diuina cum tota perfectione, quam intra lineam cognitionis includit: atqui virtualis reflexio æquiualens infinitis cognitionibus reflexiuis spectat ad eandem lineam cognitionis: igitur debet in illa concipi, si adæquate concipiatur. Concepta verò secundo modo, non est necesse concipere illam, vt æquiualem infinitis cognitionibus reflexiuis, quia vt sic non concipitur adæquate, secundum totam latitudinem linealem cognitionis, sed inadæquate, secundum partialem tantum. Hinc patet, quo pacto in huiusmodi formalitatibus desumptis per ordinem ad infinitas cognitiones reflexiuas, non sit necesse abire in infinitum: quia nimirum omnes illæ formalitates concipiendæ sunt, vt virtualiter inclusæ essentialiter in ipso primo conceptu cognitionis diuinæ.

SECTIO II.

Quo pacto Deus cognoscat creaturas possibiles?

10. **S**UPPONO, Deum cognoscere creaturas secundum esse participatum earum; quia cum sit agens liberum, debet distinctè præcognoscere effectum, quem producit; vt enim possit effectum producere debet illum per voluntatem determinare: vt autem possit voluntatem effectum producendum determinare, debet illum distinctè præcognoscere, cum nequeat in incognitum ferri. Cognoscit igitur Deus distinctè omnes creaturas secundum esse participatum earum,

rum, cum nulla sit, quam producere non possit. Est autem difficultas, quo pacto Deus cognoscat creaturas possibles. Et ratio difficultatis est, quoniam nec illæ sunt in Deo secundum esse proprium; nec in seipsis, cum antequam producantur nihil in seipsis sint; repugnat autem Deum cognoscere cognitione propria, & intuitiva, quod nullo modo est, neque in se, neque in alio. Cognitio enim propria, & intuitiva est, quam obiectum per seipsum immediatè terminat: non potest autem obiectum per seipsum immediatè terminare, quando nullo modo est. Nec sufficit, quod obiectum sit possibile, quia cognitio in actu, postulat obiectum in actu: quod autem solum potest esse, actu non est: ergo non sufficit ad cognitionem in actu, qualis est diuina. Propter quod varij excogitati sunt dicendi modi.

Henricus.

11. Primus est Henrici quodlibeto 8. q. 1. & 9. circa finem, & quodlibeto 9. q. 1. §. *Ex consideratione*, & quodlibeto 11. q. 13. circa finem, ponentis essentias creatas ab æterno, ratione præcedentes actum diuinæ cognitionis, ad quas tanquam ad obiecta secundaria intuitus Dei ab æterno terminabatur. Fundamentum ipsius est, quia sicut per voluntatem Dei imperantem res fiunt extra Deum in esse existentia, ita per intellectum cognoscentem seipsum ut exemplar rerum omnium, res fiunt extra Deum in esse essentia: atqui Deus ab æterno seipsum intellexit, ut exemplar rerum omnium: ergo res ab æterno habuerunt esse essentia ex vi æternæ cognitionis Dei.

12. Sed contrà, tum quia Deus ab æterno non solum intellexit creaturas secundum esse essentia, sed etiam secundum esse existentia, & cuiuscunque proprietatis consequentis essentiam; nam eas cognouit secundum omne esse, quod illæ aptæ essent habere in seipsis: ergo non solum debuerunt præcedere actum æternum diuinæ cognitionis secundum esse essentia, sed etiam secundum esse existentia, & omnium proprietatum consequentium essentiam. Tum quia huiusmodi essentia ab aduersarijs ponuntur, ut exemplaria rerum producendarum, ad instar quarum debent res, quæ fiunt, efformari: at non minus ipsæ rerum essentia debent supponere suum exemplar, ad instar cuius debent exemplari, quam res ipsæ ad extra producendæ. Aut igitur dabitur processus in infinitum; aut certè, si ipsæ rerum essentia non egent exemplari distincto ab ipsa essentia Dei, nec illo egebunt res ad extra producendæ. Tum quia, ut imaginatio cognoscat obiectum imaginatum, non necessariò supponit illud extra ipsam imaginationem, nam potest Deus annihilare obiectum imaginatum, existente nihilominus obiecto imaginato intra ipsam imaginationem: ergo, ut intellectus cognoscat obiectum intelligibile, non debet necessariò supponere illud extra se. Lege Richardum in 1. d. 35. ar. 1. q. 4. Scotum d. 36. §. *Contra ista*.

Richardus.
Scotus.
Henricus.

13. Ad fundamentum Henrici, Respondendo, negando paritatem, nam Deus in ordine

ad communicandum se ad extra est agens liberum: possunt igitur res per ipsius voluntatem, quæ libera est, produci; non autem per intellectum, qui necessarius est.

14. Secundus modus est Thomistarum asserentium, Deum videre creaturas in sua essentia, ut in earum causa. Fundamentum est, qui videt perfectè causam, videt omnes effectus ab ipsa producibiles: ergo Deus videndo perfectè suam essentiam, ut causam creaturarum, distinctè videt omnes effectus ab ipsa producibiles. Antecedens probant, quia virtus causæ ut sic essentiali habitudinem, & connexionem habet ad suos effectus. Igitur implicat, videre perfectè causam, non visis omnibus effectibus ab ipsa producibilibus.

Thomista.

15. Sed contrà, nam vel Deus videt creaturas, sistendo tantum in cognitione suæ essentia, vel ulterius tendendo ad ipsum esse creaturarum. Non primo modo, quia cum in sua essentia non sint creaturæ formaliter, sed tantum eminenter, non possunt in eâ tantum visæ, ipsæ formaliter videri secundum esse proprium, quia nihil potest secundum proprium esse videri, nisi secundum proprium esse terminet actum videntis: non potest autem secundum proprium esse terminare actum videntis, quod solum videtur secundum eminens esse alterius. Si secundo modo, iam redit difficultas, quid sit illud esse creatum, ad quod protenditur cognitio Dei, cum creatura possibilis nihil sit in se; cognitio autem Dei, cum terminatur ad creaturas possibles, terminatur ad aliquod esse reale.

16. Ad fundamentum Thomistarum, nego antecedens, loquendo de cognitione distincta, & intuitiva; quia cum esse causæ sit distinctum ab esse effectus, non sequitur ex cognitione causæ, cognitio intuitiva effectus, quia obiectum non terminat distinctè, & intuitivè cognitionem, nisi secundum illud esse, quod continet in se formaliter. Ad probationem, nego consequentiam de cognitione intuitiva, concedo de abstractiva.

17. Tertius modus affirmat, Deum cognoscere creaturas possibles, nihil aliud esse, quam eas sibi fingere, seu proponere in esse obiectivo, quod ex parte Dei dicit cognitionem exprimentem; ex parte verò obiecti dicit ipsas creaturas, non secundum esse reale ipsarum, sed secundum esse rationis à Deo fictum, secundum quod esse obiectivè terminant cognitionem Dei. Est Mayroni in 1. dist. 38. q. 1. §. *Quartum*, & indicat Bannez 1. p. q. 15. art. 1.

Mayronus.
Bannez.

18. Sed contrà, tum quia hic modus est imperfectus & indignus Deo: tum quia, cum Deus cognoscat creaturas possibles, cognitio diuina non terminatur formaliter ad ens rationis, sed ad aliquod ens reale, sicut reale est obiectum ipsum, quod cognoscit: tum quia hoc esse obiectivum rationis non esset distinctum ab ipsa cognitione diuina; atqui absurdum est, admittere in cognitione diuina ens rationis.

Modus Authoris.

19. **Q**uartus & verior modus est, Deum cognoscere creaturas possibiles in sua cognitione, tanquam in specie distinctè exprimente omnia, secundum proprium esse singulorum, quod habet diuina cognitio, quatenus proximè determinatur à propriâ essentia, non ut causâ, sed ut specie intelligibili creaturarum. Explico: dupliciter intelligi potest, quod diuina cognitio exprimat creaturas, vno modo ut ratio *Quâ*; alio modo ut ratio in *Quâ*, iuxta varias sententias de verbo mentis, & specie expressâ. In primo sensu asseritur à Vasquez d. 60. c. 3. sed in hoc sensu non soluitur difficultas. Nam quæro, quid sit illud quod ex parte creaturarum possibile terminat intuitum Dei? non ipsæ creaturæ possibiles secundum esse naturale, quia non sunt; non secundum aliquod esse reale obiectuum distinctum à Deo, ut impugnatum est: Igitur intelligenda est in secundo sensu, ut non modò diuina cognitio sit ratio *Quâ*, sed etiam in *Quâ* Deus distinctè videat creaturas: & hoc idè immediatè & proximè, quia cognitio diuina determinatur à propriâ essentia, ut à specie intelligibili sui & creaturarum; à propriâ quidem essentia per seipsam, atque adè immediatius, & primariò; à creaturis verò mediâ specie earum, quæ Deo competit, ut causâ est ipsarum; atque adè mediatè & secundariò, & cum essentiali connexionead obiectum primarium, prius ratione cognoscendum.

20. Tria sunt mihi probanda: primum quod Deus creaturas immediatè cognoscat in sua notitia, tanquam in specie, & Verbo distinctè exprimente omnia: Sumo *Verbum*, non ut dicit respectum ad dicentem, quo pacto notionaliter dicitur de Deo, & competit soli filio; sed ut dicit solam representationem & expressionem vitalem obiecti, quo modo essentialiter prædicatur de Deo, & commune est omnibus diuinis personis. Secundum est, quod cognoscere obiectum hoc modo, non est cognitionem terminari ad aliquod esse, quod obiectum ipsum habeat extra cognoscentem, sed formaliter est terminari ad intrinsecum verbum mentis, ut est expressiui creaturarum intelligibiliter. Tertium, quod hoc habet diuina cognitio, ut determinata à diuina essentia proximè ut à specie, non ut à causa creaturarum, licet non possit Deus esse species, & similitudo creaturarum, nisi simul sit causa earundem.

21. Probatur prima pars nostræ assertionis hoc pacto. Ut res perfectè cognoscatur in verbo sufficit, ut notitia cognoscentis procedat ex perfecta similitudine rei cognoscendæ: sed notitia Dei procedit, nostro modo intelligendi, ex perfectissima similitudine omnium creaturarum possibile; igitur in ea, tanquam in verbo perfectè cognoscuntur omnes creaturæ possibiles. Ma-

ior patet primò inductione tum in nobis respectu obiectorum, quorum perfectas habemus similitudines; nam in eorum notitia tanquam in Verbo perfectè cognoscimus res ipsas: tum in Angelis, in quibus, quia existunt perfectæ similitudines rerum, in earum notitia, tanquam in specie expressâ, & verbo intelligibili perfectè res ipsas cognoscunt.

22. Secundò à priori, quoniam perfecta similitudo obiecti per omnia succedit loco obiecti; ergo præcipuè in terminando actum cognoscentis, nam hoc est præcipuum munus obiecti: sicut enim species impressa succedit loco obiecti in mouendo potentiam ad cognitionem exprimentis ita species expressa in terminando actum cognoscentis. Minor est S. Thomæ 1. p. q. 14. art. 5. & primo contra Gent. cap. 53. vbi docet, in Deo esse similitudines omnium rerum, tametsi in eo non sint res ipsæ secundum esse naturale, quia similitudo intelligibilis non oportet, ut præhabeat esse naturale obiecti, similitudo enim intelligibilis substantiæ non oportet, ut sit substantia. Cuius ratio est, quia similitudo intelligibilis non debet præhabere obiectum, nisi secundum illud esse, secundum quod proportionatur potentia; hoc autem non est esse naturale, sed intentionale obiecti: ergo licet in Deo non sint creaturæ secundum esse naturale, sunt tamen secundum esse intelligibile, & intentionale. Confirmatur: quia quod est perfectio in creaturis, imperfectiorem excludens concedendum est Deo: atqui videre creaturas in Verbo, à se productio perfectio est in creaturis, imperfectiorem excludens; igiturtribuendum est Deo.

23. SECUNDA pars assertionis, in qua maior est difficultas, probatur primò ex Patribus, qui non solum docent, Deum in suo Verbo intelligere seipsum, & creaturas, sed creaturas in suo verbo non esse aliud ab ipso Deo. Anselmus in Monologio c. 33. proponens quæstionem, quâ ratione possit Deus suam essentiam, & creaturas eodem verbo intelligere: *Quia*, inquit, *ipsa est summa sapientia, & ratio, in qua sunt omnia, quæ facta sunt, quemadmodum opus, quod fit secundum aliquam artem, non solum quando fit, verum & antequam fiat, & postquam dissoluitur, semper est in ipsâ arte, non aliud, quàm quod est ars: & c. 34. & 35. affirmat, omnem creaturam substantiam in Verbo, & scientiam Creatoris esse ipsam creatricem essentiam: quod explicat exemplo scientiæ nostræ, in qua res aliter sunt, quàm in seipsis; in se quidem per suas essentias, in scientiâ verò per earum similitudines. Vbi non solum docet, creaturas in esse causatiuo, & virtuali, sed etiam in esse intelligibili, & intentionali esse ipsam creatricem essentiam.*

24. August. 6. de Trinit. cap. vlt. apertè docet, Deum in suo Verbo, tanquam in arte plenè omnium rationum viuientium incommutabilem noscere omnia, quæ per ipsam fecit: & lib. 83. quæstionum quæst. 46. ideas creaturarum in Deo ex parte ipsorum obiectorum de-

finiens,

Vasquez.

S. Thomas.

Anselmus.

Augustin.

finiens, ait, esse rationes stabiles, atque immutabiles, non formatas, ac per hoc aeternas, quae in diuina intelligentia continentur; quarum participatione fit, quidquid fit; ad quas Deus respicit, cum aliquid extra se producit; & quarum visione anima beatissima fit. Quae praedicata nequeunt, nisi Deo competere: tum quia per Augustinum 5. Confess. cap. 4. anima non beatur visione creaturarum, sed Dei; at hic docet, animam beatissimam fieri visione harum rationum: ergo non sunt quid creatum, sed increatum: tum quia docet, Sacriligum esse opinari, Deum extra se aliquid intuitum fuisse, cum hunc mundum condidit: intuitus autem fuisset, si haec rationes, ad instar quarum creaturas condidit, distinctae forent ab ipso Deo, cum nihil creatum in Deo esse possit. Tum quia nihil fit participatione sui, quidquid enim participatur, ab alio, necesse est, participari: at si haec rationes, ad quas Deus, ad extra operando, respicit, essent ab ipso distinctae, aliae profecto non essent, quam ipsae creaturae producendae, proinde idem fieret participatione sui. Idem docet tract. 5. in Ioannem, ubi affirmat, omnia, quae facta sunt, in Deo vitam esse: Quid est, inquit, hoc? facta est terra, sed ipsa terra quae facta est, non est vita, est autem in ipsa Sapientia spiritaliter ratio quaedam, quae facta est, haec vita est. Arca in opere non est vita; arca in arte vita est, quia vivit vita artificis, ubi sunt ista omnia, aut equam proferantur. Terram vides, est in arte terra: Caelum vides, est in arte caelum; sed foris opera sunt, in arte vita sunt. Quid pro nostra sententia expressius, cum nihil à Deo distinctum vivere possit vita Dei? Dionysius de Diuin. Nomin. cap. 5. ideas Diuinas appellat exemplaria, & rationes effectrices rerum.

25. Secundo probatur hic quartus noster modus ratione; & prima ratio sit à paritate verbi creati, in quo immediatè cognoscitur obiectum, etiam si extra cognoscentem nulum habeat esse: at hoc perfectionem importat; igitur concedendum est Deo.

26. SECUNDA ratio à priori. Verbum procedens ex perfecta similitudine obiecti continet in seipso intelligibiliter obiectum: verbum autem increatum procedit ex perfecta similitudine omnium creaturarum; ergo in seipso continet intelligibiliter omnes creaturas. Minor constat, quia Verbum increatum procedit ex diuina essentia, tanquam ex perfectissima similitudine omnium creaturarum, ut supra probatum est. Maiorem probo, quia verbum est intrinsecus, & adequatus terminus intellectionis, procedentis ex virtuali similitudine obiecti; ergo est ipsum obiectum in esse intelligibili expressum. Antecedens patet. Consequentia probatur, quia sicut virtualis similitudo obiecti est ipsum obiectum in actu primo intelligibile; ita verbum, cum sit ipsa actualis, & expressa similitudo obiecti, est ipsum obiectum intelligibiliter expressum. Ergo creaturae possibiles, ut à Deo intellectae, non sunt aliquid ab ipso increato Verbo distinctum, sed sunt

ipsum Verbum, ut est actualis, atque intelligibilis imago earum, in qua omnia obiectiue relucet secundum proprium esse naturale vniuscuiusque, tametsi in Deo secundum esse naturale subiectiue non contineantur. Sicut caelum ab angelo intellectum, non est quid distinctum ab ipso verbo angelico, sed est ipsummet verbum, ut est intelligibilis imago caeli, in qua tanquam in propria imagine intelligibiliter relucet caelum, secundum proprium esse caeli, tametsi in eo, caelum secundum esse naturale realiter non contineatur.

27. Nec dici potest, tam Verbum creatum, quam increatum terminari ad obiectum, non quod actu est, sed quod esse potest: tum quia obiectum fit actu praesens intelligibiliter secundum esse reale, nam actu terminat notitiam intelligentis, secundum aliquod esse reale, actu relucens & apparens in prospectu intelligentis: hoc autem nequit esse illud esse, quod obiectum habere potest virtute potentiae creaturae; quia illud, cum nondum actu sit, actu apparere non potest intelligenti: quia nequit actu realiter apparere, quod actu non est. Tum quia, cum Verbum sit perfecta similitudo obiecti, eo posito, statim ponitur obiectum intelligibiliter, tanquam effectus formalis ipsius: sicut, quia imago Caesaris est perfecta similitudo Caesaris, ea posita, statim ponitur Caesar in esse imaginato & representato.

28. TERTIA ratio sit, quia ut obiectum cognoscatur à potentia, sufficit, ut fiat praesens potentiae modo exigito, & proportionato potentiae: ut autem obiectum cognoscatur ab intellectu, sufficit, ut illi fiat praesens secundum esse intelligibile, & intentionale: ergo ut creaturae cognoscantur ab intellectu diuino, sufficit, ut fiant illi praesentes secundum esse intelligibile, & intentionale. Fit autem secundum hoc esse obiectum praesens intellectui formaliter per ipsum Verbum, ut est obiecti expressum. Maior patet. Minor assumpta probatur, nam etiam si obiectum fiat praesens intellectui secundum esse naturale, nisi fiat praesens secundum esse intelligibile, & intentionale, non cognoscitur ab intellectu. Cuius ratio est, quia intellectus est potentia vitalis immanens, quae ut operetur, requirit terminum intra se vitaliter expressum: igitur, ut obiectum cognoscat, requirit illud intra se vitaliter expressum. Expri-mitur autem vitaliter obiectum intra potentiam intelligentis per ipsum verbum intelligentis, procedens ex adaequata similitudine obiecti.

29. QUARTA ratio sit, quia, ut ex Philosopho 3. de anima text. 37. docet S. Thomas 1. parte quaest. 14. art. 1. in hoc distinguitur cognoscens à non cognoscente, quod cognoscens non solum est suum esse, sed etiam esse aliorum. Vnde dicitur anima esse quodammodo omnia. Igitur perfectissimum cognoscens, qualis est Deus, non solum est suum esse, sed etiam aliarum rerum: & sicut

Aristoteles.
S. Thomas.

Deus est omnia eminenter, & causaliter, ita est omnia intelligibiliter, & intentionaliter.

Scotus.

30. Hanc sententiam procul dubio docuit Scotus in 1. dist. 35. §. *Potest dici*, & d. 36. cum docuit, creaturas ab æterno fuisse quasi causatas ab intellectu diuino in esse intelligibili; ad quas tanquam ad obiectum secundarium intuitus Dei terminatur. Docet enim intuitum Dei primò terminatum fuisse ad suam essentiam, tanquam ad obiectum primum; secundò ad creaturas in seipso expressas, & in esse intelligibili & obiectiuo productas, tanquam ad obiectum secundarium: quod esse creaturarum in esse intelligibili comparatum ad Deum, est ipse Deus ut species expressa, & intentionalis similitudo creaturarum; comparatum verò ad creaturas dicitur à Scoto esse diminutum creaturarum, quia nimirum non est esse naturale earum, sed tantum similitudo intentionalis ipsarum. Quod explicat exemplo imaginis artificialis, quæ comparata ad imaginem, est ipsa imago ut similitudo est imaginati: comparata verò ad imaginatum, non est naturale esse ipsius, sed similitudo dumtaxat artificialis: ita illum explicat Faustinus in primo dist. 35. à numero 15.

Faustinus.

S. Thomas.

31. Eandem colligo ex S. Thoma 1. p. quæst. 14. art. 5. asserente, Deum cognoscere alia à se, non in ipsis, sed in seipso, in quantum, inquit, sua essentia continet similitudinem aliorum ab ipso. Quod verò intelligat similitudinem non solum *Quia*, sed etiam in *Quia*, constat ex 1. contra Gent. cap. 53. ubi docet, Deum per unam intentionem intellectam, quæ est ipse Verbum, intelligere seipsum, & creaturas: porro de ratione Verbi, ut ibidem testatur, & Ferrar. explicat, est, ut sit immediatus terminus intellectionis, in eoque, tanquam in ratione in *Quia*, proximè cognoscatur obiectum, quod propterea vocat intellectionem intellectam: & eadem 1. p. q. 18. art. 4. docet, idem esse in Deo intelligere, & quod intelligitur. Vnde colligit, omnia in Deo intellecta esse ipsam vitam Dei, his verbis: unde, cum omnia, quæ facta sunt à Deo, sunt in ipso ut intellecta, sequitur, quod omnia sunt in ipso vita diuina: & ad primum docet, res esse in Deo secundum proprias rationes, sicut in cognoscente, & ut sic non sunt aliud ab essentia diuina. Et q. 4. de verit. art. 8. ait, similitudinem intellectam in Deo, esse vitam. Est autem similitudo intellecta ipsum verbum, ut exprimens obiectum. Item *similitudo creaturae in Deo*, est quodammodo ipsa creatura per modum illum, quo, inquit, dicitur, quod anima est quodammodo omnia. Vnde concludit, quod similitudo creaturae in Verbo, est creatura vita, & productiua, & motiua creaturae in propria natura existentis. Et q. 2. de verit. art. 3. ad tertium docet, domum in arte non distingui ab arte, & idem esse ferri in similitudinem rei, & in rem. Ex quo colligit idem esse Deum ferri in creaturas, & in seipsum continentem species creaturarum. Quod si quando docet, creaturas esse quid distinctum à Deo cogno-

Ferrariens.

sciente, intelligitur secundum esse naturale.

Ferrariens.

32. Eandem sententiam docet Ferrar. loco præcitato, ubi cum S. Thoma affirmat Deum creaturas videre in suo Verbo: explicans autem naturam Verbi in vniuersum docet, esse id, in quo immediatè & proximè videtur obiectum, quod idolum appellat, in quo res ad extra inspicitur, & per quod res ad extra fit actu præsens intellectui in esse obiectiuo, quod esse obiectiuum ait, non competere rei ad extra, sed intra potentiam existenti.

Caietanus.

33. Eadem colligitur ex Caietan. q. 15. art. 1. §. *quoad primum*, ubi impugnans opinionem Scoti, ait, esse obiectiuum creaturarum in diuina mente non esse aliud, quam ipsum esse Dei: esse, inquit, obiectiuum rerum respectu intellectus diuini, non est esse relatiuum, sed absolutum realissimum, scilicet esse Dei: & q. 34. ar. 3. §. *Ad imaginationem*, docet, Verbum diuinum non distingui ab ijs, à quibus procedit ut cognitis: docet autem ibidem, Verbum procedere non solum ex cognitione Dei, sed etiam creaturarum possibilem. Lege S. Thomam 4. contra Gent. cap. 13.

S. Thomas.

Capreolus.

34. Eandem sententiam tradit Capreol. in p. dist. 35. q. 2. Ad argumenta contra secundam conclusionem ad primum, his verbis: ex quo patet, quod esse, quod habet creatura intellecta à Deo in Deo, vel diuinum esse: illud enim esse non est, nisi esse Verbi, vel similitudinis creaturae: similitudo autem creaturae in Creatore ex S. Thom. q. 4. de verit. art. 8. est esse Creatoris, ut ibidem Capreol. testatur. & *Ad secundum*. Cum enim, inquit, dico, Creatura habet esse intellectum, vel prospectum vel intuitum à Deo, non ex hoc pono, creaturam habere aliud esse obiectiuum distinctum ab esse diuino, sed dico esse diuinam essentiam cum respectu ad rem, cuius est similitudo: qui respectus ex Caiet. 1. p. q. 34. art. 3. §. *circa prædicta*, non est realis, sed rationis. Et *Ad argumenta secundo loco inducta*, docet, diuinam essentiam esse Deo speculum naturale, quatenus est species, similitudo, & imago rerum, in qua res ipsæ cernuntur. & *Ad argumenta tertio loco inducta*, docet, rationes illas, ad quas Deus operando respicit, non esse creaturas, sed diuinam essentiam, licet in illis iutueatur creaturas. Vnde ad tertium negat, illas esse obiecta secundaria diuinæ intuitionis, sed primaria, in quibus tamen relucet creaturæ, quæ sunt obiecta secundaria.

Caietanus.

Aureolus.

35. Eadem sententia deducitur ex Aureolo in 1. d. 35. p. 2. ar. 1. & 2. Vbi docet, id quod immediatè terminat intuitum Dei, cum creaturas cognoscit, non esse creaturas secundum se, sed Deitatem eminentem, & æquipolenter, distinctè tamen & dearticulatè continentem omnes creaturas, nempe in esse intelligibili, & intentionaliter. Quod expressius declarat. ar. 2. ad 4. instantiam exemplo imaginis specularis: sicut enim qui videt propriam imaginem rei, dicitur videre rem ipsam, in propria imagine expressam, quia res relucet in sua imagine secundum proprium esse, quod habet in se: ita Deus videndo creaturas in sua cognitione, quæ respectu diuini intellectus est

vitalis,

vitalis, & eminentialis imago omnium creaturarum, videt eas secundum esse proprium, secundum quod in diuina cognitione relucet, tanquam imaginata in imagine.

36. *Obijcies 1.* Deus cognoscit creaturam secundum esse creatum; Verbum diuinum non est creatura: Igitur Verbum diuinum non est, in quo Deus proximè cognoscit creaturam. Resp. distinguendo minorem; Verbum diuinum non est creatura naturaliter & subiectiuè, concedo; non est creatura intelligibiliter, & obiectiuè, nego. Sicut verbum Angelicum non est res materialis subiectiuè, & naturaliter; est tamen res materialis intelligibiliter, & obiectiuè. Cuius ratio est, quia imago est ipsum imaginatum repræsentatiuè, non autem naturaliter, & subiectiuè, vnde potest aliquo modo imaginatum de imagine prædicari; dicitur enim statua Cæsaris Cæsar: cum enim Verbum sit intelligibilis imago obiecti, est aliquo modo ipsum obiectum, non secundum esse naturale, sed intelligibile & intentionale. Quocirca Augustinus tract. primo in Ioan. de arte diuinâ prædicat terram, cælum, & omnes creaturas, semper tamen cum addito secundum esse intelligibile & obiectiuum, ne detur occasio errandi. Quam doctrinam admittit etiam S. Thomas q. 4. de verit. art. 8.

37. *Obijcies 2.* Si Verbum diuinum esset intelligibiliter creatura, posset absolutè dici, creatura est Deus, & Deus est creatura; omnesque creaturas ab æterno extitisse in Deo, quæ fuit hæresis Wicleffii. Resp. Negando sequelam: sicut Verbum Angelicum potest cum addito dici materia, seu corpus intelligibiliter, non autem absolutè; quia absolutè importat modum essendi subiectiuum. Vnde S. Thomas quæst. 4. de verit. art. 6. docet, creaturas veritate rei veriùs esse in Verbo Diuino, quàm in seipsis; veritate autem prædicationis, veriùs esse in seipsis, quàm in Verbo; veriùs enim natura leonis dicitur de leone, quàm de Verbo diuino: quia veritas prædicationis attendit ad modum essendi formalem, & subiectiuum. Ob eandem rationem non potest creatura dici Deus, etiamsi creatura secundum esse intelligibile, & intentionale sit ipse Deus. Hæresis autem Wicleffii fuit, quod omnes creaturæ essent in Deo, & ipsemet Deus secundum esse naturale earum.

38. *Obijcies 3.* In Verbo non est creatura secundum esse naturale: ergo cognoscendo Deus creaturam in Verbo, non cognoscit illam secundum esse naturale. Resp. Negando consequentiam: etenim vt obiectum cognoscatur secundum proprium esse naturale ipsius, non est necesse, vt in Verbo contineatur secundum esse naturale, sed sufficit, vt contineatur secundum esse intentionale; constat in verbo Angelico, in quo obiectum materiale non continetur naturaliter, sed intentionaliter, in quo tamen cognoscitur ab Angelo secundum esse materiale ipsius. Cuius ratio est, quia cognitum non debet esse in co-

gnoscente secundum naturam cogniti, sed secundum naturam ipsius cognoscentis.

39. *Obijcies 4.* Deus intelligit plura: sed in Deo non sunt plura: ergo quod terminat intellectionem diuinam, non est aliquid intra Deum, sed extra Deum. Consequentia probatur, quoniam intra Deum non est pluralitas, nisi personarum. Resp. Distinguendo minorem: non est in Deo pluralitas subiectiuè, siue secundum esse naturale, concedo: non est pluralitas obiectiuè, siue secundum esse intelligibile, & intentionale, nego: sicut in Verbo Angelico est pluralitas obiectiua absque pluralitate subiectiua.

40. *INSTABIS.* Ergo saltem in Deo sunt multa obiectiuè: atqui hæc multa obiectiuè non possunt esse entia increata; ergo creata. Resp. Esse entia creata quoad esse intelligibile & obiectiuum; increata quoad ad esse naturale & constitutiuum. Nam hoc est, quod S. Thomas dixit de verit. quæst. 4. ar. 8. quod similitudo creaturæ in Deo, est quodammodo ipsa creatura per modum, quo anima dicitur quodammodo omnia. Lege S. Thomam primo contra Gent. cap. 53.

41. *Obijcies 5.* Cognitio diuina repræsentat creaturas secundum illud esse, quod haberent in se condistinctum à Deo, si existerent: atqui tale esse non est increatum: ergo. Resp. Distinguendo minorem: tale esse non est increatum naturaliter & subiectiuè, nego; intelligibiliter & obiectiuè, concedo. Nam tale esse, quatenus est species expressa omnium, non solum habet, vt sit Deus naturaliter & subiectiuè, sed reliqua omnia intelligibiliter & obiectiuè: & licet reliqua omnia cognoscat Deus, vt distincta à se intelligibiliter, non tamen cognoscit illa vt distincta à se naturaliter & subiectiuè.

42. *Obijcies 6.* Cognitio in actu præsupponit obiectum in actu: ergo, vt possibilia cognoscantur actu, debent præsupponi in actu: ergo secundum aliquod esse extra Deum. Resp. Distinguendo antecedens: debet præsupponi in actu secundum esse intentionale, concedo; secundum esse naturale, nego. Atqui possibilia præsupponuntur in actu ad cognitionem diuinam secundum esse intentionale per speciem intelligibilem in ipso Deo, non autem secundum esse naturale extra Deum.

43. *Obijcies 7.* Si cognitio diuina formaliter intelligibiliter exprimeret creaturas, beatus videndo illam, videret etiam creaturas. Respond. Negando sequelam: ratio, quia cognitio non repræsentat intuitiuè obiectum, quod exprimit, nisi intellectui, cuius est vitalis imago. Cuius ratio est, quia sicut cognitio in ratione vitalis imaginis essentialiter pendet ab intellectu, in quo est; ita in præbendo effectui vitalis representationis essentialiter pendet ab intellectu, in quo est; quia nec est apta obiectum vitaliter repræsentare, nisi vt vitaliter expressa ab intellectu; nec potest ab alio intellectu vitaliter exprimi, quàm à proprio: atque adeo

non nisi proprio potest obiectum vitaliter repræsentare.

44. *Obijcies* 8. Non potest Diuina essentia, vt causa creaturarum esse Deo ratio videndi creaturas: ergo neque vt species expressa earundem: nam vtraque est ratio eminentialis, & non formalis earum. Resp. Nego consequentiam: ratio discriminis est, quia obiectum non repræsentat formaliter, nisi quod continet naturaliter: verbum autem repræsentat etiam id, quod continet intentionaliter. Cuius ratio est, quia verbum procedit vt imago expressa obiecti per similitudinem intelligibilem ipsius: non sic autem obiectum, quod solum se manifestat intellectui secundum esse, quod in seipso continet naturaliter.

45. *Dices*; si diuina essentia visa vt species expressa creaturarum, est Deo ratio videndi creaturas; ergo etiam visa, vt species impressa earundem, erit Deo ratio videndi creaturas. Resp. Negando consequentiam. Etenim vt diuina essentia sit ratio videndi creaturas, non habet, nisi vt vitalis imago, non vt obiectum, & terminus intellectus diuini: at siue videatur vt causa, siue vt species impressa creaturarum, solum videtur, vt obiectum & terminus intellectus diuinæ. Cuius ratio est, quia tunc imago præbet potentiam suum effectum formalem repræsentationis, quando in ea recipitur per modum imaginis: tunc autem imago intelligibilis recipitur in intellectu per modum imaginis, quando recipitur per modum vitalis tendentiæ ad obiectum, cuius est imago: ergo diuina essentia solum visa, vt species expressa creaturarum, est Deo ratio videndi formaliter creaturas. Ob hanc rationem, vt supra dictum est, diuina essentia visa à beato, vt species expressa creaturarum, non est illi ratio videndi formaliter & intuitiue creaturas, quia non recipitur in illo, vt vitalis imago, sed solum vt obiectum, & extrinsecus terminus visionis beatæ.

46. *Obijcies* 9. Non solum Deus cognoscit bona, sed etiam mala, & peccata: implicat autem malum, & peccatum esse Deum & vitam Dei: ergo. Resp. cum S. Thoma 1. p. q. 18. art. 4. ad quartum, mala non esse in Deo immediate, & per se, sed per oppositas rationes bonorum: cum enim malum sit priuatio boni, & nulla priuatio intelligi possit immediate per seipsam, cum ex se nullam habeat intelligibilitatem, necessarium intelligi debet per oppositam rationem boni: ac proinde mala non habent propriam rationem, & ideam, in Deo: nam ea tantum habent propriam rationem, & ideam, & viuunt vita Dei, quæ immediate cognoscuntur à Deo.

47. TERTIA pars assertionis, nempe quod verbum diuinum exprimat creaturas, non vt nostro modo concipiendi, procedit ab essentia diuinâ proximè vt à causâ creaturarum, sed vt à specie, & similitudine intelligibili earum, licet non possit esse species earum, nisi sit etiam causa, probatur; quia verbum non procedit ab obiecto formaliter, vt causa est

cogniti secundum esse naturale, sed vt causa est cogniti secundum esse intentionale: ergo Verbum diuinum non exprimit creaturas, vt procedit determinatum ab essentia, quatenus est causa creaturarum secundum esse naturale, sed quatenus est causa earum secundum esse intentionale: est autem causa earum secundum esse intentionale proximè & formaliter, quatenus est species & similitudo earum. Antecedens probatur, nam Verbum non recipit ab obiecto esse naturale, sed solum esse intelligibile cogniti: igitur non procedit ab illo, vt à causâ secundum esse naturale, sed solum vt à causâ secundum esse intentionale. Minor probatur, Nam, si Deus non esset causa creaturarum secundum esse naturale, esset autem species, & similitudo earum, adhuc posset eas intelligere: contra verò, etiam si esset causa creaturarum secundum esse naturale, & non esset species earum, non posset eas intelligere: vt constat in Angelo, qui non est causa sui ipsius secundum esse naturale, est tamen causa sui ipsius secundum esse intentionale: contra verò est causa suorum effectuum secundum esse naturale, non est autem per se ipsum, sine specie superaddita, causa eorumdem secundum esse intelligibile, & intentionale. Cuius ratio est, quia sicut esse naturale differt ab esse intelligibili, & intentionale eiusdem rei, ita principium vnius formaliter differt à principio alterius. Igitur essentia diuina non concurrat ad esse intelligibile creaturarum, vt causa earum secundum esse naturale formaliter, sed vt causa earum secundum esse intentionale; ac proinde vt species intelligibilis earum; licet non vt species adæquata, sed vt excedens, quia Deus non solum est species creaturarum, sed etiam sui. Quoniam verò in Deo eadem essentia, quæ est species sui, est etiam species creaturarum; & eatenus est species creaturarum, quatenus primariò est species sui, non determinat intellectum diuinum ad expressionem creaturarum, quin primariò determinet ad expressionem sui. Quo fit, vt non possit cognoscere creaturas, quin cognoscat seipsum; neque creaturas cognoscit, nisi in seipso, vt in obiecto primariè cognito.

48. Hanc deduco ex S. Thom. 1. p. q. 14. art. 5. & primo contra Gentiles c. 53. vbi docet, Deum cognoscere creaturas in sua essentia, quatenus est similitudo, & species earum: & q. 2. de veritate art. 3. ad 6. ait, Deum creaturas cognoscere per assimilationem earum. Vnde, cum docet, Deum in seipso creaturas cognoscere, tanquam in causa, intelligitur remotè, & radicaliter, quia esse speciem creaturarum conuenit Deo, quatenus est causa earum.

49. Ex dictis deducitur 1. Quo pacto diuina cognitio non mutetur, dum cognoscit aliquas creaturas existentes, quas poterat non cognoscere, quia nimirum nil cognoscit in creaturis existentibus, quod non cognoscat

S. Thomas.

uerat

uerat in iisdem, vt possibilibus: nam quidquid reale est in re existente, totum fuit possibile, ac proinde cognitum sub esse possibili. Vnde cognitio possibilis, & futuri in Deo, solum differunt penes connotata, quia nimirum cognitio possibilis, præter obiectum, verbo expressum, nil connotat ad extra; cognitio verò futuri connotat obiectum, verbo expressum, in seipso existens extra verbum.

50. Deducitur 2. Qua ratione Deus habeat in seipso exemplaria, atque ideas rerum effectrices, per quas independenter à rebus constituatur opifex rerum; Etenim habet Deus ideas, & exemplaria rerum, non per cognitionem ipsarum rerum, quæ producendæ sunt; alioqui, cum Deus sit idealis causa rerum per ipsarum rerum idealem conceptum, esset causa idealis rerum per res ipsas producendas conceptas: ac proinde effectus non distingueretur à suâ causâ; sed est causa idealis per ipsas rationes intelligibiles, quas Aug. appellat æternas, & incommutabiles, ex quarum participatione fit, quidquid fit: & quia istæ rationes intelligibiles rerum, sunt ipsum Verbum diuinum, in seipso intelligibiliter exprimens res singulas secundum proprium esse earum, idcirco est Deus causa idealis, atque exemplaris rerum omnium per aliquid distinctum à rebus ipsis producendis. Et quoniam has rationes habet Deus in seipso, non constituitur causa idealis rerum dependenter à rebus. Ex quibus soluitur illa quæstio, an Deus sit causa rerum per scientiam visionis, an simplicis intelligentiæ. Etenim cum sit causa rerum, non per res ipsas producendas, mente conceptas, sed per rationes æternas, & increatas in diuino Verbo expressas, non poterit esse causa rerum per scientiam visionis, sed simplicis intelligentiæ.

51. Deducitur 3. Quo pacto Deus cognoscat creaturas in sua essentia, vt in obiecto primariè cognito, quia creaturæ non exprimentur in diuino Verbo, nisi vt participationes diuinæ essentia, & vt exemplabiles, & producibiles ab illa; atque adeo vt supponentes essentiam Dei, tanquam obiectum formale, & primum, prius ratione cognitum. Omne quippe obiectum materiale secundarium supponit formale, & primum, à quo potentia immediatè mouetur, & sub quo tendit ad materiale.

52. Deducitur 4. Quâ ratione Verbum præstet vtrumque munus, & cognitionis, & cogniti; & non reflexè, sed directè. Nam quatenus se tenet ex parte intellectus, vt forma & actus vitalis ipse, præstat munus cognitionis, reddens illum formaliter intelligentem: quatenus se tenet ex parte obiecti, vt expressa & formalis similitudo illius, præstat munus obiecti cogniti, quia vt sic continet in seipso obiectum secundum esse intelligibile, & intentionale. Et quia Verbum, quâ actus vitalis, & notitia est intellectus, non terminatur ad aliud obiectum, quàm ad illud, quod intra seipsum expressum habet,

ideo non reflexè, sed directè illud cognoscit; quia reflexè cognoscere supponit directè cognoscere, atque adeo supponit notitiam terminatam ad aliquod obiectum.

SECTIO III.

An Deus prænoscat futura contingentia?

53. **D**VPLEX est futurum contingens, alterum à casu, quod ex occurso plurimum causarum naturalium sese mutuo impediendum provenire solet; alterum à proposito, quod ab agente, quatenus libero proficiscitur. Primum est simpliciter necessarium, & certò cognoscibile in suis causis, in quibus habet determinatum esse: nam licet illud sit contingens respectu vnius causæ, quæ impeditur ex occurso aliarum causarum, ne suum effectum, ad quem est ab intrinsecò determinata, producat; respectu tamen omnium causarum concurrentium, & concurrentium est simpliciter necessarium, & certò cognoscibile à quocunque intellectu habente vim cognoscendi totam seriem causarum, ad talem effectum concurrentium. Secundum est propriè contingens, quod ita producit, vt possit ex vi causæ quoad omnia in actu primo inuariatè non produci. De quo tantum futuro est præsens instituta controuersia: in qua

54. Errauit Cicero libr. de Diuinatione, vt notauit August. 5. de Ciuit. cap. 9. negans Deo præscientiam futurorum, eo quòd cum libertate humani arbitrij eam minimè cohærere posse existimauit, atque ita dum vult, inquit Augustin. *facere liberos, facit sacrilegos.* Eundem errorem tribuit Aureolus Senecæ in 1. dist. 38. art. 1. Fundamentum erroris fuit, quia quod Deus præsciuit, non potest non euenire, alioqui posset Deus falli: quod autem non potest nò euenire, necessariò euenit, quia non possumus impedire, quin, quod Deus ab æterno venturum præsciuit, eueniat; alioqui possemus efficere, vt diuina scientia fallatur. Igitur ex præscientia futurorum tollitur arbitrij libertas.

55. Catholica verò sententia est, Deum omnia futura contingentia certò prænoscere: quòd ita proprium Dei iudicauit præcitato loco Augustinus, vt apertissimam insaniam dixerit esse, *confiteri Deum esse, & præscium futurorum negare.* Quod vt certum signum diuinitatis adducit Ilaías cap. 41. Dicite, inquit, *Ilaías c. 41. quæ ventura sunt nobis, & dicemus, Dij estis vos.* Vnde meritò Hieronymus lib. 3. aduersus Pelagianos docet, eum, qui à Deo præscientiam tollit, diuinitatem tollere.

56. Constat hæc veritas primò ex prædictione futurorum, quæ multo tempore, antequam eueniant, prædicta sunt eo modo & ordine, quo eueniunt: quòd fieri non potuisset, nisi ea certò à Deo præcognita fuissent.

Tertullian.

Vnde eleganter Tertullianus lib. 2. aduersus Marcionem non longè ab initio: *De præscientia verò*, inquit, *quid dicam, quæ tantos habet testes, quantos fecit Prophetas?* tollit igitur Prophetiam, & omnem infallibilem futuræ rei prædictionem, qui certam de rebus futuris scientiam Deo negat.

57. Secundò à priori. Quidquid est cognoscibile, nequit infinita Dei cognitionem subterfugere: futura contingentia sunt cognoscibilia: igitur nequeunt infinitam Dei cognitionem subterfugere. Maior cum cognitionem elucet, alioqui diuina cognitio non esset, quæ perfectior excogitari non posset. Minor constabit ex dicendis.

58. Maior controuersia est inter Catholicos de modo seu medio, in quo ea Deus certò prænoscat. Ratio verò dubitandi est, quoniam futura libera, antequam sint, nullum habent esse, neque in se, cum nondum existant; neque in causis, quippe cum in ijs non magis habeant esse, quam nō esse: quod autem nullo modo est, certò sciri non potest, cum fundamentum omnis scibilitatis sit esse. Propter quod Ochamus in 1. dist. 38. litera L. Ariminensis ibidem quæst. 2. art. 2. §. *Dico ergo*, & Bellarminus lib. 4. de Gratia & libero arbitrio c. 15. putant modum, quo Deus hæc futura prænoscat, esse in hac vita incomprehensibilem, & inexplicabilem.

Ocham.
Ariminens.
Bellarm.

59. Sex autem possunt esse modi, quibus Deus huiusmodi futura libera prænoscere potest. Primus est in ipsa coexistentia futurorum in æternitate Dei. Secundus in ipsa futuritione effectus, & veritate determinata, quam futura contingentia habent in sua futuritione, antequam sint, ex suppositione quod erunt, Tertius in ipsis causis liberis proximè ad operandum completis, cum omnibus ad agendum prærequisitis. Quartus in suamet essentia, vel idæis. Quintus in decreto suæ liberæ voluntatis. Sextus in ipsa præsentia, quam futura habent in seipsis, dum actu existunt in propria duratione extra suas causas. Singulos modos examinabimus, vt tandem quid singuli veritatis habeant eluceat.

SECTIO IV.

An Deus futura contingentia prænoscat ex reali eorum præsentia in æternitate?

60. **D**VP LICITE dici possunt res creatæ diuinæ æternitati præsentæ, vno modo obiectiue, quia nimirum præsentæ sunt diuinæ cognitioni; alio modo realiter per realem ipsarum coexistentiam ad æternitatem Dei. Præsens controuersia non est de prima, sed de secunda præsentia, nam primam indagamus ex secunda: indagamus enim, an ex reali præsentia futurorum in æternitate

ea Deus certò cognoscat. Igitur controuersia non est de præsentia obiectiua; alioqui inutiliter quæreretur, an Deus certò cognosceret futura ex obiectiua præsentia ipsorum in mente diuina: esset enim quærere, an Deus certò cognoscat futura ex eo, quod certò cognoscat futura: idem quippe est eacertò cognoscere, & obiectiue in sua mente habere. Dicuntur autem res creatæ præsentæ æternitati, quatenus illi coexistunt, & vt ab extrinseca & excedente mensura mensurantur: est enim æternitas solius esse diuini intrinseca, & adæquata mensura, nam sicut solus Deus habet esse omnino necessarium, & inuariabile, ita solum esse ipsius mensuratur, vt ab intrinseca, & adæquata mensura æternitate; quæ est indiuisibilis tota simul, & ab intrinseco indefectibilis duratio: reliqua verò entia creata solum extrinsecè, & excedenter mensurantur æternitate, quatenus illi inadæquatè coexistunt in aliqua certa mensura temporis. Quæstio igitur est an Deus futura certò prænoscat ex reali ipsorum præsentia, seu coexistentia ad suam æternitatem.

61. PRIMA sententia affirmat: Est Richardus in p. d. 39. art. 1. q. 1. Capreoli d. 36. art. 2. & d. 38. q. 1. art. 2. Ferrar. 1. contra Gent. cap. 66. §. *Secundum dubium*. Caietan. Bannez 1. p. q. 14. art. 13. Zumel ibidem disp. 1. Gonzalez disp. 43. sect. 3. Probat Gonzalez primò, quoniam Patres docent, omnia esse Deo præsentia, vnde negant in Deo præscientiam, & solum concedunt scientiam, quia præscientia dicit respectum ad futurum, scientia verò ad præsens.

Richardus.
Capreolus.
Ferrariensis.
Caietanus.
Bannez.
Zumel.
Gonzalez.

62. Secundò: *Æternitas est mensura infinita, & indiuisibilis, sine successione continens omne tempus præsens, præteritum, & futurum: igitur omnia, quæ sunt nobis futura, sunt illi actu realiter præsentia; consequentia probatur, alioqui non contineret indiuisibiliter, & sine successione omnes temporis differentias, nam aliquando esset realiter præsens alicui rei temporali, cui non fuisset realiter præsens ab æterno. Confirmatur, Æternitas est tota simul & simpliciter infinita in genere durationis; ergo semper, & ab æterno actu continet omnes differentias durationum: ergo implicat, vt in tempore incipiat actu continere, quod ab æterno non continebat: alioqui aliquid illi actu accresceret; pertinens ad propriam rationem durationis.*

63. Tertio: Non potest dari præteritum, & futurum in ordine ad aliquam durationem, nisi talis duratio in se habeat partes præteritas, & futuras: ergo cum æternitas sit vnum nunc omnino indiuisibile, repugnat dari præteritum, & futurum per ordinem ad illam.

64. Quarto: Deus ratione suæ immensitatis non potest non continere actu præsentia omnes differentias loci: ergo nec ratione suæ æternitatis omnes differentias temporis. Antecedens patet, aliàs Deus non esset immensus. Consequentia probatur, nam ira

comparatur

comparatur æternitas ad omnes differentias durationum, sicut immensitas ad omnes differentias loci.

65. Quinto: Ita se habet indiuisibile continens ad partes quantitatis permanentis; sicut indiuisibilis duratio ad partes successiuas: sed extensio partium permanentium non impedit, quod minus omnes partes simultaneam habeant præsentiam ad indiuisibile continens; ergo nec diuisibilitas successiuæ durationis impedit, quod minus omnes partes præteriti, & futuri simultaneam habeant præsentiam ad indiuisibilem durationem continentem; sed hæc est æternitas; ergo. Minor assumpta constat; nam anima rationalis continet omnes partes corporis, & Angelus omnes partes loci, quem occupat: & tamen extensio partium corporis, aut loci non impedit, quod minus & illæ ad animam, & hæc ad Angelum simultaneam habeant præsentiam.

66. Sexto: Quidquid existit in æternitate, existit in tota æternitate: ergo ab opposito consequentis, quod non existit in tota æternitate, non existit in æternitate: sicut si hæc hora esset tota dies, quod non esset in hac hora, non esset in hac die. Confirmatur, nam aliæ aliqua essent præterita, aliqua futura æternitati, quod repugnat æternitati, quia æternitas est tota simul: ergo quod est futurum, & præteritum æternitati, est futurum & præteritum toti æternitati: sed quod est futurum, & præteritum toti æternitati, est extra totam æternitatem: sicut quod est præteritum, vel futurum ad totum hunc diem, est extra totum hunc diem.

S. Thomas.

67. Septimo: Probat exemplo S. Thomæ 1. contra Gentes cap. 66. sicut centrum, quod est extra circumferentiam, directam oppositionem habet ad quodlibet punctum circumferentiæ, licet nullum punctum circumferentiæ simul coexistat alteri puncto eiusdem circumferentiæ: ita quidquid geritur in tempore, coexistit æterno, quasi præsens eidem; et si respectu alterius partis temporis sit præteritum, & futurum. Confirmatur, si concipiatur aliquod punctum circumferentiæ moueri circa ipsam circumferentiam, tale punctum mouebitur semper ut præsens centro; licet in ordine ad puncta ipsa circumferentiæ vni comparetur ut præsens, alteri ut præteritum, alij ut futurum. Ergo pari modo creaturæ existentes in æternitate, semper erunt præsentis æternitati, licet in ordine ad se aliæ comparentur ut futuræ, aliæ ut præteritæ.

Capreolus.
Caietanus.
Ferrariensis.

68. Aliter hanc præsentiam creaturarum in æternitate explicant Capreolus, Caietanus, & Ferrariensis. locis præcit. Distinguunt enim duplex *Nunc*, alterum æternitatis, alterum temporis: cæterum cum dicitur, omnes creaturæ sunt præsentis æternitati, non est intelligendum, quod sint omnes præsentis eidem *Nunc* temporis, cum aliæ sint præsentis vni, aliæ alij *Nunc* temporis; sed eidem *Nunc* æternitatis, quod vnum est inuariabiliter existens

in omnibus nunc temporis, mensurans res omnes successiuè existentes in varijs nunc temporis. Quare idem est dicere secundum hanc sententiam, res creatæ coexistunt simul æternitati, ac dicere res creatæ mensurantur æternitate, quæ non habet præteritum & futurum, sed est *Nunc* quoddam indiuisibile præsens. Vnde simultaneam coexistentiam rerum non ponit ex parte ipsarum rerum in ordine ad tempus nostrum, sed ex parte ipsarum rerum in ordine ad indiuisibilem durationem æternitatis, cui ita res omnes successiuè coexistunt, ut nullam supponant successionem in ipsa æternitate. Quæ explicatio coincidit cum sententia communi, ut mox patebit, tantum in modo loquendi ab illa discrepans.

69. SECUNDA igitur sententia cõmunior Scholasticorum in 1. dist. 38. & 39. negat res creatas coexistere Deo in mensura æternitatis in sensu à prima sententia exposito: & consequenter etiam negat ex eorum præsentia in æternitate potuisse Deum ab æterno futura libera certò prenoscere. Pro explicatione propositæ controuersiæ,

70. DICO 1. Implicat realis præsentia futurorum in æternitate. Fundamentum est, quia repugnat, creaturam actu semper coexistere Deo realiter in æternitate absque reali coexistentia ipsius: sed futura non habuerunt realem existentiam ab æterno; igitur non potuerunt ab æterno actu realiter Deo coexistere. Consequentia deducitur in forma syllogistica. Minor est de fide. Maiorem probō, nam creaturam actu realiter coexistere Deo, siue præsentē esse Deo præsentia physicā reali, supponit realem existentiam creaturæ: ergo creaturam actu realiter coexistere Deo ab æterno, supponit existentiam creaturæ fuisse ab æterno. Antecedens probatur, quia creatura non coexistit realiter Deo per existentiam, & durationem ipsius Dei, sed per existentiam, & durationem propriam, nam sicut non existit, & durat existentia & duratione Dei: ita nec coexistit, eique præsens est per existentiam, & durationem ipsius Dei. Consequentiam ostendo, nam creaturam coexistere Deo ab æterno, dicit simultaneam existentiam Dei, & creaturæ ab æterno; igitur creaturam coexistere Deo ab æterno, supponit existentiam creaturæ ab æterno. Confirmatur, nequit creatura esse præsens immensitati Dei, nisi præsupponatur existens in propria duratione; ergo nequit esse præsens Deo ab æterno, nisi præsupponatur in seipsa existens ab æterno.

71. Probatur secundò destruendo contrarium fundamentum, nam falsum est, æternitatem actu simul continere omnes inferiores durationes. Nam dupliciter concipi potest, quod æternitas actu simul contineat omnes inferiores durationes, vno modo concepta æternitas cum tota sua virtuali diuisibilitate ad tempus, cui coexistit, & in hoc sensu continet quidem omnes creaturas successiuè existentes, singulas tamen pro sua dumtaxat

dumtaxat

dumtaxat duratione: quod in hac sententia dici non potest, nam hæc asserit, quod creaturæ antequam existant in seipsis, semper actu coexistunt Deo ab ipsa æternitate. Alio modo intelligi potest, quod æternitas secundum se considerata actu simul in seipsa contineat omnes inferiores durationes, ita ut quando illi in tempore coexistit aliqua creatura, non censeatur ex tali coexistentia de nouo continere aliquid, quod antea non continebat: qui sensus est proprius huius opinionis iuxta recentiorum Thomistarum explicationem, quem sic impugno. Nam vel ista continentia inferiorum durationum est formalis in ipsa æternitate, vel eminentialis; eminentialis non sat est, nam hæc continentia eò asseritur, ut in ea cognoscantur futura, quæ exitura sunt in propria duratione: at hæc eminentialis continentia non sufficit ad cognoscenda futura, nam hanc virtuale continentiam habet æternitas etiam ad ea, quæ nunquam sunt futura: quia sicut Deus eminenter continet in esse omnes creaturas posibles, ita in duratione omnes durationes posibles. Adde, quod secundum hanc eminentialem continentiam non magis futura, quam possibilità dici possent Deo ab æterno coexistere; igitur necessaria est coexistentia formalis; at hæc necessariò inuoluit formalem existentiam utriusque extremi ab æterno.

72. Tertiò: Probatur ex duplici absurdo, nam primò sequeretur, quod Angelus certò cognosceret futuras actiones liberas; saltem externas; quæ intra ipsius æuum continentur, antequam in seipsis existerent. Sequela probatur, nam idèò futura sunt præsentia Deo in æternitate, quia æternitas est duratio indiuisibilis, tota simul coexistens rebus futuris: sed etiam æuum Angelicum est duratio indiuisibilis, tota simul coexistens rebus futuris: ergo sicut futura sunt præsentia Deo in æternitate, ita & Angelis in suo æuo: & sicut talis præsentia est Deo sufficiens ratio cognoscendi futura, ita & Angelo.

73. Respondent primò aduersarij, nullum esse absurdum, Angelum cognoscere futura præsentia in suo æuo, quia tunc cognosceret illa ut præsentia, non ut futura. Sed contrà, nam omnes Patres negant quamcunque cognitionem futurorum Angelo, cum sit propria Dei.

74. Respondent secundò: non satis esse præsentiam futurorum in æuo substantiæ, sed necessariam esse in æuo ipsius intellectus Angelicæ: atqui intellectio Angelica non mensuratur æuo, sed instanti discreto. Sed contrà, tum quia datur aliqua intellectio in Angelo, quæ mensuratur æuo, qualis est, quæ seipsum intelligit, Tum quia posset præcognoscere saltem ea futura, quæ coexistunt intra instans discretum ipsius intellectus. Nec refert, quod talis intellectio liberè dureret, quia non requiritur ut intellectio necessariò dureret, ut possit obiectum determinatum quoad esse representare.

75. Respondent tertiò: Æuum Angeli esse

quidem indiuisibilem durationem, non tamen continere sub se tempus, eiusque differentias, sicut continet æternitas, propter suam infinitatem & illimitationem in ratione durationis. Sed contrà, nam idèò æternitas continet sub se tempus, eiusque differentias, quia est duratio indiuisibilis tota simul existens: at etiam æuum Angelicum est duratio indiuisibilis tota simul existens: ergo.

76. Secundò sequeretur, quod quilibet beatus cognosceret omnia futura libera, & consequenter diem iudicii: at hoc est proprium Christi. Sequela probatur, nam visio beata mensuratur æternitate participata, quia mensuratur duratione indiuisibili necessariâ, & inuariabili, sicut ipsa visio increata Dei, cuius est perfectissima participatio: ergo omnia futura sunt præsentia beatis in ipsa æternitate visionis, ac proinde omnia cognoscerentur à beatis.

77. Dico 2. Etiam si talis præsentia rerum in æternitate ab auctoribus explicata esset possibilis, adhuc non posset Deo esse prima ratio cognoscendi futura. Fundamentum est, quia prius ratione intelligitur res exitura in propria mensura durationis, quam in aliena æternitatis: sed res ut exitura in mensura propriæ durationis, statim fit intelligibilis à Deo: ergo adhuc posita reali præsentia futurorum in æternitate, non esset Deo prima ratio cognoscendi futura. Maior patet, nam idèò res fit Deo præsens ab æterno, quia exitura est in tempore. Minor probatur, nam statim ac res exitura est in mensura propriæ durationis fit intra sphaeram diuinæ cognitionis: ergo prius ratione quam res intelligatur præsens in æternitate, cognoscitur præsens in propria duratione.

78. Ad primum argumentum primæ sententiæ respondeo, vel Patres loqui tantum de præsentia obiectiua; vel de subiectiua, sumptâ tamen æternitate secundum totam suam virtuale diuisibilitatem, ut sic enim includit omne tempus cui coexistit; & consequenter omnia in tempore existentia, vnumquodque pro sua duratione. Sumptâ verò æternitate inadæquatè secundum virtuale extensionem ad certum tempus, non sunt illi omnia præsentia, sed partim præsentia, partim futura.

79. Ad secundum: ad hoc, ut æternitas sit infinita, sufficit, ut possit omnes durationes sine vlla sui mutatione actu continere: sicut ut immensitas sit infinita, sufficit, ut possit sine vlla sui mutatione omnia loca possibile continere. Ad confirmationem nego primam consequentiam: ad cuius probationem nego, ex coexistentia ad res temporales aliquid æternitati accrescere spectans ad intrinsecam rationem durationis, sed ad extrinsecam dumtaxat connotationem termini: sicut nihil accrescit diuinæ immensitati ex noua coexistentia ad locum realem, de nouo productum, nisi extrinseca connotatio termini.

80. Ad

80. Ad tertium distingo antecedens: non potest dari præteritum, & futurum in ordine ad durationem indiuisibilem, vt pars intrinsecè componens: concedo; vt terminus extrinsecè connotatus, nego: vt constet in æuo Angeli, quod indiuisibile est, & tamen possunt illi aliqua comparari vt præterita, aliqua vt futura, tanquam termini extrinsecè connotati. Cuius ratio est, quoniam, vt aliquid dicatur præteritum, vel futurum respectu alterius, sufficit, vt non semper illud existat, existente altero: sicut è contra, vt aliquid dicatur præsens, vel coexistens alteri, non sufficit, vt alterum tantum existat, sed oportet, vt vtrumque simul existat.

81. Ad quartum: Ex eo tantum sequi, Deum ratione suæ æternitatis actu continere omnes durationes temporales actu existentes, non autem futuras, & non existentes: sicut ratione immensitatis actu continet omnes differentias loci actu existentes, non autem non existentes, & possibiles tantum. Vnde retorqueo argumentum: nam sicut ratione immensitatis non continet differentias futuras loci, ita nec ratione æternitatis differentias futuras temporis.

82. Ad quintum primò nego maiorem, quia partes quantitatis permanentis possunt simul existere, atque adeò simul coexistere indiuisibili continenti; partes verò quantitatis successiuæ sicut non possunt simul existere, ita nec simul coexistere indiuisibili durationi, quia dum illi coexistit vna, non coexistit altera: ad simultaneam autè coexistentiam contentorum cum continente necessaria est simultanea coexistentia ipsorum contentorum.

83. Secundò: Nego Minorem, loquendo de coexistentia locali partium permanentium; sic enim partes quantitatis permanentis non habent simultaneam coexistentiam ad indiuisibile continens, quia vna nō coexistit continenti in eadem parte loci, in qua coexistit altera, & in hoc est paritas, quod sicut extensio partium permanentium impedit simultaneam coexistentiam localem ad indiuisibile continens, ita extensio partium successuarum impedit simultaneam coexistentiam duratiuam ad indiuisibilem mensuram.

84. Ad sextum distingo antecedens, quidquid existit in æternitate, existit in tota æternitate formaliter tantum indiuisibili, cōcedo; existit in tota æternitate virtualiter diuisibili, nego: vt autem omnes res creatæ actu simul coexisterent Deo in æternitate, oporteret, vt quidquid existeret in æternitate, existeret in tota æternitate, vt virtualiter diuisibili. Ad Confr. distingo minorem: repugnat æternitati præteritum, & futurum intrinsecè, concedo; extrinsecè, & connotatiuè, nego. Ad probationem distingo consequens, quod est præteritum, aut futurum æternitati adæquatè sumptè, secundum suam virtutalem diuisibilitatem, est præteritum aut fu-

turum toti æternitati, concedo consequens; quod est præteritum aut futurum æternitati inadæquatè sumptè, secundum suam virtutalem diuisibilitatem, est præteritum aut futurum toti æternitati, nego consequens: sicut quod est præteritum, aut futurum ad totum diem adæquatè sumptum, est extra totum diem, non autem quod est præteritum, aut futurum ad diem inadæquatè sumptum.

85. Ad septimum exemplum cum sua confirmatione illud tantum probat, quod, quando creaturæ existunt, semper existant præsentibus æternitati, non autem quando nō existunt: eò quod præsentia vel coexistentia duorum requirit existentiam vtriusque. Vnde retorqueo argumentum; nam idè punctus, qui mouetur in circumferentia, semper coexistit centro, quia semper existit in seipso; si autem concipiatur, peracto certo motu in circumferentia, punctum corrumpi, nō amplius coexistet centro. Quia igitur temporalia, peracto certo motu temporis, desinunt in seipsis existere, desinunt etiam coexistere æternitati.

SECTIO V.

An Deus futura certò cognoscat in eorum futuritione?

IN triplici statu potest res considerari, in statu præsentialitatis, quando res est; in statu præteritionis, quando non est, sed fuit; & in statu futuritionis, quando non est, sed erit. Controuersia nunc est, an res in statu futuritionis, quando non est, sed erit, sit certò cognoscibilis. Potest autem res in hoc statu dupliciter considerari, vel in ordine ad esse, quod habet in causis, & sic coincidit hæc quæstio cum subsequente; vel in ordine ad esse, quod habebit extra causas, & sic pertinet ad præsentem controuersiam. Est igitur præsens controuersia, an res, quæ futura est, in statu futuritionis, antequam sit, habeat aliquid, per quod sit certò cognoscibilis ab intellectu diuino, ita vt prius ratione Deus rem futuram cognoscat in sua futuritione, quàm in sua præsentialitate, imò per ipsam futuritionem certò cognoscat rei præsentialitatem.

87. PRIMA sententia affirmat. Est Scoti *Scotus.* in 1. dist. 39. §. *Visa*, & dist. 45. *Ad argumenta*, Richardi dist. 38. art. 1. q. 5. ad primum. Bonauent. art. 2. q. 1. Mayroni quæstione 4. *Bonauent.* Rubionis quæst. 1. conclusionè 4. §. *Ex præ-* *Mayronius.* *Rubio.* *Gabriel.* *Ariminens.* *dictis*, Gabrielis art. 1. Notabili 7. & art. 2. conclusionè 1. Ariminens. quæst. 1. artic. 2. & multorum recentiorum. Fundamentum est, futura contingentia, antequam existant, habent in seipsis determinatam veritatem: ergo secundum illam sunt certò cognoscibilia. Consequentia constat. Antecedens probant primò Scotistæ, voluntas diuina discernendo futura, illa producit in esse volito: ergo ea determinat ad esse futurum:

ergo

ergo in tali esse futuritionis possunt certò cognosci. Posterior consequentia patet. Prior probatur, quia determinare rem ad esse futurum, non est aliud, quàm eam producere in esse voluto. Antecedens ostenditur, nam sicut intellectus cognoscendo res, eas producit in esse cognito: ita voluntas eas volendo, producit in esse voluto.

Thomistæ.

88. Secundò, probant recentiores Thomistæ. Posito decreto Dei, res futura sit determinate futura; ergo certè cognoscibilis.

Aristoteles.

89. Tertiò, probant alij hoc pacto. Ex suppositione, quòd res erit, nunc est determinatè futura; ergo determinatè vera; ergo determinata, ac proinde certò cognoscibilis. Posterior consequentia constat, nam determinata, ac certa veritas infert determinatam, ac certam cognoscibilitatem. Prior est Aristotelis 1. de Interpret. cap. ultimo. Antecedens probatur, nam ex suppositione, quòd res est vel fuit, determinatè nunc est, vel fuit: ergo ex suppositione, quòd erit, determinatè nunc futura est. Consequentia patet, nam tam factà suppositione de præsentis, res necessariò est, quàm factà suppositione de futuro, res necessariò erit, quia omnis suppositio determinat rem ad esse, in quo à suppositione ponitur.

90. Confirmatur primò: nam hæc propositio: Petrus peccabit, aut verificabitur, aut non verificabitur: si verificabitur; ergo nunc propositio est vera determinatè, quia pro nunc est conformis suo significato futuro: si non verificabitur; ergo nunc est determinatè falsa, quia pro nunc est difformis suo significato. Consequentia constat, quia veritas, vel falsitas propositionis, est conformitas, vel difformitas significationis cum re significata, ut significatà: ergo ea propositio de futuro contingente est vera, cui correspondebit significatum, ut ab ipsa significatur; ea verò falsa, cui non correspondebit significatum, ut ab ipsa significatur.

91. Confirmatur secundò ex duabus contradictorijs, necessariò altera est vera, altera falsa: sed hæ sunt contradictoriæ; Petrus peccabit, Petrus non peccabit: ergo necessariò altera est vera, altera falsa: vera, quæ nunc conformatur significato futuro; falsa, quæ nunc difformatur significato futuro. Minor cum consequentia constat. Maior patet, quia cum inter contradictoria non detur medium, omnis disiunctiva erit vera, & necessaria; omnis coniuncta falsa, & impossibilis, ut hæc; Petrus peccabit, vel non peccabit, est vera & necessaria: hæc alia; Petrus peccabit, & non peccabit, falsa & impossibilis; igitur altera ex his est determinatè vera, altera determinatè falsa.

92. Confirmatur tertiò: nam omnes propositiones Prophetiæ enunciante futura, erant determinatè veræ, antequam futura ipsa evenirent: igitur antequam res futura in seipsa existat, est determinatè vera in sua futuritione.

93. SECUNDA sententia negat. Est S. Thomæ 1. p. quæst. 14. artic. 13. & 1. contra Gentes cap. 76. & de verit. q. 2. artic. 12. & in 1. dist. 38. quæst. 1. artic. 5. Caietan. loc. cit. primæ partis. §. Quoad secundum. Ferrar. 1. contragent. loc. præcit. §. Sed tamen. Aureoli in prim. dist. 38. art. 3. Bacon. d. 40. art. 2. §. 4. Argentinæ art. 3. ad 4. contra primam conclusionem. Catharini opusc. de veritate enunciationum. Molinæ 1. p. qu. 14. artic. 13. disp. 17. §. Veruntamen. Gonzalez disp. 43. sect. 2. Fundamentum est oppositum præcedenti sententiæ, quoniam de futuris contingentibus non est determinata veritas.

94. Probant primò ex Philosopho 1. Periherm. ca. ult. ubi negat in propositionibus contradictorijs de futuris contingentibus alteram partem esse determinatè veram, alteram determinatè falsam; sed alterutram indeterminatè, nempe hanc, vel illam, alioqui tolleretur contingentia in rebus.

Aristoteles.

95. Secundò: Omnis determinatio veritatis fundari debet in aliqua determinatione entitatis; nam veritas est passio entitatis, ex eo enim, quòd res est, vel non est, vera, vel falsa dicitur: sed futurum contingens, antequam existat, nullam habet entitatem, neque in se, cum nondum sit, neque in causa, quia in illa non magis habet esse, quàm non esse: igitur non potest fundare veritatem.

96. Tertiò: si res, antequam existeret in se, esset determinatè futura, cum non sit maior ratio, cur sit determinatè futura in vno tempore, quàm in alio, in vno signo rationis, quàm in alio, esset determinatè futura ab æterno in signo rationis, in quo Deus cognoscit seipsum, & possibilia ante vllum liberum decretum suæ voluntatis: unde res esset determinatè futura, antequam esset futura, quia res sunt futura ex libero decreto Dei.

97. Controversia decisio pendet ex declaratione, quo pacto futurum contingens in statu futuritionis, antequam in seipso existat, dicatur veritatem continere. Pro quo nota, dupliciter considerari futurum in statu futuritionis; vno modo nullà factà suppositione rei futuræ, solum considerando futurum secundum id, quod duratione præcedit existentiam rei futuræ: alio modo factà suppositione existentia ipsius rei futuræ; nam prius ratione intelligitur futurum secundum id, quod duratione præcedit ipsum esse rei futuræ, quàm includere suppositionem ipsius esse rei futuræ. Hoc adnotato,

98. DICO 1. Futurum contingens, nulla factà suppositione rei futuræ, nullam habet veritatem, neque falsitatem, sed abstrahit ab utraque, & consequenter ut sic non est certò cognoscibile. Est aperta sententia S. Thomæ ubique docentis, futurum, ut futurum nulli certæ cognitioni subdi posse; nec vllam certam veritatem in se continere: est etiam Capreoli in 1. dist. 38. quæst. 1. artic. 2. Ad argumenta contra septimam conclusionem. Fundamentum est, quia futurum nullà factà suppositione, nullum connotat determinatum

esse

S. Thomas.

Caietan.

Ferrari.

Aureoli.

Bacon.

Argentinæ.

Catharina.

Molina.

Gonzalez.

esse in se, sed solum esse indeterminatum in causa; ergo nullam potest certam fundare veritatem. Consequentia patet, quia sicut veritas fundatur in entitate; ita certa, ac determinata veritas in certa ac determinata entitate: futurum autem contingens ante suppositionem nullam connotat certam entitatem; ergo nullam continet certam veritatem. Antecedens probatur, quia futurum, nulla facta suppositione, abstrahit ab esse determinato, vel non esse determinato rei futuræ. Dices esse, & non esse sunt contradictoria: ergo nequit futurum abstrahere ab utroque. Respondetur non posse abstrahere positivè, concedo; non posse abstrahere negativè, nego: Quia neutrum possum positivè & determinate considerare.

Capreolus.

99. Dico 2. Facta suppositione, quod res per propositionem enunciata sit habitura existentiam in aliqua differentiâ temporis, propositio sit determinatè vera, non tamen potest ipsa esse prima ratio cognoscendi rem futuram, sed supponitur res futura certò cognoscibilis in se ipsa: Est Capreoli loco præcitato ad 6. & ad ea tertio loco à Gregorio inducitur. Prima pars probatur, nam, facta tali suppositione, propositio non manet amplius indifferens, sed determinatur ex suppositione ad significandam rem futuram determinatè: sicut, facta suppositione de præsentia, quod res existat propositio enuntians illam existere, sit determinatè vera: ergo, facta suppositione de futuro, quod res enuntiata sit exitura, propositio enuncians illam futuram, sit determinatè vera. Confirmatur, quia tunc propositio est determinatè vera, quando illi determinatè correspondet obiectum: sed facta suppositione, propositioni enuncianti futurum, determinatè correspondet obiectum futurum, quia suppositio determinat illud ad unum, & tollit indifferentiam ad oppositum.

100. Probatur secunda pars, nam suppositio prius ratione supponit, rem futuram in se ipsa existere in certa differentia temporis, quam determinet propositionem de futuro ad veritatem enunciationis: igitur prius ratione res futura est cognoscibilis in se, quam in propositione illam enuntiante. Consequentia patet, quia res in eo signo rationis est certò cognoscibilis, quo est in se ipsa determinata, quam ut extrinsecè denominet, & determinet propositionem enuntiantem illam futuram. Antecedens probatur. Nam suppositio determinat propositionem de futuro ad veritatem enunciationis per ipsum esse rei ex suppositione determinatum in se ipso: ergo prius ratione supponit illud determinatum in se. Antecedens constat, nam eatenus propositio enuntians futurum est vera determinatè, quatenus supponit illud in aliqua differentia temporis in suo esse, & præsentia determinatè: Unde antehanc determinationem propositio enuncians futurum est indifferens, & indeterminata ad utrum-

libet. Nec obstat, quod propositio enuncians futurum, duratione præcedat existentiam rei futuræ; quia licet præcedat duratione, subsequitur tamen natura, & causalitate, ac proinde cognoscibilitate: nam veritas propositionis duratione præcedentis existentiam rei futuræ, causatur in genere causæ formalis obiectivæ ab ipsa existentia rei futuræ: sicut cognitio divina, quamvis æternitate præcedat obiectum futurum, ratione subsequitur rem ipsam futuram.

101. Confir. Nam valet hæc causalis: ideo propositio de futuro est determinatè vera, quia res ex suppositione est determinatè exitura, non contrà: ideo res est determinatè exitura, quia propositio illam enuncians, est determinatè vera: igitur prius ratione res futura supponitur in se ipsa exitura, quam propositio per ordinem ad illam sit determinatè vera. Item valet hæc alia causalis: ideo Deus cognoscit propositionem de futuro esse veram, quia cognoscit rem futuram existentem in sua præsentia, non contrà, ideo res est determinatè exitura in sua præsentia, quia Deus cognoscit illam determinatè exituram.

102. PRIMA sententia intelligitur iuxta primam partem huius secundæ assertionis, quam probat tertium argumentum cum suis confirmationibus: Nam facta suppositione, & non antè, altera pars sit determinatè vera, altera determinatè falsa. Primum verò, & secundum argumentum supponunt falsa principia, alibi impugnanda.

103. SECUNDA verò sententia explicatur iuxta primam assertionem, ut aperte supponit fundamentum Aristotelis, nam tunc tolleretur contingentia futurorum, quando ante ullam suppositionem propositio illam enuncians esset determinatè vera, quia tunc determinatio antecederet, non subsequeretur determinationem causæ. Ad tertium verò negatur sequela: cuius maior ratio est, quia non in quolibet signo æternitatis concepto res supponitur determinatè futura: nam prius supponitur possibilis, quam futura sub conditione; & hæc prius, quam futura absolute.

Aristotel.

SECTIO VI.

An Deus futura libera certò cognoscat in suis causis proximis?

104. Causa proximè horum effectuum est voluntas creata cum omnibus ad operandum prærequisitis, nam de ijs tantum futuris hic agimus, quæ pendent à voluntate creata.

105. PRIMA sententia affirmat: est Durandus. in 1. dist. 38. q. 3. num. 9. Argent. dist. 39. a. 2. & dist. 40. a. 3. ad sextum; Molina 1. p. q. 14. a. 13. d. 14. concl. 1. Bannez supra citati con. 3. Bellar. l. 4. de gratia & lib. arbit. c. 15. ad finem. Aluarez l. 2. de auxilijs disp. 12. & à fortiori sequitur ex sententia eorum:

Durandus.
Argentinas.
Molina.
Bannez.
Bellarmin.
Aluarez.

S

qui

Augustin.

qui docent prædeterminationem Physicam. Probatur. hęc sententia ex August. l. 11. Confess. c. 18. Cum ergo, inquit, *videri dicuntur futura, non ipsa que nondum sunt, sed eorum causa, vel signa forsitan videntur, que iam sunt.*

106. Secundò. Deus perfectè comprehendit voluntatem creatam, cuiusque innatam propensionem, & quidquid eam potest, hęc, & nunc semotis impedimentis allicere, & inclinare: ergo potest in ea hęc, & nunc cum omnibus ijs, quæ illam possunt ad actum determinare, certò scire, ad quam partem sit se inclinatura. Confirmatur, quia potest Angelus probabilissima coniectura id deducere: ergo & Deus infallibiliter cognoscere, cū Deus in obiecto penetrando infinitè excedat intellectum Angelicum.

107. Tertiò. Posito iudicio practico de prosecutione obiecti, & omnibus ijs, quæ possunt hęc & nunc voluntatem creatam inclinare ad actum, infallibile est, illam inclinaturam: igitur potest in ea infallibiliter cognoscere actus futurus. Quartò. Potest Deus adeo congruè cogitationem infundere intellectui humano, ut omninò infallibile sit, illum consensurum: ergo saltem in ea potest Deus infallibiliter cognoscere consensum futurum. Antecedens probatur, quia potest Deus infundere cognitionem de obiecto honesto, adeo efficacem in suadendo, & temperatam ingenio humano, ut moraliter sit impossibile, illam respuere.

S. Thomas.
Aureolus.
Capreolus.
Ferrariensis.
Caietan.
Zumel.
Valentia.
Suarez.
Becannus.
Arrubal.
Lesius.

108. SECUNDA Sententia negat. Est S. Tho. 1. p. quæst. 14. artic. 13. & quæst. 57. a. 3. & 86. artic. 4. & 2. 2. q. 17. 1. art. 6. & 1. contra Gentes cap. 67. & de Veritate q. 2. art. 12. & in primo dist. 38. q. 1. a. 1. Aureoli in 1. dist. 38. a. 1. propositione 1. Capreoli, a. 1. concl. 1. & a. 2. ad primum contra primam conclusionem, Ferr. loco præcitato ad primum & 5. Aduerte: Caiet. 1. p. loco præcitato initio & in responsione ad 1. Zumel. d. 7. 5. sed supposito, Valent. Puncto 5. 5. Unde habeat certitudinem diuina cognitio futurorum assertionem 2. Sua. l. 1. opusculorum c. 3. Less. de gratia efficac. c. 22. nu. 7. Becani 1. p. c. 10. q. 7. Albert. Corollarium 1. ex principio 4. Philosophico puncto 2. Arrubalis d. 42. c. 2. quæ vera est & sequenda. Fundamentum est, quia causalibera, quantumcunque in actu primo completa, & ad operandum proximè disposita, semper est essentialiter indifferens & cum potentia ad oppositam partem: ergo implicat, in ea quantumcunque disposita infallibiliter infallibilitate, cui non possit subesse falsum, cognosci effectum futurum. Antecedens probò, nam quousque voluntas liberè non se determinat per actum, semper manet indifferens ad actum, & non actum, alioqui destrueretur eius libertas; si aliquid præuium ad actum ita illam determinaret ad vnum, ut non posset ad oppositum. Etenim formalis libertas voluntatis in eo consistit, ut dum elicit actum possit non elicere.

Banez.

109. Respondet Banez, manere liberam in sensu diuino, non autem in sensu composito, quia posita antecedente motione Dei,

non est amplius in eius potestate facere oppositum: saluatur tamen eius libertas, quia, diuidendo à motione, potest facere oppositum. Sed contrà, nam vel in sensu composito intelligit componendo cum ipsa motione in actu primo, & sic perit libertas creata: quia habere, vel non habere talem motionem, non est in potestate creaturæ, cū illa necessariò prærequiratur ad omnem actum voluntatis: ergo, si neque ea posita, est in potestate eiusdem cohibere actum, perit libertas. Vnde Caiet. loco præcit. ad primum contra Scotum docet, quod contingentia causæ secundæ saluanda est, etiam si prima moueat secundam necessariò, quia motio causæ primæ modificatur in secunda, secundum modum ipsius causæ secundæ, & quoniam prius natura, inquit, modificatur, quam impellat ad mouendum, motio illa iam modificata ad causam contingentem, mouebit secundam non necessariò, sed contingentem: supponit igitur, quod adhuc componendo cū ipsa motione causæ primæ, saluatur contingentia, & libertas causæ secundæ. Vel in sensu composito intelligit, componendo cum ipsa motione actuali, & cooperatione creaturæ, quo pacto includit ipsam formalem determinationem creaturæ: at in ea effectū cognoscere, non est in causa cognoscere, sed in se ipso: inā cooperatio creaturæ est ipsissimus effectus creaturæ. Nec rectè Mach. disp. 32. sect. 1. dist. 2. hoc limitat ad solos effectus supernaturales, ad quos præuenimur efficaci auxilio Dei: inā eadem est ratio de omnibus, cū etiā effectus supernaturales ut sint meritorij, debeant liberè fieri à voluntate creata.

Caietan.
Scotus.

Machin.

110. Probatur verò consequentia primæ enthymematis. Non potest esse maior infallibilitas in cognitione, quam sit in obiecto ipso, ergo si obiectum contingens non habet in causa proximè disposita tantam infallibilitatem, cui non possit subesse falsum, nec eam habebit cognitio, quia licet diuina cognitio non sumat formalem certitudinem ab obiecto, supponit tamen in eo obiectiuam certitudinem, ut conditionem sine qua non.

111. Resp. Molina disp. 16. §. In quo ergo, Infallibilitatem scientiæ diuinæ circa futurum contingens in causa præuium, non prouenire formaliter ex obiecto ipso, quod secundum se incertum est, & fallax, sed ex altitudine, & infinitate cognoscentis, qui ex se certo, & infallibiliter cognoscit, quod de se certum, & infallibile non est. Sed contrà, quia sicut implicat cognosci, quod ex se cognoscibile non est: ita cognosci vt certum, quod ex se certum non est. Antecedens constat, tum quia cognoscibilitas non fit, sed supponitur à scientia, est enim scientia obiecti intuitio, quæ supponit in obiecto cognoscibilitatem, tum quia sicut implicat, produci quod de se producibile non est: ita implicat, cognosci quod de se cognoscibile non est, consequentia verò probatur, quia non minùs scientia supponit certitudinem, quam cognoscibilitatem in obiecto, nam licet formalem certitudinem habeat scientia diuina ex se,

Molina.

obie-

obiectum tamen supponit in obiecto.

112. DICES, scientia Dei est causa rerum; ergo & cognoscibilitatis earum. Respond. distinguendo antecedens: est causa rerum scientia visionis, de qua disputamus, nego; nam hæc consequitur ad res in mente diuina iam causatas, estque pura intuitio earum: est causa rerum scientia simplicis intelligentiæ; & rursus distinguo, proximè, nego; remotè, concedo: nam proxima causa est potentia, & voluntas, illa exequendo, hæc determinando, scientia exemplariter & idealiter dirigendo, quæ comparata cum potentia, & voluntate remotè concurret ad productionem effectus.

113. Ad primum argumentum oppositæ sententiæ. Respond. Augustinum loqui de scientia futurorum, non Dei, sed nostra: qui quoniam futura presentia non habemus, ea in coram causis, quæ nobis præsentibus sunt, prædicimus, vt futurum ortum solis ex præsentē aurora, quod est exemplum ipsius.

114. Ad secundum nego consequentiam, nam vt rectè Capreolus ad primum Durandi, vt nequeat effectus futurus in causa libera certò cognosci, satis est intrinseca libertas, quæ adhuc positis omnibus, quæ possunt hic & nunc illam ad actum inclinare, se ipsam potest ex innata sua indifferentia, & libertate ab intrinseco impedire. Vnde nunquam poterit esse certus effectus certitudine excludente omne dubium, quousque per liberam determinationem causæ fiat extra dominium causæ. Ad Confirmationem nego consequentiam; cum enim infallibilitas obiectiua sit conditio essentialiter requisita ad infallibilitatem formalem, in ea præsupponenda conueniunt scientia diuina, & angelica, quamuis in alijs differant.

115. Ad tertium & quartum distinguo de infallibilitate morali, & logicâ, de morali, concedo; sed hæc non est satis ad infallibilitatem diuinæ scientiæ, cuius oppositum debet implicare contradictionem: de logicâ, nego; nam quibuscumque positis semper potest voluntas ex innatâ sua libertate repugnare. Solum ad illud de iudicio practico, dico, quod interdum supponit efficacem voluntatem finis, ad quem consequendum vnicum tantum est medium; & tunc in ipsa efficaci voluntate finis, quam præsupponit iudicium practicum, certò cognosci electionem futuram, non tam vi iudicij practici, quod ad omnem actum voluntatis prærequiritur, quam vi efficacis intentionis necessariam connexionem habentis cum tali medio ad finem consequendum, nam stante vno actu voluntatis, potest in eo certò cognosci alius futurus, qui necessariam connexionem habeat cum ipso: tunc enim actus futurus non cognoscitur in causa, vt libera, sed vt necessaria, & determinata ad vnum ex vi præsentis actus.

SECTIO VII.

An Deus futura contingentia certò cognoscat in sua essentia, vel fideis?

116. PRIMA Sententia affirmat: est Bonaventura in p. Dist. 35. quæst. 3. & 5. ad obiecta, Durandi, quæst. 3. numero 14. & Dist. 38. quæst. 3. numero 18. Capreoli artic. 2. Ad primum Scoti, Caietani, 1. p. quæst. 14. artic. 13. §. contra secundam. Zumel Disp. 8. Conclusionem 5. & 6. Fundamentum Caietani est, quia Diuina essentia, cum sit perfectissima similitudo, & intelligibilis species omnium rerum; non solum est Deo ratio cognoscendi distinctè res omnes vt ratio *Qua*, sed etiam vt obiectum, & ratio in *Qua*: ergo non solum in sua essentia, & Ideis cognoscit possibilia, sed etiam futura. Antecedens probat, aliàs diuina essentia, vt obiectum non adæquaret se ipsam, vt speciem intelligibile, quod est impossibile, quia vt obiectum est adæquatus terminus cognitionis & speciei intelligibilis: cum igitur Idea sint ipsa diuina essentia, vt est obiectiua ratio rerum, consequens est, quod etiam se extendant ad representandas veritates contingentes.

117. Fundamentum Capreoli est. Diuina essentia est Deo perfectissima ratio distinctè representandi omnia, non solum quantum ad prædicata essentialia, & connexionem necessariam terminorum, sed etiam quantum ad omnia prædicata accidentalia, siue intrinseca, siue extrinseca, quæ secundum quamcumque dispositionem loci, & temporis possunt rebus ipsis conuenire: quod docuit Sanctus Thomas quæst. 2. de veritat. artic. 7. ergo non solum representat possibilia, sed etiam futura, alioqui non representaret res secundum omnem dispositionem possibilem, nam inter alias dispositiones, quæ potest vnicuique rei conuenire, est futuritio, siue exercita existentia in aliquâ certâ duratione. Confirmatur, nam Deus est causa futurorum: ergo ea cognoscit, antequam decernat producere: ergo præscit illa in sua essentia, cum ante decretum non possit aliud assignari medium, in quo illa certò cognoscat. Prior consequentia probatur, quia cognitio operis faciendi præcedit voluntatem, vt ratio directiua ipsius.

118. Ipsdem ferè argumentis mouetur Zumel: quia scilicet diuina essentia est representatiua omnis veritatis: igitur non solum in ea representatur veritas rerum naturalium, sed etiam contingentium, tam absolutarum, quam conditionatarum: vnde in ea docet videri futura libera conditionalia.

119. SECUNDA Sententia negat. Est Scoti in p. Dist. 39. §. *luxa istas*, Aureoli Dist. 38. art. 1. Propositione tertia. Mayroni quæst.

Bonaventura
Durand.
Capreol.
Scotus.
Caietanus.
Zumel.

Capreolus.

S. Thomas.

Zumel.

Scotus.
Aureolus.
Arminius.

Ariminen.
Gabriel.
Suarez.

1. §. quartum, Ariminenis, quæst. 2. art. 2. Gabrielis art. 2. conclusione 2. Suarez in opusculo libro 1. de scientia Dei cap. 4. Probatur primo quia, cum Idea repræsentet ante decretum diuinæ voluntatis non liberè, sed naturaliter repræsentat Ideata: sed scientia futurorum non est naturalis, sed libera, quippe quæ potuit simpliciter non esse. Secundo, Ideæ solæ repræsentant connexiones necessarias rerum, non autem contingentes: sed per connexiones necessarias non possunt cognosci contingentes: igitur per Ideas non possunt cognosci futura libera. Minor patet, quia complexio contingens non est nata cognosci ex necessaria, alioqui non esset contingens, sed necessaria. Maior probatur, quia ideæ repræsentant independentem ab actu diuinæ voluntatis; ergo non possunt repræsentare complexiones contingentes: quia complexio contingens est quæ potest esse, & non esse: nihil autem potest esse, & non esse, nisi dependenter à voluntate Dei. Pro explicatione præsentis difficultatis,

120. Dico 1. Deus non cognoscit futura libera in sua essentiâ proximè visâ ut causâ. Fundamentum est duplex; primum, quia futura libera non continentur in essentiâ formaliter, sed eminenter: quæ autem solum continentur eminenter in causa, non possunt, visâ causa, formaliter videri, secundum proprium esse condistinctum ab esse causa, ut ex supra disputatis constat. Secundum est, quoniam proxima causa futurorum non est essentia, sed voluntas Dei: nequeunt autem futura cognosci ante determinationem Diuinæ voluntatis. Maior constat, quoniam futura sunt liberè futura: sola autem voluntas est proxima causa effectus liberè futuri; ergo. Quod autem futura nequeant cognosci ante determinationem Diuinæ voluntatis, probatur, quia futura non sunt cognoscibilia, nisi ut determinata ad esse futuri, nam antequam determinentur ad esse futuri, non differunt à possibilibus: determinantur autem ad esse futuri à libera voluntate Dei; nam ab eo determinantur ad esse futuri, à quo determinantur ad esse existentie; determinantur autem ad esse existentie à libera voluntate Dei, cum proximum principium producendi ad extra sit Dei voluntas, ut suo loco ostendemus.

121. Dico 2. Deus non cognoscit futura libera in suis ideis independentèr à quocunque alio, saltem ut à conditione necessariò prærequisita. Fundamentum est, quia idea per se spectata indifferens est ad repræsentandum potius rem futuram quàm possibilem; igitur non potest per se spectata esse ratio proxima cognoscendi futura. Cõsequentiâ patet. Antecedens probò, quia licet idea exprimat totam entitatem rei futuræ, cum nihil entitatis sit in re futura, quod non exprimat, & repræsentetur in eadem re ut possibili; non tamen ex se apta est repræsentare rem ut futuram, quia repræsentare rem ut futuram, non

solum dicit repræsentare rem secundum omnem perfectionem signatam, quam res habere posset, sed etiam secundum eam perfectionem exercitam, quam re ipsa habitura est in aliqua differentia temporis; ratione cuius exercitæ perfectionis discriminatur res futura à possibili, & consequenter cognitio rei futuræ à cognitione rei possibili, quæ supra expressione totius perfectionis rei futuræ connotat exercitam perfectionem eiusdem rei pro aliqua temporis differentia.

122. Dico 3. Idea est Deo ratio cognoscendi futura, posita determinatione ipsorum ad esse futuri. Fundamentum est, quia idea Diuina est actualis, & intelligibilis similitudo rei, secundum omnes complexiones, tam essentielles, & necessarias, quàm accidentales, & contingentes, quas res ipsa sub quocunque statu posita habere posset; repræsentat enim res singulares, & indiuiduas sub omni dispositione possibili, sub quâ res illæ esse possunt, quia repræsentat eas perfectissimo modo, & sub omni perfectione, quam in se ipsis participare possunt. Igitur posita tantum determinatione ipsorum ad esse futuri, Deus in se ipso tanquam in specie expressa, & idea perfectissime exprimente omnia, cognoscit futura. Consequentia probatur, nam hæc ipsa futura cum eadem existentia, & accidentibus omnibus, atque dispositionibus, quas in se ipsis habitura sunt ut futura, distinctæ, & dearticulatè exprimebantur in eadem essentia Diuina, ut specie expressa rerum omnium, sub esse possibili. Igitur, posita tantum eorum determinatione ad esse futuri, statim cognoscuntur in eadem idea, & specie expressa dearticulatè exprimente omnia, & singula secundum proprium esse vniuscuiusque: non secus ac si oculus meus haberet speciem expressam Antichristi, nunc non existentis, secundum ea omnia delineamenta, & accidentia, quæ habiturus esset Antichristus in sua propria existentia, & duratione, si perseuerante eadem visione in oculo meo, poneretur Antichristus in rerum natura existens ante oculos meos, cum eadem figura, & delineamentis, cum quibus fuit expressus in mea visione, ego in eadem visione inuariata viderem Antichristum præsentem, eodem modo quo videbam antea, quando erat absens & futurus. Scotus.

Lege Scotum in 1. dist. 39.

123. Ex his ambæ Sententiæ conciliantur, nam prima solum probat tertiam conclusionem, Secunda verò primam & secundam. Cæterum falsum est, quod secunda docet, ideas repræsentare tantum connexiones essentielles terminorum, quia, ut probatum est, repræsentant etiam accidentales, & contingentes, non tamen contingenter, & variabiliter, sed inuariabiliter, & necessariò, quia non repræsentant illas ut exercitas, sed ut exercibiles, & sub statu possibilitatis, quæ statim transeunt in statum futurationis, posito libero decreto Dei, de quo instituenda est sequens sectio.

SECTIO

SECTIO VIII.

An Deus futura libera prænoscit in decreto sua Voluntatis?

124. Sicut duplex est effectus contingens, alter dependens à sola voluntate Dei, alter etiam à voluntate creaturæ; ita duplex est decretum in Deo, alterum quo decrevit ex se aliquid ad extra producere; alterum, quo decrevit producere dependenter etiam à voluntate creaturæ. Quod adhuc est duplex, alterum prædefiniens, & antecedens causalitate; alterum concomitans tantum liberum actum futurum voluntatis creaturæ. De singulis est controuersia, an Deus in suo decreto futura prænoscit.

125. PRIMA Sententia negat, Deum in illo suo decreto certò præcognoscere futura, nisi tantum remotè, quatenus eo posito res ipsa futura sit determinatè vera, & certò cognoscibilis in se ipsa. Est Vasquez 1. p. d. 66. c. 2. & Arrubals d. 43. c. 2. Fundamentum est, quia decretum liberum Dei non addit supra essentiam Dei, nisi respectum rationis ad effectum futurum: Deus autem nequit cognoscere huiusmodi respectum rationis, qui obiectiue tantum est in intellectu creato: & esto illum cognoscat, nequit illi esse ratio & medium cognoscendi rem futuram, quia talis respectus confurgit in Deo ex re ipsa futura, tanquam ex proximo fundamento: nequit autem respectus posterior esse medium cognoscendi fundamentum ipsum, quod est prius, & causa ipsius respectus.

126. SECUNDA Sententia affirmat, omnes effectus futuros Deum præcognoscere in determinatione suæ voluntatis. Est Scoti in p. Dist. 39 §. 1. Viso, Rich. Dist. 38. a. 1. q. 5. Mayroni q. 1. §. 4. quartum, Rubionis q. 2. art. 3. Durand. q. 3. num. 9. Caiet. 1. p. q. 14. art. 13. §. Contra secundum in fine, Asturicensis relectione de Christi gratia q. 6. Conc. 4. pag. 671. Bannez 1. p. loco præcit. Zumel ibidem Disp. 7. Gonzalez, Disp. 44. sect. 2. Alvarez lib. 2. de auxilijs Disp. 10. & 11. Fundamentum est, quia quidquid est futurum, dependenter à voluntate Dei vel prædefiniens; vel permittente est futurum: sed voluntas Dei est infallibilis & frustrari non potest; ergo in ea certò præcognoscit omnes effectus futuros, siue bonos, siue malos, siue à se tantum, siue à creata etiam voluntate dependentes.

127. Probat 2. recentiores Thomistæ hoc pacto. Omne decretum efficax Dei de effectu futuro dependente à voluntate creaturæ, necessariam connexionem habet cum medio, quo talis effectus infallibiliter fit exequendus; ergo in eo Deus certò prænoscit effectum futurum. Antecedens patet, nā voluntas creata, præter principium extrinsecum

prædeterminans, requirit principium, seu medium intrinsecum, quo se ipsa ad actum prædefinitum liberè ab intrinseco determinet. Consequentiam verò probant, quia cum hoc medium sit ad exequendum actum à Deo prædefinitum, debet esse ex naturā suā tale, ut eo posito, infallibiliter ponendus sit effectus; alioqui frustrari posset decretum Dei, quod implicat: ergo in eo infallibiliter præscit effectum futurum. Confirmant auctoritate S. Doctoris 1. p. quæst. 14. artic. 13. 1. contra Gent. cap. 66. & 68. & 2. 2. quæst. 171. art. 6. ad secundum, docentis, Deum non solum futura cognoscere in se ipsis, sed etiam in suis causis.

128. Dico primò futura, quæ solū pendunt ex voluntate Dei, Deus certò cognoscit in suo decreto. Fundamentum est, quia quæ pendunt ex solā voluntate Dei impediri non possunt, & alioqui Dei voluntas de se efficax est, & immutabilis: igitur in eā ab æterno Deus certò cognouit quidquid in tempore producendum decrevit. Assertio hæc ex parte est contra Mayronum supra citatum, affirmantem, Decretum Dei esse mutabile, atque adeo scientiam, quam Deus habet in suo decreto de effectibus futuris, esse conditionatè, non absolutè infallibilem, stante nimirum decreto suæ voluntatis, quod tamen mutare posset ex innata sua libertate. Quod etiā innuit Rubio q. 1. cum docet, posse Deum aliter in tempore agere, quàm ab æterno decrevit. Verum hæc decretorum variabilitas apertè repugnat Dei immutabilitati, & constantiæ, quæ nequit à proposito semel concepto desistere, cum oppositum moralem saltem arguat mutabilitatem. Vnde,

129. Ad fundamentum primæ sententiæ, nego liberum decretum Dei formaliter constitui per respectum rationis consequentè rem futuram; nam cum illud sit causa rei futuræ, nequit formaliter constitui per respectum consequentem rem futuram, cum nulla causa in ratione causæ constituatur per rationem consequentem suum effectum. Constituitur autem decretum Diuinum per actum ipsum necessarium, ut connotantem effectum à se liberè pendentem: Vnde licet cognosci non possit sine effectu, quem essentialiter connotat, non tamen cognoscitur ut consequens effectum, sed ad summum ut concomitans effectum, ut sufficit infra, cum de voluntate Dei.

130. Dico 2. Reliquos effectus futuros dependentes à voluntate creata, non potest Deus infallibiliter cognoscere in decreto suo tanquam in ratione proxima cognoscendi. Dixi, in ratione proxima cognoscendi; quia ratione scientiæ mediæ, quæ ad decretum præsupponitur, est decretum, remota ratio cognoscendi tales effectus. Hæc sententia est præcipuorum Theologorum nostræ Societatis; ex antiquioribus eam docet Aureol. in 1. Dist. 38. a. 1. propositione 1. Ariminensis q. 2. art. 1. Bacconus Dist. 40. art. 2. §. 5. Inclinat Ferrar. 1. contra Gent. c. 67. §. Ad verbum. Et colligitur ex S. Tho. 1. p. loco præcitato, &

S. Thomas.

Mayronus.

Rubio.

Vasquez.
Arrubals.

Scoti.
Richardus.
Mayronus.
Rubio.
Durandus.
Caietanus.
Asturicensis.
Bannez.
Zumel.
Gonzalez.
Alvarez.

Thomista.

Theologi.
Societatis
Iesu.
Aureolus.
Ariminensis.
Bacconus.
Ferrar. 1.
S. Thomas.

primo contra gentes c. 66. & de veritate q. 2. art. 12. & in 1. dist. 28. q. 1. art. 5. Vbi nunquam causam certitudinis Diuine cognitionis ex parte obiecti assignat eternum decretum, sed coexistentiam futurorum in aeternitate, in qua videntur in seipsis secundum illud esse, quod habitura sunt extra suas causas, quin docet, futurum antequam fiat, non esse determinatè verum, quia nullam habet causam determinatam, & ideo ut futurum certo cognosci non posse, sed ut præsens. Si autem agnouisset S. Doctor tale decretum in Deo, illud profecto assignasset; nec dixisset futurum, antequam fiat, non esse determinatè verum, & certò cognoscibile, cum illud sit determinatè verum, & certò cognoscibile in ipso decreto Dei, in quo haberet determinatum esse, & certam cognoscibilitatem.

131. Fundamentum est, quia vel decretum Dei est antecedens & prædefinitiuum actus, vel concomitans, & permissiuum tantum. Si primo modo, ut in eo, velut in causa Deus infallibiliter præcognoscat actum prædefinitum, debet esse causa infallibilis talis actus, non potest autem esse causa infallibilis actus prædefiniti, nisi contineat medium, quo voluntas creata sit illum infallibiliter elicitura: repugnat autem, voluntatem creatam infallibiliter elicituram actum infallibilitate requisita ad scientiam Dei, absque præiudicio propriæ libertatis: ergo. Maior patet, quia si decretum Dei non esset causa infallibilis actus prædefiniti, posset oppositum contingere, ac proinde falli scientia Dei. Minor assumpta constat; quia Diuina voluntas est immediata causa nostrorum actuum medio concursu, vel principio aliquo nobis inherente: ergo, ut sit causa infallibilis actus prædefiniti, continere debet medium, quo talis actus sit à voluntate creata infallibiliter eliciendus. Minor em subsumptam probo; quoniam infallibilitas, quam ex parte obiecti postulat scientia, & decretum absolutum Dei, debet esse talis, ut oppositum implicet contradictionem, sicut contradictionem implicat; ut scientia Dei fallatur, vel absolutum decretum ipsius frustratur. Ut autem hæc infallibilitas sit eiusmodi, debet medium, quo actus prædefinitus est exequendus, esse tale, ut eo posito contradictionem implicet oppositum; alioqui, si possibile esset oppositum, possibile esset, diuinam scientiam, diuinumque decretum falli: hoc autem tollit libertatem, quæ essentialiter est potentia ab intrinseco indifferens ad vtrumlibet.

132. Neque Dicas, posse voluntatem creatam oppositum facere eius, quod prædefinitum est, infallibiliter tamen nunquam esse oppositum facturam: atqui hoc sufficit, ut in tali medio Deus infallibiliter præcognoscat liberum consensum futurum, quia ad infallibilitatem scientiæ, satis est, quod infallibiliter nunquam sit futurum oppositum.

133. Sed contrà; nam cum tale medium non tollat à voluntate liberam potentiam ad resistendum, ponatur, quod voluntas ad ex-

periendam suam libertatem actu resistat, hoc enim metaphysicè non implicat, neque ex parte mediij, siquidem non determinat voluntatem ad vnum; neque ex parte voluntatis; nam adhuc eo posito, manet cum plena potestate ad resistendum: in hoc autem casu falleretur Deus, eiusque Decretum: siquidem Deus certò cognosceret ex vi mediij prædefiniti consensum futurum, cum tamen ex vi libertatis creatæ futurum esset oppositum. Et, ut clariùs eluceat absurdum, fingatur Deus more nostro non præuidisse ab æterno determinationem voluntatis creatæ in se, sed tantum in suo decreto, & medio prædefinito; nam in hac sententia perinde est, cum ponat Deum priùs ratione illam infallibiliter præuidisse in suo decreto, posterius verò ratione in se ipsa, atque in sua existentia & duratione. Quæro igitur, non in eo casu Deus certò cognosceret consensum futurum in suo decreto & medio prædefinito, an non? si non; igitur tale medium non esset de se sufficiens ad certò cognoscendum consensum futurum: si ita; contrà est, quia iam supponitur ex vi libertatis creatæ futurum oppositum. Dicere autem, quod hoc medium ex natura sua sit tale, quod infallibiliter & in nullo vnquam casu componat cum opposito dissensu, etiàsi possit antecederet componere, non coheret cum natura talis mediij, quod debet antecederet relinquere potentiam indifferenter ad vtrumlibet, alioqui si determinaret voluntatem ad vnum, non relinqueret illam liberam. Nec recurri potest ad infallibilitatem consequentem ex suppositione ipsius consensu futuri, quia talis infallibilitas in hac opinione locum non habet, quæ certitudinem diuinæ scientiæ futurorum contingentium assignat ex parte mediij, ut causæ antecedentis effectum ipsum futurum; alioqui contra suppositum non assignaret certitudinem scientiæ futurorum in causa, sed in se ipsis. Vnde quamuis nequeat Deus certè cognoscere tale medium, quin simul cognoscat effectum ab eo futurum, ratio tamen certò cognoscendi effectum, est medium ipsum cognitum in se; adeò ut, si per impossibile, Deus non videret effectum futurum in se ipso, illum certò præsciret in tali medio, tantquam in causa sufficiente, hoc enim est contineri infallibiliter in causa. Confirmatur, quia ut medium sit infallibile, non potest aliunde oriri, nisi vel ex natura ipsius mediij, habentis ex se infallibilem connexionem cum effectu, vel ex præuisione scientiæ diuinæ. Secundum non admittit hæc sententia: primum tollit libertatem, quia nequit medium ex se ipso habere infallibilem connexionem cum effectu, adeò ut oppositum implicet contradictionem, nisi determinando voluntatem ad vnum, & tollendo potentiam ad oppositum; alioqui si admitteret potentiam ad oppositum, non posset esse infallibile.

135. Si verò decretum sit permissiuum, non est causalitate antecedens liberum consensum creaturæ, sed solum concomitans:

igitur

igitur non potest in eo, tãquam in causa certo cognoscere liberum consensum creaturæ; quia in eo antecedenter considerato non magis continetur futurus consensus, quàm futurus dissensus; quia antecedenter consideratus non magis determinat voluntatem ad vnum, quàm ad oppositum: vt autem est concomitans, formaliter dicit liberam determinationem creaturæ, nam vt sic formaliter dicit concursum concomitantem ipsum liberum consensum creaturæ: vnde potius cognoscit liberum consensum in se ipso, & in propria determinatione voluntatis creatæ, quàm in creatæ.

136. Ad Fundamentum oppositæ sententiæ, distinguenda est Minor: etenim voluntas Dei est infallibilis ratione medij, de se infallibilem connexionem habentis cum consensu futuro, & nego; est infallibilis ratione scientiæ mediæ, antecedentis decretum Dei, & concedo.

137. Ad secundum distinguo antecedens: debet decretum Dei habere connexionem cum medio, infallibilem connexionem habente ex natura sua cum actu prædefinito, & nego; ex suppositione actus, præuisi sub conditione futuri, & concedo: ergo in eo Deus certo cognoscit futura ex vi medij præcisè, & nego; ex vi consensus præuisi sub conditione futuri, & concedo. Ad confirmationem, nego S. Thomam vsquam docere, futurum contingens à Deo certo cognosci in causis, quin oppositum vbique inculcat, non posse in causis certo, sed tantum coniecturaliter cognosci: atque ita Doctorem sanctum intelligunt Capreolus & Ferrariensis. Vnus locus est 1. contra Gentes c. 67. vbi videtur oppositum docere: *Sicut, inquit, ex causa necessaria sequitur effectus certitudinaliter, ita ex causa contingenti completa, si non impediatur. Verum hunc locum explicat Ferrariensis de causa contingente, non libera, sed naturali, quæ nata est ex occurſu causarum impediri.*

S. Thomas.

Capreolus.
Ferrariensis.

SECTIO IX.

An Deus futura libera cognoscat in se ipsis.

138. **H**ic est postremus modus cognoscendi futura in se ipsis, & in sua propria præsentialitate, & duratione existentia: etenim cognitio diuina, vtpote perfectissima, circa obiectum præsens & existens, non solum est medium in Quo tale obiectum perfectè exprimitur, atque aded cernatur; sed etiã medium Quo immediatè tendit ad ipsum obiectum in se ipso existens intuendum; atque aded posita existentia rei extra causas, non solum Deus cognoscit illam intentionaliter expressam in suo Verbo, in quo antea expressa erat sub esse possibili, sed etiam in sua propria existentia & entitate, quam antea

res ipsa non habebat. Ratio autem dubitandi, an Deus ab æterno cognouerit futura in se ipsis, pro ea duratione, in qua erant exitura, hæc est. Quoniam futura non fiunt determinatè cognoscibilia in se ipsis, nisi in tempore pro eaduratione, in qua fiunt extra suas causas; igitur non potuerunt ab æterno cognosci, quia non possunt certo cognosci, nisi quando determinantur ad vnum; determinantur autem ad vnum in tempore; igitur in tota æternitate antecedente hoc tempus, sicut non habent determinatum esse, ita nec determinatam cognoscibilitatem.

139. Dicendum tamen est, Deum ab æterno certo cognouisse futura in se ipsis pro ea duratione, qua exitura erant extra suas causas, ea repræsentando vt existentia pro vno tempore, futura verò, vel præterita pro alio. Tria sunt hic probanda. Primum, futura contingentia à Deo cognosci in se ipsis. Secundum, ea repræsentari vt existentia pro vno tempore, futura vero, vel præterita pro alio. Tertium, hoc totum fuisse à Deo cognitum ab æterno.

140. Primum probo hoc pacto. Tunc futurum fit certo cognoscibile, quando fit determinatum ad vnum: fit autem futurum contingens determinatum ad vnum, quando fit extra suas causas; ergo tunc fit certo cognoscibile. Minor constat; nam quamdiu non est extra suas causas, manet in causis indifferens ad vtrumlibet. Maior probatur, nam quamdiu futurum non transit à statu contingentia ad statum necessitatis, non est certo cognoscibile, quia certitudo formalis supponit certitudinem obiectiuam. Porro tunc futurum transit à statu contingentia ad statum necessitatis, quando sublata indifferentia cause determinatur ad vnum; quod fit quando futurum recipit esse à causa; quia tunc subtrahitur à potestate cause, per quam erat indifferens ad vtrumlibet.

141. Secundum sic explico. Diuina cognitio, vtpote infinita similitudo rerum, vnūquodque repræsentat secundum omnem dispositionem intrinsecam, & extrinsecam; essentialē & accidentalem: futura non solum habent rationem præsentis, dum existunt, sed etiam futuri & præteriti, dum non existunt, ergo non solum repræsentat illa, vt existentia in sua præsentialitate, quando sunt; sed etiam vt futura & præterita pro reliquis temporibus, in quibus non sunt. Quo fit, vt in ordine ad cognitionem diuinam nulla sit variatio, nam ipsam rerum variationem repræsentat inuariabiliter, dum repræsentat eandem rem pro vno tempore existentem, pro alio futuram, pro reliquo præteritam, fundantem pro diuersis temporibus, diuersa enunciabilia: nam pro vno tempore verum fuit dicere, *Christus nascitur*, pro alio falsum, quæ tota variatio sumpta ex diuersa dispositione, & respectu, quem res habent ad inuicem; obiectiuè, inuariabiliter fuit in mente diuina ab ipsa æternitate Lege Ferrar. 1. contra Gent. c. 67. S. Sed Ferrariensis occurrat.

142. Tertium, in quo est maior difficultas, sic ostendo. Quotiescunque potentia habet obiectum intra sphaeram suae cognitionis, potest illud cognoscere: intellectus diuinus ab aeterno habuit intra sphaeram suae cognitionis futura contingentia: igitur ab aeterno potuit illa cognoscere; igitur actu illa ab aeterno cognouit. Posterior consequentia patet; nam potentia intellectiva in Deo est potentia necessaria, quae supposita cognoscibilitate obiecti, statim illud repraesentat. Maior constat. Minorem probo. Cognitionis diuina mensuratur eternitate; ergo ab aeterno habuit intra sphaeram suae virtutis quicquid erat exiturum intra ambitum aeternitatis. Antecedens patet; Quia cognitio Dei non distinguitur ab esse Dei, cum in actu puro idem sit esse, & operari: sed esse Dei mensuratur aeternitate; ergo & ipsius cognitio. Consequentia probatur ex definitione aeterni: aeternum est, quod inuariatum in se quoad omnia, totum simul, semper, & indiuisibiliter existit: igitur si cognitio Dei est aeterna, debet inuariata in se quoad omnia semper, tota, simul, indiuisibiliter existere; at non semper inuariata in se quoad omnia tota, simul, indiuisibiliter existeret, si quicquid exiturum est in toto ambitu aeternitatis, ab aeterno simul non repraesentasset. Minor constat, quoniam, si ab aeterno cognitio diuina non repraesentasset Petrum nunc existentem, variata esset in tempore in ratione representationis, quia in tempore repraesentaret, ut existentem, quem ab aeterno non repraesentasset ut existentem, proinde aeterna non esset. Vnde contra Patres, Deus aliter cognosceret futura, quam praesentia, quia illa abstractiue, haec cognosceret intuitiue, & in se ipsis: in quo sensu negant Patres, in Deo esse praescientiam; quia haec importat antecessorem ad scientiam intuitiuam futurorum, quae in Deo non est. Quia semper futura cognouit ut existentia in sua propria praesentialitate. Confirmatur. Nam infinitus intellectus cum infinito lumine, qualis est diuinus, non requirit, ut obiectum existat tunc, quando actu cognoscitur; quia non requirit illud, ut causam suae cognitionis, sed ut purum terminum, & conditionem: vnde sufficit, ut illud sit aliquando exiturum.

S. Thomas.

143. Atque hic est discursus S. Thomae, cum ex praesentia rerum in aeternitate, probat certam scientiam futurorum in Deo ab aeterno: nunquam enim S. Thomas ex praesentia rerum ab aeterno, probauit scientiam futurorum ab aeterno, sed ex praesentia rerum in aeternitate simpliciter, & ex aeternitate diuinæ cognitionis deducit scientiam futurorum ab aeterno. Constat primò ex discursu articuli 13. quaestionis 14. primae partis, praecipue ex illis verbis, *Eius intuitu fertur ab aeterno supra omnia, prout sunt in sua praesentialitate*: sunt autem res in sua praesentialitate, quando actu existunt extra proprias causas. Idem docuerat art. 1. & 1. contra Gentes c. 67. & 2. q. 171. art. 6. ad 2. Secundò ex exemplis, quibus id confirmat. Primum est q. 2. de ve-

S. Thomas.

ritate art. 12. eius, qui ex aliqua specula vno intuitu videt omnes transeuntes. Etenim sicut visio corporea duopostulat, ut transeuntes repraesentet, & ut transeuntes existant, & ut existant intra sphaeram videtis; ita ut aliqua scientia, futura repraesentet, duo requirit, & ut futura aliquando existant, & ut existant intra sphaeram cognoscentis: atqui hoc ipso, quod futura habitura sunt existentiam intra aeternitatem, existunt intra sphaeram diuinæ cognitionis, quae cum sit aeterna, fertur in omne tempus, & res sub quacunque differentia temporis existentes; & per consequens quicquid habiturum est existentiam intra aeternitatem, cadit sub sphaeram diuinæ cognitionis.

144. Secundum exemplum est centri respectu punctorum circumferentiae, i. contra Gentes cap. 66. nam, ut ceterum directam oppositionem habeat ad omnia puncta circumferentiae, non est necesse, ut quodlibet punctum circumferentiae existat in tota, sed in aliqua parte circumferentiae: ergo ut cognitio Dei actu simul respiciat omnes creaturas existentes in circumferentia aeternitatis, non est necesse, ut vnaquaeque actu semper in ea existat, sed sufficit, ut aliquando existat.

145. Tertio constat. Quoniam in hoc sensu S. Thomam explicarunt Egidius eius auditor, in castigatorio aduersus corruptorem S. Thomae, in obseruationibus in hunc articulum: Hieronymus in 1. distin. 38. Hispanensis, & Syluester in defensorio doctrinae S. Thomae. Nec propterea inutilem repetitionem admittimus in eius discursu: non enim dicimus, ipsum probare scientiam futurorum ex obiectiua praesentia eorumdem in mente diuina; quo pacto probatio non esset diuersa ab ipsa conclusione probanda; sed ex praesentia futurorum aliquando in eternitate, & ex aeternitate diuinæ cognitionis, probare futurorum scientiam ab aeterno in Deo; quomodo probatio est diuersa à conclusione, quae probatur: probatur enim obiectiua praesentia futurorum in mente diuina, ex reali praesentia eorumdem futurorum, non in tota aeternitate, sed in aliqua parte virtuali aeternitatis.

146. Dices. Ergo omnia, quae existunt intra aeternum intellectus angelicæ, certò cognoscuntur ab Angelo: nam ita se habet cognitio aeterna ad ea, quae existunt intra aeternitatem, quae mensuratur cognitioni diuinæ; sicut cognitio aeterna ad ea, quae existunt intra aeternum, quo mensuratur cognitio aeterna Angeli. Respondeo negando consequentiam, eiusque probationem: etenim ratio, cur ea, quae existunt intra aeternitatem, necessariò cognoscantur à Deo ab aeterno, ea est; quia cognitio diuina in repraesentando non pendet ab obiecto causaliter, sed tantum terminatiue: at cognitio angelica non solum ab obiecto pendet terminatiue, sed etiam causaliter: & quia obiectum non est aptum causare cognitionem, nisi ut existens, nequit ab Angelo cognosci, priusquam actu existat: & licet Angelus habeat speciem obiecti non existentis;

S. Thomas.

S. Thomas.
Egidius.Hieronymus.
Hispanensis.
Syluester.

tis; tamen habet illam dependenter ab obiecto existente; quia suppletur à Deo cum ea dependentia, quam talis species haberet ab obiecto, si ab illo esset producenda, ut in secundo tomo de Angelis dicturi sumus.

SECTIO X.

An cum infallibili scientia futurorum stet creati arbitrij libertas.

147. **R**atio dubitandi est; quia quod est à Deo præscitum, non potest non fore, cum scientia Dei sit infallibilis, & frustrari non possit: sed quod non potest non fore, necessariò erit; igitur si Deus ab æterno præscit omnes nostras operationes, illæ necessariò erunt; alioqui si aliter, quam præuisæ sunt, euenire possent, Dei scientia falli posset. Confirmatur. Quia in nostra potestate non est efficere, ut Deus aliter sciat, quam scit, quia cum scientia Dei sit æterna, omnem præuenit arbitrij libertatem, & ea posita, non est in nostra libertate illam mutare. Ergo præscientia futurorum destruit arbitrij libertatem. Hoc argumentum, mirum, quantum Scholasticorum ingenia torqueat; ad quod soluendum varieg excogitatæ sunt rationes, quas legite apud recentiores.

148. Cæterum Catholica Sententia est, futurorum præscientiam nullo pacto arbitrij libertatem lædere. Quæ veritas definita est in concilio Constantiensi contra Wicleffum sess. 8. ubi inter 45. ipsius errores, dñat hunc, qui est ordine vigesimus septimus nempe, *omnia de necessitate absoluta euenire*. Hanc autem sic probo; ea tantum necessitas tollit libertatem, quæ per modum causæ determinantis ad vnum antecedit effectum futurum, non autem quæ per modum signi infallibilis subsequitur effectum ipsum futurum: scientia futurorum in Deo non antecedit per modum causæ determinantis voluntatem creatam ad vnum, sed tantum per modum signi infallibilis subsequitur effectus ipsos futuros: ergo scientia futurorum in Deo non lædit arbitrij libertatem. Maior est Anselmi lib. de concordia præscientiæ & prædestinationis, & probatur. Ea tantum necessitas tollit libertatem, quæ tollit indifferentiam causæ ad vtrumlibet, in qua libertas formaliter consistit: atqui ea tantum necessitas tollit indifferentiam ad vtrumlibet; quæ per modum causæ antecedentis determinat voluntatem ad vnum, non autem quæ per modum signi infallibilis subsequitur liberam determinationem causæ. Minor hæc patet: quia necessitas, quæ tantum consequitur per modum signi infallibilis, supponit rem esse virtute suarum causarum, nihil influens in illam: est enim signum, teste Boëtio lib. 5. de consolatione. prola 4. quod non efficit, quod signat, sed tantum quid sit, ostendit. Minor primi Syllogismi probatur. Nam scientia Dei, quæ certo nouit futura, nõ

est causa, sed pura intuitio futurorum: ergo non antecedit libertatem per modum causæ determinantis ad vnum. Consequentia patet. Antecedens probo. Quia scientia Dei prius ratione, quam representet rem futuram, supponit illam futuram ex vi suarum causarum: in quo sensu dicere solent Patres, non ideo res sunt futuræ, quia Deus nouit illas; sed contrà, ideo Deus nouit illas, quia erant futuræ.

149. Confirmatur. Ita se habet cognitio Dei respectu futuri consensus liberi mei, sicut visio mea respectu sessionis Pauli: sed visio mea respectu sessionis præsentis Pauli nõ lædit libertatem Pauli: ergo nec cognitio Dei liberi consensus futuri mei lædit libertatem meam. Quod autem cognitio Dei præcedat eternitate consensum meum, non imponit mihi maiorem necessitatem, quam imposeret, si illum tantum videret in tempore: atqui si illum videret tantum in tempore, nullam mihi inferret necessitatem; igitur nec modò mihi aliquam infert; esto illum ab æterno præuiderit. Minor cum consequentia elucet. Maiorem probo. Idem, si illum in tempore tantum videret, necessitatem mihi non imposeret; quia nihil in illum influeret; atqui etiam si cognitio diuina sit ab æterno, nihil influit in consensum meum præsentem, quæ ab æterno præuiderit. Maior patet, nam ea tantum ratione posset mihi necessitatem imponere, si in consensum meum antecederet influeret per modum causæ determinantis ad vnum. Minorem ostendo. Quia etsi cognitio diuina sit æterna, non est tamen causa, sed tantum signum consensus futuri; quia prius ratione quam illum ab æterno præuiderit, supponebat illum futurum in se. Pro cuius explanatione,

150. Duplex notitia in Deo consideranda est circa futura libera, altera visionis, quæ consequitur effectum ipsum futurum, supponendo prius illum futurum in se, quam illum representet: Altera approbationis, & causa effectus futuri. De priore notitia nulla est difficultas; quia sicut illa supponit effectum prius futurum in se virtute causæ proximæ; ita nullam infert vim causæ proximæ: de posteriore tantum potest esse difficultas, quia, cum sit causa consensus futuri, si per eam Deus cognosceret nostrum consensum futurum, vim aliquam inferret libertati. Sed neque ex tali notitia sequitur villa vis, aut lesio nostræ libertatis. Ratio, quia hæc eadem notitia approbationis, quæ Deus cognoscit nostrum consensum futurum, & quæ est causa ipsius, ut absolute futuri, supponit aliam notitiam priorem, quæ Deus nouit eundem liberum consensum sub cõditione futurum, dependenter à libera voluntate ipsius creaturæ, quæ notitia non differt à conditionata, nisi per decretum absolutum, quod superaddit de præbendo eo concursu ad consensum futurum creaturæ, quo per eandem notitiam præuiderit voluntatem creatam liberè se sub conditione determinaturam ad consensum.

Vnde

Concilium
Constant.
v. Wicleffus.

Anselm.

Boetius.

Vnde prima radix cognoscendi liberum consensum futurum, est ipsemet consensus sub conditione futurus virtute causę proximę, liberę se ad illum determinantis, suppositis omnibus ad agendum sub conditione pręrequisitis.

Anselm.

151. Ad rationem dubitandi, distinguo maiorem: quod est pręscitum à Deo, non potest non fore, potestate consequente, concedo; potestate antecedente, nego. Explicoscificut duplex est necessitas ex Anselmo pręcitato, Antecedens, quę per modum causę determinat ad vnum; & consequens, quę supponit rem esse: ita duplex est potestas, altera Antecedens, quę simpliciter possumus producere, vel non producere effectum, quousque illum actu non produxerimus: altera consequens, quę nulla facta suppositione liberę determinationis nostrę voluntatis, non solum antecedenter, sed etiam consequenter sumus indifferentes ad vtrumlibet faciendū. Quę suppositio duplex est, altera de pręterito, ex suppositione quod actu iam nos determinauerimus ad vnum; altera de futuro, ex suppositione, quod liberę nos simus determinaturi ad vnum. Prior suppositio non solum tollit potestatem consequentem, sed etiam antecedentem: nam posito quod actum produximus, non est amplius in nostra potestate, illum non producere, quia actus tamdiu manet in nostra potestate, quamdiu manet in nostra libera virtute productiua. Posterior verò, sicut non tollit liberam virtutem productiuam causę, ita nec antecedentem potestatem, quę in tali virtute fundatur: tollit tamen potestatem consequentem, quia supposito, quod futurus est actus ex libera determinatione nostrę voluntatis, implicat, illum non fore. Vnde licet in nobis maneat potestas antecedens ad producendum, vel nō producendum, quia hęc ex tali suppositione non mutatur intrinsecē, & antecedenter, nō tamen manet potestas consequens ad non ponendum actu, quod semel ex suppositione ponitur futurum, alioqui maneret in nobis potestas ad contradictoria actu simul ponenda: hęc tamen necessitas, quia est ex suppositione libera nostrę determinationis futurę, non magis officit libertati, quā suppositio de pręterito: etenim ea tantū suppositio officit libertati, quę est independens à nostra voluntate, & causa actus.

152. Igitur ad argumentum in forma, nego Maiorem de potestate antecedente; cōcedo de potestate consequente, quę fundatur in suppositione liberę nostrę determinationis. Ad probationem concedo, Dei scientiam frustrari non posse, non ex aliqua necessitate antecedente, quę sola tollit libertatem; sed ex necessitate consequente, quę non lædit libertatem, sed supponit. Vnde scientia Dei de futuris contingentibus dici consuevit necessaria necessitate consequentię; quia ex ea necessariō infertur futuritio effectus, tanquam à posteriori, & signo infallibili; non autem necessaria necessitate conse-

quentis; quia non est antecedens & causa consensus futuri.

153. Ad confirmationem, distinguo Antecedens: non est in nostra potestate, vt quod Deus scit in sensu composito, non sciat, concedo Antecedens, sic enim inuoluit suppositionem futuram nostrę voluntatis, quę posita non minùs non est in nostra potestate consequente, eam tollere, quā in nostra potestate sit, tollere scientiam, quā Deus habet de illa, quia hęc necessariō consequitur ad illam. Est autem in nostra potestate, vt quod Deus scit, potuerit in sensu diuiso non scire. Etenim non minùs in nostra potestate est, vt quod Deus ab eterno sciuit, aliter ex eadem æternitate sciuerit, quā in nostra potestate sit, vt quod ponitur ex suppositione futurum, aliud poni potuerit ex suppositione futurum. Iam quod hoc potius ponatur, quā aliud ex suppositione futurum, pēdet ex libera nostra voluntate, quę ad hoc potius, quā ad aliud liberę se sit applicatura. Vnde absolutē dici non potest, in nobis esse potestatem frustrandi scientiam Dei, quia potestas frustrandi scientiam Dei, est posse facere, vt quod Deus de facto sciuit, aliter eueniat, quā ab eterno sciuit, quod contradictionem inuoluit. Nam quamuis in nobis sit potestas, vt quod de facto Deus sciuit, potuerit non scire; non est tamen potestas, vt ex suppositione quod sciuit, possit aliter scire.

154. *Obijcies 1.* Posita necessitate consequente ex suppositione effectus futuri, adhuc in nostra voluntate manet potestas antecedens non ponendi effectum: igitur in voluntate nostra est potestas frustrandi scientiam Dei. Respondeo nego consequentiam: etenim potestas frustrandi scientiam Dei, non est potestas antecedens, sed consequens, quę, facta suppositione futuritionis, non manet in nostra voluntate. Maior probatur, nam potestas frustrandi scientiam Dei, est potestas actu tollendi eius obiectum: hęc autem non est potestas antecedens, quę solum potest, non autem actu est sublatura effectum ipsum futurum. Maior constat, quia scientia Dei non fundatur in effectū, prout est in causa, sed prout est in se ipso extra causam.

155. *Obijcies 2.* Si in nobis esset potestas antecedens faciendi, vt quod Deus ab eterno sciuit, aliter sciuerit, esset potentia ad pręteritum, quod implicat. Respondeo concedendo esse potentiam ad pręteritum, quando pręteritum pendet ex futuro; secus quando pręteritum à futuro non pēdet: quia verò scientia æterna Dei, quoad extrinsecam terminationem pēdet à libera futuritione effectus, potest ad illam esse potentia, non quidem in sensu composito, sed in sensu diuiso, modo prędeclarato.

SECTIO XI.

An Deus certò cognoscat futura conditionata libera.

156. **H**ÆC est celeberrima inter Theologos nostræ ætatis controuersia, in qua fundatur operosa illa sæpius agitata, & nondum planè explicata quæstio, de diuinæ gratiæ efficacitatis cum humani arbitrij libertate concordia: ex qua rursus pendet totius nostræ iustificationis, ac diuinæ prædestinationis negotium. Vt autem punctum controuersię aperiamus, difficultas non est de futuris conditionatis, quæ naturaliter sequuntur ex eorum antecedente conditione, nam hæc sunt certò cognoscibilia ex vi illationis, & necessariæ connexionis consequentis cum Antecedente, vt si homo currit, mouetur, sed de futuris conditionatis, quæ ex vi Antecedentis conditionis possunt sequi, & non sequi, cuiusmodi sunt omnia futura libera, quæ positis quibuscunque conditionibus ex vi solius libertatis causę, possunt sequi, & non sequi.

157. **P**RI^{MA} Sententia docet, Deum de his futuris non habere scientiam formalem, sed tantum virtuale: est Nauareti, apud Gonzalez disp. 44. n. 11. Fundamentum est, quia hæc scientia inuoluit imperfectionem, igitur non est ponenda in Deo formaliter, sed tantum virtualiter. Antecedens probatur, tum quia aliàs Deus dependeret à conditione ponenda, vt suum conferret auxilium. Tum quia illud iudicium, quod ex se est practicū, & non sortitur effectum, est imperfectum: talis est cognitio conditionata: ergo. Vnde quando Deus hæc futura prædicat, prædictio non refertur ad futura in se ipsis, aliàs non esset infallibilis, quia hæc nunquam erunt; sed ad res alias secundum proportionem cōsimiles, quæ infallibiliter eueniunt positis iisdem conditionibus.

158. **S**EC^{UNDA} Sententia negat, omnem scientiam conditionalem esse certam & infallibilem in Deo, sed tantum probabilem, & coniecturalem: est Cabrera 3. p. qu. 1. art. 3. disp. 1. §. 22. dicto 2. & 3. Nazarij 1. p. q. 14. art. 13. controuersia 1. docentis, Futura conditionalia ante decretum Dei habere moralem tantum ac probabilem certitudinem, fundatam in præsentī dispositione causę liberę; & vt sic ea sæpe cognosci à Deo, & in Sacris literis prædicari, vt sunt Prophetiæ, quæ non sortiantur effectum, quem prædicunt, qualis est illa Iona 3. *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subuertetur.* Post Decretum verò Dei eandem scientiam docet, habere certitudinem infallibilem ex vi decreti diuini antecedentis omnem determinationem creaturæ. Scientiam conditionalium primo modo acceptam, ait pertinere ad scientiam simplicis intelligentiæ; Secundo verò modo, ad scientiam liberam, quæ subdiuiditur in scientiam visionis

futurorum absolutorum & conditionalium.

159. **P**robatur hæc Sententia 1. Quia hæc futura non cognoscuntur in se ipsis, cum in se ipsis nunquam illa futura sint; igitur nequeunt cognosci, nisi ex vi illationis: at non omnia possunt ex vi illationis infallibiliter cognosci; quia non omnia infallibiliter consequuntur ex vi antecedentis conditionis: igitur non omnis scientia conditionalium in Deo certa est & infallibilis. Confirmatur nam veritas propositionis conditionalis consistit in bonitate consequentiæ: ergo ea tantum est vera, cuius consequens infallibilem connexionem habet cum antecedente: at non omnia futura libera infallibilem connexionem habent cum antecedentibus causis & conditionibus. Antecedens probò; quia propositio conditionalis nihil ponit in esse, sed solum enunciat consecutionem vnus ab alio. Vnde testè S. Thoma Opusc. 48. omnis conditionalis vera est necessaria, & omnis falsa impossibilis: igitur tota eius veritas consistit in bonitate consequentiæ. Minorem ostendo, quia futura libera, adhuc positis omnibus ad agendum prærequisitis, ex intrinseca libertate causę possunt non euenire.

160. **S**ecundò probatur eadem sententia. Quia semper hæc futura in scripturis prædicantur cum particula dubitativa *Fortè*. Tertiò. Quoniam hanc scientiam negant Prosper Epist. ad Augustinum ante librum de prædestinatione Sanctorum, & Augustinus ipse cit. lib. cap. 14. vterque enim contra Masilienses negat Deum vel damnare paruulos sine Baptismo decedentes, propter peccata, quæ patraturi fuissent si superuixissent, vel saluos facere eos, qui cum Baptismo decedunt, propter bona opera sub conditione præuisa: quia nimirum hæc futura non sunt futura: Deus autem, inquit Augustinus, hoc præscit quod futurum erat, non quod futurum non erat.

161. **T**ERTIA sententia affirmat, hanc scientiam esse in Deo certam & infallibilem, formalem & non tantum virtuale. Hanc sententiam adeo certam indicat Zumel 1. p. q. 14. art. 13. dub. 8. Concl. 1. vt oppositum non sentiat tutum. Eandem vnanimi consensu tradunt Patres Societatis Iesu, quorum primus inuentor fuit Fonseca lib. 6. Metaph. cap. 2. q. 4. sect. 8. 9. & 10. vt ipse met ibidem testatur, quem postea secuti sunt alij eiusdem Societatis Doctores: Molina 1. p. q. citata disp. 17. initio, & lib. 4. de gratia & libero arbitrio cap. 15. in fine. Valentia puncto 5. §. 5. *Sequitur nunc secunda quæstio ad secundum*, Vasquez disp. 67. Suarez lib. 2. de scientia Dei, & tomo 1. de gratia, prologomeno 2. Henriquez de fine hominis cap. 4. Lessius Opusc. de gratia cap. 19. Arrubal disp. 44. cap. 3. Albertinus Principio 4. Philosophico Corollario 3. Becanus 1. p. cap. 10. q. 5. & insigniores Thomistæ, qui quamuis discrepent in modo, conueniunt tamen in certitudine & infallibilitate huius scientiæ. Sotus lib. 3. Summularum cap. 8. lect. 3. Zumel supra citatus,

S. Thomas.

Prosper.
Augustin.

Zumel.

Fonseca.

Molina.

Valentia.

Vasquez.

Suarez.

Henriquez.

Arrubal.

Albertinus.

Becanus.

Sotus.

Zumel.

Nauarret.
Gonzalez.Cabrera.
Nazarij.

Iona 3.

Alvarez.
Gonzalez.
Machin.
S. Thomas.
Augustinus.

Scotus.

1. Reg. 23.

Matth. II.
Luc. 10.

Augustin.

tatus, Alvarez lib. 2. de Auxilijs disp. 7. Gonzalez disp. 44. sect. 2. Machin. disp. 33. sect. 2. & colligitur ex S. Thoma 3. p. q. 1. art. 5. ad 2. & art. 6. in quorum primo cum Augustino docet, non omnibus ijs, quos Deus praevidit credituros, si apud eos facta fuissent miracula, subuenire voluisse. In secundo vero asserit, eo tempore Deum carnem sumere voluisse, quo suum beneficium gratum futurum sciuit. Vterque locus aperte supponit scientiam conditionatam tum eorum, qui credituri essent, si apud eos miracula facta fuissent; tum eorum, quibus beneficium incarnationis gratum futurum non fuisset. Colligitur etiam ex Scoto in 1. dist. 41. §. Sed contra istud; ubi cum sibi obieciisset, merita, aut demerita sub conditione praevisa, esse causam, cur vnus puer moriatur cum Baptismo, alius sine Baptismo: non negat Deum hanc merita, aut demerita sub conditione futura praevidere, sed solum negat Deum propter talia merita moueri ad praedestinandos homines: ergo admittit eo loco scientiam conditionalium in Deo.

162. Dico 1. Deus cognoscit futura conditionalia. Conclusio simpliciter asserta est de fide, cum sit aperte reuelata in scripturis 1. Regum 23. consulente Dauide Dominum, an eo manente Ceila, descensurus esset Saul ad ipsum capiendum; & an Ceila ipsum tradituri essent in manus Saulis. Respondit Dominus: *descendet, tradent*, quae futura non habuerunt esse, quia nec Saul descendit, nec Ceila Davidem tradiderunt, ipso fugiente; habitura autem fuissent, si David Ceila mansisset. Cognouit igitur Deus descensum Saulis in Ceila, & traditionem Ceila-tarum sub conditione, si David Ceila mansisset. Matth. 11. & Luc. 10. Si in Tyro & Sidone, inquit Christus, facta essent virtutes, quae facta sunt in vobis, olim in cilicio & cinere poenitentiam egressi. Vbi Christus praedicat futuram poenitentiam Tyriorum & Sidoniorum sub conditione, si apud eos facta fuissent miracula, quae facta sunt apud Corozaitas & Bethsaitas: ergo cognouit poenitentiam Tyriorum & Sidoniorum sub conditione futuram. Consequentia patet, quia nequit effectus praedici, nisi praecognoscatur. Eandem sententiam probo ex Augustino, primo ex Epist. 49. q. 2. circa finem, ubi docet, tunc atque ijs apparere voluisse Christum, quando & quos sciebat credituros esse in eum, & non alijs hominibus ac temporibus, quando, & quos, si non omnes, saltem multos futuros esse praesciebat, qui in ipsum non crederent. Hoc autem necessarium supponit in Deo scientiam quam praevideat eos, qui credituri non essent, si Christus eis apparuisset. Neque hunc locum retractat in lib. de praedestinat. Sanctorum, & bono perseverant. cap. 9. sed solum docet non fuisse ab ipso eo loco definitum, an qui praevisi sunt in Christum credituri, si eis Christus apparuisset, credituri fuissent ex se ipsis, an ex dono Dei: quid enim est verius, inquit, quam praescisse Christum, qui & quando, &

quibus locis in eum fuerant credituri: sed verum praedicat o sibi Christo à se ipsis habitori essent fidem, an Deo donante sumpturi, tunc necessarium non putari. Vbi de nouo confirmat quod de hac scientia docuerat; quod ulterius approbat exemplo Tyriorum li. de bono persever. 2. eodem cap. de bono persever. docet, Deum non iudicare mortuos de peccatis, quae praesciuit eos perpetratos, si superuixissent. Supponit ergo Deum habere scientiam de peccatis, quae mortui perpetraturi essent, si superuixissent. Tertiò lib. de corrept. & gratia cap. 8. Respondeant, inquit, si possunt, cur illos Deus, cum fideliter & pie viderent, non tunc de vita huius periculis rapuit, ne malitia mutaret intellectum eorum: verum hoc in potestate non habuit, an eorum mala futura nesciuit? nempe nihil horum nisi peruersissime atque insanissime dicitur. Quo quid clarius pro scientia conditionalata?

163. Quarto lib. 1. ad Simplic. qu. 2. circa medium, ubi vocationem congruam explicat per ordinem ad scientiam conditionatam, quam Deus nouit quando, & quomodo scit congruere, ut vocantem non respuat: Sed interest, inquit initio questionis, quibus articulis temporum gratia infundatur: hoc autem supponit in Deo scientiam, quae nouit vno tempore congruere, quod eidem alio tempore non congruit, ut possit eo tempore vocare, quo nouit congruere, ut vocantem non respuat. Nec intelligi potest de scientia absoluta; nam haec sequitur, non antecedit propositum congruè vocandi; Augustinus autem aperte supponit hanc scientiam antecedere propositum congruè vocandi, quia ad hunc finem illam admittit ut deseruiat proposito congruè vocandi.

164. Euidenter etiam haec scientia colligitur ex communi illa admiratione Patrum, quam altissima Dei consilia suspiciunt, qui cum praeviderit tot homines, atque Angelos peccaturos, nihilominus voluerit illos condere. Haec Patrum admiratio necessarium supponit in Deo scientiam conditionatam, quam antequam homines vel Angelos creare vellet, praevideat peccaturos; alioqui non possent admirari, cur cum Deus praeviderit illos peccaturos, nihilominus creare voluerit; nisi ante decretum de eorum creatione praecesserit scientia de eorum peccatis: quae, cum absoluta esse non possit, siquidem haec consequitur, non antecedit decretum de creatione, necessarium erit conditionata.

165. Ratione vltimò haec sententia probatur. Nam scire quid vnaqueque creatura liberè operatura sit in quavis occasione posita, maxima perfectio est, & confert ad exactam providentiam, quam Deus habet de suis creaturis; igitur non est talis perfectio Deo neganda.

166. Dico 2. Deus cognoscit omnia futura conditionata, quae ab omnibus & singulis creaturis rationalibus, tam existentibus, quam possibilibus sub quavis occasione constitutis, futura essent. Assertio haec est contra

Henri-

Henriquez, qui docet, hanc scientiam non oportere extendi, ad omnia futura conditionata, non modò quæ futura essent à creaturis possibilibus, sed quæ futura essent à creaturis existentibus. Fundamentum ipsius est, quia Deus non cognoscit hæc futura, nisi in ipso præsupponatur liberum decretum earum conditionum, ex quibus tale futurum infallibiliter sequeretur: at Deus actu libero non prædeterminat omnes causas ad omnes effectus sub conditione futuros, quia cum hic actus non conferat ad providentiam creaturarum, esset otiosus in Deo.

167. Nostra tamen assertio probatur primò. Quoniam maior perfectio in Deo est, scire omnia, quam aliqua ex futuris conditionatis: ergo ita dicendū est. Consequentia elucet, nam semper in Deo cōcedenda est maior perfectio, quæ excogitari potest. Antecedēs probō: nā qua ratione in Deo ponitur scientia aliorum conditionalium, quia dicit perfectiorem; eadem ratione ponenda erit scientia omnium conditionalium, quia maiore dicit perfectionē. Secundò potest in Deo esse scientia omnium conditionalium; ergo de facto est. Antecedens ostendo, nam potest per aduersarios Deus habere actum prædefinitiuū circa omnia conditionalia, quo posito omnia conditionalia sūt actu scibilia. Cōsequentia verò probatur; nā ex eo, quòd Deus potuit habere decretum conditionatum de poenitentia Tyrionum ex suppositione, quòd apud eos factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt apud Iudeos, de facto illud habuit, quia facit ad maiore amplitudinem scientiæ diuinæ: ergo, quia potuit habere decretum conditionatum circa omnia futura conditionalia, de facto illud habuit, quia facit ad maiorem amplitudinem eiusdē scientiæ diuinæ, qua non solum cognoscit, quid possibile sit; sed etiam, quid de facto futurum esset, quauis conditione posita.

168. Confirmatur. Si Deus non cognosceret futuram poenitentiam conditionatam Tyrionum, de facto careret aliqua scientia, quam posset habere: igitur quemadmodū ne careat scientia poenitentię Tyrionum, quam posset habere, de facto ponitur in Deo decretū conditionatum, ex quo talis scientia pendet: ita ne careat scientia omnium conditionalium, quā Deus similiter habere posset, ponendum est aliud decretum conditionatum, ex quo scientia omnium conditionalium pendet; nec tale decretum erit otiosum, quia confert ad maiorem perfectionem, & amplitudinem scientiæ diuinæ.

169. DICES. Hinc sequeretur, Deū non liberē, sed necessariò habere decretum conditionatum circa omnia conditionalia. Sequela probatur; quia sicut nō potest Deus nō habere talem scientiā, ita nec decretum, ex quo scibilitas ipsius obiecti pēdet. Resp. ea sententia posita, quæ affirmat futura conditionalia fieri cognoscibilia dependentē à decreto, actu existente in Deo, concedenda est Sequela, quam cohærenter concedit Gonzalez, In sententia verò nostra, absolutē neganda est Sequela.

De Deo Tom. I.

quela, cum aliunde possint illa fieri cognoscibilia, ut infra ostendemus.

170. Vrgebis. Deus non necessariò habet decretum absolutum circa omnes creaturas; ergo nec conditionatum circa easdem. Consequentia probatur, quia nō min⁹ ex decreto absoluto futura absoluta sūt determinatē cognoscibilia, quā in prædicta sententia ex decreto conditionato futura conditionata sūt determinatē cognoscibilia. Resp. negando Consequentiam: & ratio discriminis est; quia futurum absolutum non addit intellectu diuino nouam rationem cognoscendi supra futurum conditionatū; nam id quod cognoscit sub conditione futurum, purificata conditione, cognoscit absolutē futurum: futurum vero conditionatū, addit nouam rationem cognoscendi supra possibile; quia addit determinationē ad vnum, quam non dicit possibile, quia possibile est indifferens ad vtrumq;. Vnde ad probationem consequentię distinguo consequēs: ex decreto absoluto sūt futura absoluta, determinatē cognoscibilia secundū nouam rationem cognoscendi, & nego; sūt determinatē cognoscibilia, secundū eandem rationē, extrinsecē tantū diuersam, per solam connotationē rei in se ipsa existentis, & concedo.

171. Vnde ad fundamentum Henriquez Resp. negando Maiorem: & ea concessa, neganda est minor, eiusq; probatio; nam tale decretum, ut probatum est, conferret ad maiore perfectionem, & amplitudinē scientiæ diuinę.

172. Dico 3. scientia conditionalium non est virtualiter, sed formaliter in Deo. Fundamentum est; quia scientia conditionalium, nō est virtualis, sed formalis expressio obiecti; ergo non est virtualiter, sed formaliter in Deo. Consequentia constat, quia scientia dicitur formalis, aut virtualis ex formali aut virtuali expressione sui obiecti. Antecedēs probō; quia hæc scientia repræsentat futura conditionalia immediatē in se ipsis; cū in se ipsis immediatē sint cognoscibilia; igitur non est virtualis, sed formalis expressio sui obiecti. Confirmatur; quia cognitio virtualis non est cognitio obiecti in se ipso, sed in alio sicut amor virtualis, nō est amor rei in se ipsa, sed in alio: ergo si scientia conditionata esset tantū virtualis in Deo, non esset cognitio conditionalium in se ipsis: ergo in se ipsis manerent ignota Deo: ergo cum Deus reuelat futurum conditionatū, non reuelat illud in se; quia non reuelat illud, nisi prout cognoscit, cum reuelatio sit manifestatio conceptus interni.

173. DICES. Potest Deus amare res virtualiter: ergo poterit eas cognoscere virtualiter. Resp. negando consequentiā. Ratio discriminis est, quia Deus liberē amat res, at nō liberē eas cognoscit: vnde potest eas virtualiter amare, quia potest eas amare tantū in alio formaliter dilecto, ut mediā, in fine, vel finē in medijs; non potest autem rem in se ipsa cognoscibile in alio tantū cognoscere: quia Deus necessariò cognoscit rem secundum omnem cognoscibilitatem, qua cognoscibilis est.

174. Dico 4. Hæc scientia est in Deo certa

T

& in-

Gonzalez.

& infallibilis, non modò ex parte cognoscētis, sed etiam ex parte rei cognitæ. Fundamentū est. Quia futura conditionata habēt in se certā & determinatam veritatem, vt infrā ostendā; ergo sunt certò & infallibiliter cognoscibilia ab intellectu diuino. Secundò probatur eadē assertio ab absurdo; tum quia maxima esset imperfectio admittere in scientia diuina aliquam incertitudinem & fallibilitatem etiam ex parte obiecti; nam fieri posset, vt obiectum aliter esset in se, atque à Deo cognoscitur & enunciatur. Tum quia ex hac sententia sequeretur, Deum non habere medium infallibile ad omne decretum quod circa creaturas condere posset. Sequelam probò; nam vt possit Deus condere decretum absolutum de reali qua dependente à libertate creata, oportet vt habeat medium infallibile, quo suum decretū salua libertate creaturæ infallibiliter sit exequendū; quod in hac sententia dici non potest, in qua supponitur Deum non habere ante suum decretum infallibilem scientia de quacūq; re, dependēte à libertate creata. Nec dici potest, effectū prædici secundum præsentem inclinationem causæ: tum quia sepe Deus prædicat effectus futuros contra præsentem inclinationem causæ, vt fuit poenitentia Tyrionū,

Hieronym.

3 Reg. 11.

4 Reg. 13.

qui, vt notat in hunc locum Hieronymus, erat vitio Idololatriæ dediti, ac proinde spectata præsentis dispositione causæ, potius prædici debebat futurus dissensus, quā consensus Tyrionum in actum poenitentiae. Tum quia aliquando huiusmodi futura prædicuntur cum particula, *Certissime*, 3. Reg. 11. verisimile autē non est, Deum vt nota certissima in re incerta & dubia Tum quia interdū effectus, qui prædicatur, nullam connexionem habet cum causis secundis, 4. Reg. 13. *Si percussisses*, inquit Eliseus Ioas Regi Israel, *quingies, aut sexies, sine septies percussisses Syriam vsq; ad cōsumptionem*, vbi quinta, vel sexta, aut septima percussio terræ, nullam connexionem habebat cum deuastatione Syriæ.

175. Ad fundamentum primæ sententiæ nego Antecedens: ad cuius priorem probationē distinguo Antecedens: dependeret à conditione liberè ponenda, vt à causa motiua conferendi auxilium, & nego; vt à pura conditione obiectiua, vt tale auxiliū posset à Deo prædefiniri, vt medium infallibile prædestinationis, & concedo. Ad posteriorem probationē, primo nego Minorem, est enim scientia conditionata purè speculatiua, ratione præcedens omnem actum practicum in Deo. Secundò, nego Maiorem, nam Deus habet practicum iudiciū de omnibus agilibus, & tamen nulla est imperfectio quod illa non producat, cuius ratio est, quia vel practicum iudicium præcedit actum voluntatis, & sic natura sua non petit sortiri effectum, nisi dependenter à voluntate: vel supponit voluntatem, & hæc aut est absoluta, & tale iudicium semper sortitur effectum; aut conditionata, & hæc non semper sortitur effectum, non defectu efficacitatis diuinæ voluntatis, sed libertatis, quæ effectum decernit cum tali conditione.

176. Ad primum argumentum secundæ sententiæ, nego antecedens; vt enim aliquid possit à Deo cognosci, non est necesse vt sit absolutè futurum, vt infrā probabo. Ad cōfirmationem dico, dupliciter enunciari posse veritatem horum futurorum: primò per modum propositionis hypotheticæ, & sic eorum veritas consistit in bonitate Consequentis, & illationis formalis. Vnde ea propositio dicitur vera, cuius consequens necessariò infertur ex antecedente; ea verò falsa, cuius consequens non necessariò infertur ex antecedente. Secundò per modum propositionis categoricæ, cuius veritas non attenditur penes formalem illationem consequentis ex antecedente, sed penes connexionem, quam consequens de facto habet cum antecedente: quo pacto ea propositio dicitur vera, quæ conformatur suo significato; ea verò falsa, quæ suo significato non conformatur. Porò futura conditionata non cognoscuntur à Deo ex vi illationis consequentis ab antecedente, sed in se ipsis; atque adeo cognoscuntur quidem cum connexionem consequentis cum antecedente, non tamen ex vi talis connexionis, sed ex vi proprii esse, quod de facto habitura essent extra causas, si conditiones, à quibus pendent, ponerentur.

177. Ad secundum, nego particulam, *Fortè*, semper esse notam dubitantis, sed vel libertatis & contingentis, qua res liberè fieret, si conditio poneretur, vt notat Hieronymus in Ierem. 26. vel increpantis, vt testatur Augustinus Tract. 27. in Ioanem, vel consuetæ cuiusdam locutionis, vt aduertit Ambrosius lib. 2. de poenitentia cap. 5. quod inde probat, quia interdum talis nota ponitur in rebus certissimis, vt Ioannis 8. *Si me sciretis*, inquit Christus Apostolis, & *Patrem meum forsitan sciretis*.

Hieronym.

Augustinus.
Ambrosius.

178. Ad tertium, cum iam certum sit de mente Augustini, vt suprā probatum est, atque adeò & Prosperi profitentis Augustini doctrinam, dicendum est, hos authores non negasse scientiam conditionatorum simpliciter: sed in sensu duntaxat, quo illa utebantur Massilienses, nempe quatenus illa deseruierit Deo ad præmiandum, vel puniendū eos, qui ex hac vita decedebant, ob merita, vel demerita sub conditione præuisa; atque in hoc sensu docet Augustinus, Deum non præscire, nisi quod futurum est, nempe scientia visionis: tum quia hæc sola deseruit ad meritum, vel demeritum; ad præmiandum bonos, vel puniendum malos: tum quia hæc tantum dici potest præscientia, quoniam præscientia, vt nomen ipsum indicat, antecessorem importat ad rem scitam: cum autem futura conditionata, nunquam sint habitura esse, nequit scientia de illis in Scholastico rigore nuncupari præscientia, quia præscientia importat respectum antecessoris ad rem aliquando futuram.

Augustin.
Prosper.
Massilienses.

Augustin.

SECTIO XII.

*An futura conditionata Deus cognoscat
ante vllum decretum suæ voluntatis?*

179 **H**ic est cardo præsentis controuersie inter nos, & recentiores Thomistas, quod ipsi contendunt, futura conditionata cognosci non posse ante liberum decretum Dei, in ipso existens. Distinguunt autem duplex decretum in Deo, Alterum absolutum tam ex parte actus, quam ex parte obiecti, quale est omne decretum, quo Deus decernit res absolute futuras; Alterum, absolutum quidem ex parte actus, conditionatum verò ex parte obiecti, propter aliquam conditionem inclusam ex parte obiecti: ut decretum de concurrando ad actum poenitentiae cum Tyrijs, est absolutum ex parte actus, quia Deus actu habet in se tale decretum; conditionatum verò ex parte obiecti, quia ex parte obiecti includit conditionem, re ipsa nunquam ponendam, nempe si apud eos facta essent miracula, quæ facta sunt apud Iudæos. Docent igitur, nullum futurum conditionatum cognosci posse, nisi præsupposito in Deo decreto prædefiniente tale futurum, sub aliqua conditione inclusa ex parte obiecti. Nos contra contendimus, hæc futura cognosci ante vllum decretum prædefinitium actum positum in Deo, quamuis non sine respectu ad decretum, quod in Deo esset, si talis conditio, respectu cuius res dicitur conditionate futura, poneretur.

180. Probat igitur Thomistæ suam sententiam 1. ex Augustin. multis in locis 1. ex præcitata Epistola Prosperi ad August. in fine, in qua interrogatus à Prosper. an scientia conditionata subniteretur electioni Dei, an contra, electio Dei subniteretur scientiæ conditionatæ, ut Massilienses volebant: Respondet de prædest. Sanctorum cap. 10. decretum prædestinationis præcedere scientiam futurorum: *Prædestinatione quippe Deus ea, inquit, præsciuit, quæ fuerat ipse factururus.* Et lib. de bono perseuerant. cap. 17. *hæc Dei dona, inquit, si nulla est prædestinatio, non præsciuntur à Deo.* Secundò lib. 1. de anima & eius origine negat, Deum futura conditionata cognoscere his verbis: *quid quod ipsa exinanitur præscientia, si quod præscitur non erit? quomodo enim recte dicitur præsciri futurum, quod non est futurum?* at qui non negat ea præsciri post decretum, ut docet de prædestin. Sanctorum, & de bono perseuerant. cap. 9. igitur ea tantum negat præsciri ante decretum. Tertiò ibidem monet, id quod alibi à se dictum fuit, Christum præuidisse, qui essent in ipsum credituri, dictum esse sine præiudicio latentis consilij Dei, at nullum esset latens consilium Dei, si id præsciret ante decretum suæ voluntatis; quia tunc, cur vnus crederet, alter non crederet, non reduceretur in aliquod latens consilium Dei, sed in nostrum velle, & nolle: unde non esset hæc quæstio, secundum Apostoli

admiracionem imperferutabilis. Quartò lib. de correptione & gratia cap. 12. docet, media, quæ Deus præparat, ut suam adimpleat promissionem, non habere efficaciam ex nostro consensu, ut à Deo præuiso; sed ex proposito suæ voluntatis, quod ex se potens est facere, quod promittit.

181. Secundò probant hanc sententiam ex absurdis, quæ ex contraria sententia sequuntur. Primum est, quia posita conditionata scientia ante decretum, tolleretur specialis providentia Dei circa hominum gubernationem ad finem supernaturalem consequendum. Sequela probatur, nã si Deus præsciuit, quod si Petrus vocatus cum solis auxilijs communibus gratiæ saluaretur, posset hic de facto, saluari cum solis auxilijs communibus gratiæ: atque adeo ad salutem cum effectu consequendam necessaria non esset specialis providentia intra eundem ordinem gratiæ. Minor probatur, quia quod sufficit, ut aliquid sit futurum sub conditione, sufficit etiam, ut sit futurum absolute, si conditio ponatur: igitur si sola auxilia communia sufficiunt, ut aliquis prævideatur salutem consecuturus sub conditione, eadem etiam sufficient, ut idem prævideatur salutem cum effectu consecuturus, si conditio ponatur; cum non alia sit causa effectus absolute, & sub conditione futuri. Confirmatur. Nam salus æterna pendet à diuina prædestinatione, ut à causa per se requisita: implicat igitur, prævideri salutem æternam, etiam sub conditione futuram sine prædestinatione præsupposita, quia implicat videri effectum, sub conditione futurum, sine causa per se requisita ad illum causandum.

182. Secundum absurdum est, quia admissa tali scientia, sequitur, bonum vsum nostræ voluntatis sub conditione præuisum, esse Deo ratione motiuum, ut vnus eligat præ alio. Sequela probatur, tũ quia posito, quod Petrus sub conditione sit præuisus cum solis auxilijs communibus crediturus, vis illi inferretur, si nõ eligeretur: igitur consensus Petri sub conditione præuisus est Deo motiuum, ut illum eligat ad fidem, ita ut illi vim inferret, si non eligeret. Tum quia, ut dedit August. lib. de prædest. Sanctorum cap. 18. Si Deus ante decretum suum cognouit, qui essent in ipsum credituri, qui verò non, non posset aut credituros non eligere, aut non credituros eligere.

183. Tertiò sequeretur, vocationem congruam, in quantum huiusmodi non antecedere ut causam, liberum consensum nostrum, quo Deo vocanti respondemus; hoc autem dici non potest: ergo. Sequela constat, alioqui ad eam cognoscendam non esset necessaria scientia media. Minor probatur, quia vocatio congrua est necessaria, ut Deo vocanti respondeamus, sed gratia præueniens, quæ necessaria est, ut Deo vocanti respondeamus, antecedit consensum nostrum sub conditione futurum: ergo gratia congrua ut sic præsupponitur ad consensum sub conditione futurum. Maior cum Consequentia patet. Minor probatur, nam eadem est causa futuri conditionati, &

Augustin.
Prosper.

Massilienses.

Augustin.

Augustin.

futuri absoluti: sed causa consensus absolute futuri est gratia congrua, quatenus congrua; ergo etiam futuri conditionati. Minor est August. lib. 1. ad Simplicianum q. 2. *Hac, inquit, vocatio nostra est effluxiva bonae voluntatis, ut omnis eam vocatus sequatur.*

184. Quartò sequeretur, prius aliquid esse futurum, quàm possibile: hoc autem implicat, ergo. Sequela probatur, nam vocatio congrua prius est futura per ordinem ad consensum sub conditione præsumptum, quàm fuerit possibilis; alioqui, si prius esset possibilis, quàm futura, Deus in illa ut possibili per scientiam simplicis intelligentiæ infallibiliter cognosceret consensum liberum. Vnde necessaria non esset scientia media, quia hæc eatenus necessaria est, quatenus non potest Deus cognoscere infallibiliter consensum liberum in aliquo medio possibili. Minor probatur, nam futurum, ideo est futurum, quia est possibile: ergo prius aliquid est possibile, quàm futurum.

185. Quintò sequeretur, Deum cæco modo concurrere ad actus nostros liberos, absque intentione illorum in particulari, hoc autem repugnat perfectioni diuinæ. Sequela probatur. Quia Deus concurret per voluntatem, qua paratus est concurrere, si creatura voluerit concurrere, ergo concurret ignorando id, ad quod determinatè concurret. Consequentia probatur. Quia ante hanc voluntatē non præsupponitur effectus in particulari cognitus, nam hic cognoscitur per ipsam scientiam mediam, quæ supponit voluntatem concurrendi: igitur per hanc voluntatem concurret ignorando effectum, ad quem daturus est suum concursum.

186. Sextò, hæc sententia noua est, & ad conciliandam congruitatem diuinæ gratiæ, cum usu nostræ libertatis, minimè necessaria: tum quia nulla Concilia, vel Patres ea vti sunt ad explicandam concordiam liberi arbitrij, cum efficacia diuinæ gratiæ, cum tamen rectè illam, sine tali scientia contra Hæreticos explicant. Tum quia non est vera concordia duorum, quæ destruit alteram illorum: sed per hanc scientiam destruitur congruitas gratiæ præuenientis, & causalitas diuinæ prædestinationis. Minor probatur, quia antecedenter ad congruitatem gratiæ & diuinam prædestinationem, nostri consensus supernaturales sunt determinatè futuri; nam ideo per scientiam cognoscuntur, quia sunt determinatè futuri: sed antecedenter ad hanc scientiam nulla gratia est congrua, nulla prædestinatio in Deo existens: ergo.

187. Tertio, probant aduersarij suam sententiam ex falsis principijs, quæ nostra sententia supponit. Nam primò supponit conuersionem supernaturalem fieri posse sine speciali gratia, etiam in genere moris: quod dici non potest. Maior constat, nam in hac nostra sententia nulla admittitur gratia specialis, nisi præsupposita scientia media, & tamen per ipsam scientiam mediam præuidetur, exempli causa, Petrus conuertendus sub conditione: igitur fieri posset con-

uersio supernaturalis sine speciali gratia, si nimirum crearetur Petrus cum eo auxilio, cum quo per scientiam mediam præuisus est sub conditione conuertendus.

188. Supponit secundo, quod nos electuri essemus Christum per fidem, etiam si Christus non elegisset nos, contra illud Ioan. 15. *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos.* Antecedens probatur, nam scientia media est necessaria, ut Deus eligat nos ad fidem; sed scientia media supponit nos credituros, si tali vel tali tempore vocemur: ergo antequam Christus eligat nos, nos supponimur elegisse Christum.

189. Supponit tertio, Deum non concurrere ad actus supernaturales liberos, voluntate absoluta, sed conditionata, qua paratus est concurrere, si creatura ipsa concurret: hoc autem dici non potest, alioqui talis voluntas esset in Deo ab intrinseco necessaria; nec posset oppositam voluntatem habere, quia implicat Deum non concurrere, si creatura ipsa concurret. Nec dici potest, talis voluntas necessaria ex suppositione, quod creaturam ipsam producat: tum quia adhuc, nulla producta creatura, talis voluntas, qua Deus paratus est concurrere cum creatura sub quauis conditione posita, esset necessaria ex obiecto; siquidem implicat, Deum non concurrere cum creatura, si ipsa concurreret. Tum, quia, etiam producta creatura, Deus habet liberam voluntatem non concurrendi cum illa. Confirmatur, quia non aliter Deus concurreret cum Petro consentiente, quàm cum Iuda dissentiente; ex quo vltèrius sequitur, quod sicut in Iuda non operatur, nisi quandam sufficientiam, qua posset, si vellet, liberè consentire, non autem consensum ipsum; ita & in Petro. Prior Sequela probatur, nam cetera clarent: Deus æqualiter vtrique, quantum est ex se, per voluntatem conditionatam preparauit concursum, quo concurreret, si illi vellet consentire: igitur non aliter concurret, cum vno consentiente, quàm cum altero dissentiente. Consequentia probatur: nam vel Deus aliter concurreret cum vno, quàm cum alio antecedenter ad liberum consensum vel concomitanter vel subsequenter. Si primò, Deus non voluntate conditionata, sed absoluta concurret cum vno, qua non concurret cum alio. Si secundum, tale discrimen non esset in ratione causæ, nam quæ se habent concomitanter, non se habent ut causa & causatum, idem à fortiori sequitur, si dicatur tertium.

190. Supponit quarto, voluntatem diuinam non determinari à se ipsa, sed à creatura ad concurrendum cum ipsa creatura: hoc autem nequit dici: ergo. Sequela patet, quia voluntas diuina expectat creatam, ut cum illa concurret. Minor probatur, tum quia, si hoc esset, neque de potentia absoluta, posset Deus suspendere actualem concursum, nam ab actuali determinatione creaturæ, sumitur actualis determinatio Dei ad concurrendum: igitur non pendet ex voluntate Dei, quod sub-

trahat

trahat suum concursum; sed ex voluntate creaturæ, qua inchoante consensum, impossibile est, Deum non concurrere. Vnde prima radix determinationis diuine voluntatis esset ab ipsa determinatione voluntatis creatæ. Tū quia implicat, ut effectus causæ sit eidem causæ conditio ad causandum requisita: sed determinatio voluntatis creatæ, est effectus diuinæ; igitur non potest illi esse conditio requisita ad concurrendum cum voluntate creatæ, cum omnis conditio præsupponi debeat ad suum effectum.

191. Supponit quintò, quòd Deus salua arbitrij libertate saluare non posset, nisi quem præuideret consensurum, hoc autem dici nō potest; alioqui multi essent, quos Deus saluare non posset, etiam si vellet, contra August. in Enchiridio cap. 95. *Quis, inquit, ita decipiat, ut dicat Deum quem voluerit, quando, & ubi voluerit, non posse saluare?*

192. Supponit sextò, quòd prima radix, quòd vnus discernatur ab alio, sit ex nobis, contra Apostolum 1. ad Corinthios 1. *Qui gloriatur in Dominoglorietur.* Maior probatur. Nā scientia media supponit, quòd quo auxilio vnus non consentit, consentiat alter. Neque dicas, hanc primam radicem esse à Deo, qui sua libera voluntate mihi præparat auxilium, quo præiudic me consensurum, non autem auxilium, quo præiudic me non consensurum: tum quia saltem loquendo de modo concurrendi Dei, quem scientia media præsupponit, si ille poneretur in esse dicendum esset, quòd eo auxilio creatura esset consensura, cum quo præuifa est per scientiam conditionatam consensura; atque adeò non in Deo, sed in se ipsa deberet gloriari, quod etiam repugnat, quia repugnat, ut in actibus supernaturalibus ita creatura operetur, ut in se ipsa & non in Domino possit gloriari. Tum quia si Deus mihi præparat auxilium cōgruum, ideo mihi præparat, ut consentiam: igitur talis voluntas est absoluta, & efficax, cum sit ex intēione finis: sed talis voluntas est antecedens, & causa consensus; ergo non stat cum voluntate conditionata, quæ expectat liberam determinationem nostram, quam scientia media necessariò supponit.

193. Supponit septimò, quòd ex parte Dei nil amplius requiratur, ad hoc ut homo actu operetur, & ut possit bonum operari: hoc autem est falsum: ergo. Maior constat, alioqui antecederet ad nostrum consensum sub conditione præuifum certò cognosceretur effectus futurus. Minor est contra Patres Concilij Mileuitani, asserentes, necessariam esse orationem, quæ tamen necessaria non esset, si nihil tribueretur vni, quod non tribuatur alteri. Neque dicas, necessariam esse orationē, ut Deus vocet ea vocatione, qua præiudic nos responsuros: tum quia hīc loquimur de oratione, ut medio ex diuina prouidentia ordinato, ut ex ea possit pendere aliquando conuersio huius, vel illius creaturæ: qua Dei prouidentia posita non esset, neque sub conditione futura conuersio vnus, sine oratione alte-

rius. Tum quia, si in præscientia non esset dependentia nostri futuri consensus ab oratione, neque ea esset re ipsa in consecutione; nam eadem est dependentia à medio requisito in præscientia, & in executione; aliàs præscientia esset falsa.

194. Supponit Octauò, quæ Deus promittit circa conuersionem gentium, adimplere non posse ex facultate sue omnipotentis, sed ex præscientia nostri futuri consensus: & consequēter, ut Deus sua promissa adimpleat, non in Dei, sed in nostra esse potestate: hoc autem admitti non potest. Maior probatur, nam nisi Deus præuideret, quibus auxilijs homines essent conuertendi, non potuisset ex tota sua omnipotentia, & virtute auxiliorum gratiæ, talem promissionem adimplere. Minor est Augustini de prædestinatione Sanctorum cap. 10.

195. Quartò probant ratione, hoc pacto. Nullus effectus transire potest à statu purè possibilis, ad statum futuri, etiam sub conditione, nisi per aliquam determinationem actu existentem in Deo: ergo nullus effectus cognosci potest, ut futurus, ante actuale decretum Dei. Consequentia patet, nam ante decretum, nullus effectus habet esse futurum; ergo nec cognoscibilitatem futuri. Antecedens probatur, quia diuina voluntas ex se indifferens est, ad fore, vel non fore; ergo manente diuina voluntate sub hac indifferentia, effectus non magis habet rationem futuri, quam non futuri.

196. Confirmatur primò, quia nullus effectus potest esse futurus, nisi virtute alicuius causæ; ergo maximè virtute causæ primæ, cuius omnis causa secunda est operatiua, & sine qua nulla causa secunda operari potest: seclufa autem determinatione diuinæ voluntatis, nullus effectus potest esse futurus vi causæ primæ, quia causa prima non operatur ad extra, nisi per determinationem sue voluntatis.

197. Confirmatur secundò. Aliter causa prima comparatur ad futurum conditionatū, quam ad purum possibile; igitur per maiorem aliquam determinationem: hæc autem alia esse non potest, quam decretum Dei, quo futurum formaliter differt à possibili, & quo voluntas ipsa diuina, ex indifferente ad fore & non fore, fit formaliter determinata ad fore.

198. Confirmatur tertio. Quia non potest explicari, quid sit hoc esse, quod futurum conditionatum habet ante decretum Dei, ratione cuius possit fundare distinctam veritatem à possibili, & actu terminare distinctam scientiam in Deo. Nam cum hoc nunquam sit exiturum extra causas, non videtur explicabile, in quo illud cognosci possit, si non cognoscatur in ipso decreto Dei.

199. Ex hac doctrina aduersariorum duo inferuntur. Primum, Deum habere actualia decreta circa omnia futura conditionata: secundum, non dari in Deo scientiam, quæ sit media inter scientiam simplicis intelligentiæ, & visionis. Primum probant. Quia diuinus

intellectus debet esse determinatus circa omnia futura conditionata; magna enim esset imperfectio in Deo, si suspensus maneret circa aliqua: nequit autem diuinus intellectus esse determinatus circa omnia, quin etiam voluntas diuina sit determinata circa omnia, quia Deus non cognoscit illa, nisi in determinatione suae voluntatis. Secundum faciliè ex eorum principijs deducitur, quia cum hæc futura Deus cognoscat, post decretum absolutum ex parte actus conditionatum tantum ex parte obiecti; non poterit ea videre, nisi scientia visionis, quæ est eorum, quæ supponunt decretum in Deo.

200. SECUNDA verò sententia nostra docet, futura conditionata à Deo cognosci ante vllum decretum suæ voluntatis actu positum. Probatur primò, tum ijs scripturæ testimonijs, quibus prædicuntur futura conditionata peccaminosa; nam hæc nequeunt prævideri in decreto prædefinitiuo, aut permissiuo, vt infra: tum ijs scripturæ autoritatibus, quibus dicitur, Deus rapere iustos ex hac vita, ne malitia mutet intellectum eorum Sapient. 4. breuiare dies propter electos. Matt. 24. *Marci 13.* ex quibus sic argumentor. Ideo Deus rapit iustos, quia præuidet, quòd si superuiveret peccarent; quia igitur vult, ne peccent, ante tempus eos rapit ex hac vita. Igitur peccata, in quæ eos præuidet sub conditione casuros, non præuidet ex vi decreti, sed scientiæ antecedentis ad decretum. Consequentiam probo, quia si ea prævideret ex vi decreti, cum hoc Deus liberè cõdat, potuisset illud non condere, & cõsequenter non oportuisset, iustos ante tempus rapere; nam rapere iustum ante tempus, ne peccet, indicat quòd peccatum sit præuisum futurum ex sola voluntate creaturæ, atque adeo antecederet ad decretum actu existens in Deo; non autem vi decreti dependentis ex libera voluntate Dei: nã talis modus loquendi sacræ Scripturæ indicat, Deum hoc facere, quasi aliena, non propria voluntate compulsus; alioquin cur potius vellet, ante tempus iustum rapere cum iactura meritorum, quæ iustus diu viuens acquirere posset, & non potius, quod congruentius est, liberum decretum de permissione peccati nõ condere? lege Augustinum lib. de perseverantia cap. 9.

Augustin.

Matth. 11.

201. Tum ex præcitato loco Matth. 11. Si in Tyro &c. in quo loco Christus exprobrat incredulitatem Iudæorum, exemplo Tyriorum, qui cum iisdem signis & miraculis conuersi fuissent: sed hoc non potuit prævidere in aliquo decreto; nam si quod fuisset, certè fuisset de dando eodem auxilio interno ad credendum, quod de facto dedit Iudæis: atqui ex vi talis decreti nõ potuisset Deus prævidere conuersionem, sed potius incredulitatem Tyriorum, sicut in eo de facto præuidit incredulitatem Iudæorum. Nec satisfaciunt aduersarij dicentes Deum habuisse decretum de dando vberiore auxilio Tyrijs, quàm Iudæis, ex suppositione, quòd apud eos facta essent signa: nam tunc faciliè potuissent Iudæi

Christo exprobranti obijcere, defectum vberioris auxilij, quod accepturi fuissent Tyrijs, præ quibus ipsi de incredulitate reprehenderentur.

202. Secundò probatur nostra sententia ex Augustino, tum primò ad Simplicianum q. 2. initio, vbi congruitatem vocationis explicat per ordinem ad temporis circumstantias. *Sed interest, inquit, quibus articulis temporum gratia infundatur.* Quod dixit in ordine ad cõsensum, quem gratia in anima causat; hoc autem supponit scientiam, qua independentem à decreto actu existente gratia præuisa est, potius vno quàm alio tempore operatura; hoc autem sic probo. Nam gratia congrua per aduersarios non videtur potius operatura vno tempore, quàm alio, quia hoc habet ex natura sua independentem à quocunque extrinseco. Vnde vt videatur congrua voluntati creatæ, non est obseruanda vna potius circumstantia temporis, quàm alia; cum illa omni tempore data per aduersarios faciat infallibiliter facere: cum tamen Augustinus clamet, multum interesse ad gratiæ congruitatem, quibus temporis articulis illa infundatur. Tum de bono Perseu. cap. 14. vbi inuestigans rationem, cur Tyrijs credidissent, si eadem signa, quæ Iudæi viderunt, ipsi quoque vidissent, nullum assignat decretum ex parte Dei, sed solum conditionem ex parte eorum, qui credituri fuissent. Nam etsi ad decretum Prædestinationis referat, quod non sint eis talia signa concessa; tamen quod ij visi sint præ Iudæis credituri, non refert ad Decretum Dei, sed ad conditionem ipsorum, qui credituri fuissent: *Ex quo, inquit, apparet habere quosdam in ipso ingenio diuinum naturaliter munus intelligentiæ, quo moueantur ad fidem si congrua suis mentibus, vel audiant verba, vel signa conspiciant.*

Augustin.

Augustin.

203. Tertio ex reliquis Patribus, dum admirantes iudicia Dei, querunt, cur Deus Angelos, vel homines, quos præuidit peccaturos, condidit in qua questione scientia peccatorum præsupponitur, non subsequitur decretum Dei; alioquin non facerent vim in ipsa præscientia peccati, quam supponunt præcessisse decretum de creatione, sed potius in ipso decreto de permissione peccati consequente decretum creationis. Audi Bernardum Serm. 54. in Cantica ad finem: *Subtrahitur, inquit, interdum gratia, non pro superbia, qua iam est, sed qua futura est, nisi subtrahatur.* Cognoscit igitur Deus superbiam, quæ futura esset, si gratia daretur: at non cognoscit illam ex aliquo decreto in ipso existente, nam si quod esset, esset decretum de superbia, quam Deus permitteret, si daret gratiam: at hoc esse non potest, quia dum subtrahit gratiam, ne subrepat superbia, non potest ex se, antecederet ad voluntatem creatam, habere decretum permittendi superbiam, dum subtrahit gratiam, ne subrepat superbia.

Bernardus.

204. Quarto argumentor ad hominẽ contra aduersarios; nam ipsi admittunt gratiam efficacem ex se talem, quæ infallibiliter infert effectum: igitur potest Deus independentem

à de-

à decreto in se existente, certò cognoscere consensum infallibiliter futurum, ex vi talis gratiæ, si daretur. Consequentiam probò, nam ad hoc sat est, cognoscere medium ex se infallibile, obiectiue tantum coniunctum cum voluntate creata, neque hoc est tantum cognoscere consensum possibiliter futurum, sed etiam sub conditione futurum: nam sub alio statu cognoscitur consensus ex vi medijs in se tantum cogniti, ac cogniti vt connexi cum aliqua voluntate sub conditione obiectiue tantum præuisa, ex vi talis medijs operatura. Neque ad hoc necessarium est decretum Dei actu existens, sicut nec est necessarium decretum Dei actu existens ad cognoscendam veritatem huius conditionalis, si Petrus curreret, moueretur: sufficit enim infallibilis illatio consequentis ex antecedente, sub obiectiua tantum connexione cursus cum Petro; nam eodem modo infallibiliter infertur consensus ex gratia efficaci per aduersarios, sicut motus ex cursu Petri.

205. Quintò probatur nostra sententia ex absurdis, quæ ex opposita sententia sequuntur. Nam primò sequitur. Lædi libertatem creatam. Sequelam probò. Nam creata libertas in hoc essentialiter consistit, vt positus omnibus ad agendum requisitis, possit agere, & non agere: Sed posito decreto Dei sine præuia scientia effectus sub conditione futuri, non est in potestate creaturæ, talem effectum agere, vel non agere, ergo. Maior est ipsa definitio libertatis. Minorem ostendo, quia decretum Dei, cum sit infallibile, debet infallibiliter habere effectum, vnde habere debet medium, cum quo creatura sit infallibiliter consensura: hoc autem per aduersarios non est medium infallibile ex præscientia consensus præcogniti, sub conditione futuri; igitur erit infallibile ex se implicat autem esse infallibile ex se, infallibilitate quæ exigit decretum Dei, & non lædere libertatem creatam. Omnia patent, præter subsumptam Minorem, quam sic probò. Infallibilitas, quam exigit decretum Dei, est talis, vt contradictionem implicet oppositum: ergo etiam medium, quod assumitur ad tale decretum exequendum, debet esse tale, vt contradictionem implicet oppositum: hoc autem non coheret cū libertate creata. Antecedens concedunt aduersarij. Consequentia elucet, non tantam infallibilitatem habere debet medium, quo exequendum est decretum, quantam habet decretum ipsum, quod in tali medio fundatur. Minorem explico, quia vel hoc medium est tale, quo posito voluntas creata posset oppositum, vel non posset: Si secundum, iam destruitur libertas; Si primum, Deus non posset ex vi talis medijs esse certus de consensu sub conditione futuro, certitudine, qua implicet oppositum, quia adhuc eo posito, posset creata voluntas oppositum facere.

206. Sequitur secundò, Deum ex se prædefinire peccata contra Concilium Arausicanum Can. 25. Sequela probatur, nā Deus non solum in suo decreto certò cognoscit

actus nostros bonos, sed etiam malos, non potest autem certò cognoscere actus malos, nisi illos efficaciter prædefinire. Respondent primò Deum non prædefinire formale, sed tantum materiale peccati. Sed contrā. Quia qui vult materiale peccati, indirectè & interpretatiue vult etiam malitiam inseparabiliter connexam cum materiali peccati. Nec alio modo dicitur peccare creatura, nisi quia vult talem actionem in indiuiduo, cum qua inseparabiliter connexa est malitia peccati, esto directè nolit malitiam ipsam peccati.

207. Respondent secundò, Deum non prædefinire, sed tantum permittere peccatum, negando auxilium efficax ad bonum, in cuius negatione infallibiliter cognoscit oppositum malum, quia infallibile est creaturam deficere, nisi efficaciter ad bonum prædeterminetur. Sed contrā, tum quia negatio auxilii efficaci, non negatur sufficiens, vi cuius posset creatura vitare quodlibet peccatum, alioqui non saluaretur libertas in peccando: igitur in sola negatione auxilij efficaci non potest infallibiliter præiudicari peccatum. Tum quia talis responsio non coheret cum suis principijs: supponit enim hæc Sententia nullum actum posse facere creaturam, nisi ad illum efficaciter à Deo prædeterminetur; in hoc enim aduersarij fundant, cur nequeant futura conditionata præiudicari ante decretum, quia nimirum ante decretum nulla præcedit efficax prædeterminatio Dei ad hunc, vel illum effectum: quo posito implicat videri peccatum in sola negatione auxilij efficaci. Nam vel est peccatum commissionis, vel omissionis; Si commissionis, cum hoc consistat in actu positiuo, ad quem per aduersarios est necessaria positiuæ prædeterminatio Dei, cognosci non potest in sola negatione auxilij efficaci: si omissionis, cum hoc consistat in priuatione actus debiti, cognosci non potest in sola negatione auxilij efficaci, quia hæc est à solo Deo, independentè à voluntate creata; atque adeo vt sic non potest habere rationem peccati, & consequenter neque in illa vt sic cognosci potest peccatum.

208. Sequitur tertio, non saluari auxilium sufficiens: nam vt hoc sit sufficiens, debet quantum est de se reddere subiectum proximè, & moraliter potens ad operandum, præhabendo in se, quidquid per se requiritur ad actum secundum, ita vt negatio actus secundi non proueniat ex defectu alicuius perfectionis, per se requisitæ ad illum; sed ex sola libertate creaturæ, nolentis actu consentire, cum tamen posset, si vellet, ex vi talis gratiæ. Cuius ratio est, quia libertas formaliter consistit in potentia proxima, & non tantum in remota agendi. Sequela probatur, nam gratia efficax in hac sententia physice differt à sufficiente, defectu cuius physice perfectionis, repugnat, gratiam sufficientem habere suum effectum.

209. Sextò probatur eadem sententia ex falsis principijs, quibus opposita sententia nititur. Nam primò supponit dari actuale de-

Concilium
Arausicanum

cretum in Deo absque vlla mutatione ad extra: hoc autem implicat, ut infra in disp. de voluntate Dei ostendam.

210. Supponit secundò, dari in Deo efficaciam decretum de effectu, & simul efficaciam decretum de negatione causæ, siue conditionis, ex qua talis effectus pendet: At hoc est superuacaneum & inane: ergo. Maior constat; nam ponit in Deo efficaciam decretum de penitentia Tyrionum, & simul efficaciam decretum de negatione signorum, ex quibus tanquam ex præuia causa, vel conditione pendebat penitentia Tyrionum. Minorem probo, nam quando effectus, & causa pendet ab eodem agente, ut erat penitentia Tyrionum, & manifestatio signorum, utraque enim pendebat à Deo prædefiniendo, frustra tunc agens habet efficaciam voluntatem de vno, si habet efficaciam voluntatem de alio: ad quid enim efficaciam decretum de penitentia, si efficaciter nollebat dare signa, ex quibus tanquam ex causa vel conditione pendebat penitentia Tyrionum? ad minimum enim tale decretum esset otiosum & inane. Quin ulterius sequitur, per huiusmodi decreta aperte sibi Deum contradicere. Nam per vnum vellet efficaciter effectum, cum ad illum offerat efficaciam auxilium: per aliud nollet efficaciter effectum, cum efficaciter neget condiciones ad effectum necessariè requisitas. Dices. Deferuire ad cognoscenda futura conditionata. Sed contrà; quia non est cum eiusmodi imperfectionibus hæc scientia in Deo ponenda; sicut nec ea ponitur cum imperfectione incertitudinis, & fallibilitatis.

211. Septimò probatur nostra sententia ratione. Deus certò cognoscit sub conditione, quid re ipsa futurum esset purificata conditione: sed purificata conditione necessariò futurum esset aliquid determinatè: ergo Deus cognoscit aliquid sub conditione determinatè. Minor patet, nam purificata conditione vel esset consensus, vel dissensus determinatè: Maior probatur, nam Deus infinito suo lumine penetrat totum id, quod esset, licet nunquam futurum sit, quia ut rem cognoscat, non prærequirit, ut illa existat, sed tantum ut habeat aliquam determinationem; sed posito, quòd creatura re ipsa se determinaret ad consensum, si conditio poneretur, talis consensus habet aliquam determinationem, quàm non habebat antea, nam habet determinationem ex suppositione, quam antea non habebat, atque adeo habet aliquam cognoscibilitatem, quæ ad talem determinationem consequitur, quam antea non habebat.

212. Confirmatur 1. nam sicut Deus cognoscit futurum, antequam in se ipso existat: ita cognoscere potest futurum sub conditione, antequam purificetur conditio, quia purificatio conditionis, supponit id, quod erat futurum sub conditione: ergo illud poterat cognosci ante purificatam conditionem. Neque hoc est cognoscere futurum in causa, sed in se ipso, non quidem absolutè, sed sub conditione, quia cognoscitur effectus ipse, ad

quem causa re ipsa sese determinaret, si poneretur conditio. Neque ad hoc requiritur decretum Dei actu existens, sed sufficit decretum conditionatum tam ex parte actus, quàm ex parte obiecti: nam ut cognoscatur effectus sub conditione futurus, sufficit cognoscere id, quod causa ipsa faceret, si hæc & nunc, cum his vel illis auxilijs & circumstantijs applicetur ad operandum: ad hoc autem non est necessarium decretum actu existens, sed tantum sub conditione præuisum.

213. Confirmatur 2. quia non minus liber consensus creaturæ pendet ex voluntate creaturæ, quàm ex auxilio Dei: sed ad cognoscendum liberum consensum ex vi voluntatis creatæ sub conditione futurum, sufficit tantum mente concipere voluntatem creaturæ, cum tali auxilio, hæc & nunc sub conditione ad operandum applicatam: ergo ad cognoscendum eundem ex vi auxilijs diuini, sufficit mente concipere tale auxilium sub conditione oblatum creaturæ. Consequentia constat à paritate rationis. Minorem euidenter deduco ex doctrina aduersariorum: nam potest Deus habere decretum de concurrente ad actum penitentiam cum Petro ex suppositione, quod illum crearet, & tamen non habere decretum illum creandi. Tunc autem cognosceret Deus penitentiam Petri sub conditione futuram, ex vi ipsius voluntatis Petri, obiectiuè tantum sub conditione cognita ut operatur ex vi talis auxilijs prædefiniti, absque vllò decreto actu existente, sed tantum sub conditione præuiso de voluntate Petri, cum Deus nullum supponatur habere actuale decretum de creatione voluntatis Petri. Idem Deus habet decretum de concurrente concursu concomitante, cum voluntate mea ad contritionem, ex suppositione, quod mihi daret gratiam præuenientem congruam: at non minus contritio pendet ex gratia præueniente, quàm ex concomitante: sed potest illam sub conditione futuram cognoscere, siue actualem decreto, quoad gratiam præuenientem; igitur eandem cognoscere poterit siue actualem decreto quoad gratiam concomitantem.

214. Ratio verò à priori est, quia cum effectus non debeat præuideri, ut absolutè futurus, sed tantum sub conditione futurus, non requirit causas, vel condiciones, à quibus pendet, actu positas, sed tantum sub conditione ponendas: nam ea ratione effectus requirit causas, vel condiciones, qua ratione est ipse futurus, non est autem futurus absolutè, sed sub conditione; igitur non requirit causas, vel condiciones actu positas, sed tantum sub conditione ponendas; atque adeo poterit ante vllum decretum actu in Deo positum præuideri, non quidem absolutè, sed sub conditione duntaxat futurus: sub qua conditione, sicut habet determinatam entitatem, ita & determinatam veritatem, atque cognoscibilitatem.

Corollaria Doctrinae.

215. **E**X dictis deducitur primò, quo pacto hæc scientia iure appellanda sit media inter scientiam simplicis intelligentiæ & scientiam visionis, naturalem, & liberam; nam scientia simplicis intelligentiæ est circa possibilia, estque necessaria tam ex parte subiecti, quam ex parte obiecti, unde scientia naturalis dicitur. Scientia verò visionis est circa existentia, estque libera tam ex parte subiecti, quam ex parte obiecti, quia sicut potuerunt creature simpliciter non existere, ita potuit Deus talem scientiam non habere. Scientia verò conditionalium est media inter scientiam simplicis intelligentiæ, & visionis, quia nec est circa purè possibilia, nec circa absolutè futura, sed circa futura sub conditione: nec est purè naturalis, nec purè libera, sed mixta, seu media inter utramque; nempe naturalis ex parte subiecti, quia non potuit Deus ea carere, cum non pendeat ex aliquo decreto libero, sed antecedit omne decretum liberum: libera verò obiectiue, quia sicut Deus habet scientiam conditionatam de pœnitentia Tyrionum, ita habere potuit scientiam conditionatam de impœnitentia eorundem, si Tyrij, ut præiussunt sub conditione pœnitentiam acturi, præiussi fuissent sub conditione pœnitentiam non acturi, quippe qui potuerunt cum eodem auxilio interno, & externo, cum quo de facto præiussi sunt ex vi propriæ libertatis pœnitentiam acturi, præiudici pœnitentiam non acturi. Quare dici potest scientia conditionata necessaria ex parte obiecti disunctim; quoniam ex duobus obiectis, alterutrum indeterminatè necessarium repræsentare debet, exempli gratia, assensum vel dissensum sub conditione futurum: libera verò disunctiue, quia liberè repræsentat hoc vel illud obiectum determinatè, exempli causa, consensum vel dissensum sub conditione determinatè futurum.

216. Deducitur secundò, qua ratione hæc scientia deferuiat Deo ad saluandam cum infallibilitate sui decreti libertatem nostræ voluntatis; quia cum per hanc scientiam Deus ante omne suum liberum decretum certò cognoscat, quid vnaquæque creatura cum hoc vel illo auxilio sub quavis occasione constituta liberè operatura sit, decernendo deinde medium, cum quo certo præiudicit, creaturam liberè consensuram, optimè saluat & infallibilitatem sui decreti, & libertatem nostræ voluntatis. Saluat infallibilitatem sui decreti: quia ex suppositione, quòd creatura sit cum tali auxilio liberè sub conditione consensura, repugnat fore oppositum, nam hoc inuoluit necessitatem ex suppositione. Saluat nostram libertatem: nam hæc intrinsecè includitur in ipsa suppositione sub conditione præiussa, quia cum sit suppositio consequens liberum usum nostræ voluntatis, non destruit, sed conseruat, & supponit libertatem.

217. Deducitur tertio, nullum effectum creatum præiudici posse sub conditione futurum, nisi dependenter ab aliquo decreto Dei, obiectiue saltem existente in mente diuina, atque adeo nullum effectum creatum præiudici posse ante omne decretum Dei. Fundamentum, quia omnis effectus creatus, essentialiter penderet à voluntate increata; igitur præiudici nequit ante omne decretum Dei, saltem obiectiue existens in mente diuina. Dices. Scientia conditionata præcedit omnem actum diuinæ voluntatis: igitur obiectum ipsius præcedit omne decretum Dei. Respond, distinguendo Antecedens: scientia conditionata præcedit omnem actum diuinæ voluntatis absolutum, & quoad existentiam positum, concedo; conditionatum, & sub hypothesis obiectiue existentem, nego: prius enim supponitur actus diuinæ voluntatis obiectiue, & sub hypothesis offerens creaturæ, quæ necessaria sunt ad consensum, quam præiudicatur ipse consensus sub conditione futurus.

Ad primum caput argumentorum ex Augustino.

218. **P**RO solutione notandum, Augustinum his locis disputare contra Massilienses, qui non solum contendebant, Deum homines vel ad gloriam eligere, vel ad pœnam destinare, ex meritis, vel demeritis sub conditione præiussis, sed etiam merita ipsa fundari in sola voluntate humana, quibus homo dignum se præbet gratiæ, & prædestinationi diuinæ, ut constat lib. de bono per se. à capite vndecimo: contra quos docet Augustinus, electionem ad gloriam non subniti scientiæ meritorum sub conditione præiussorum, sed potius scientiam meritorum subniti electioni, siue absolutè & actuali, respectu eorum qui de facto saluantur, siue purè conditionali, respectu eorum, qui præiussi fuerunt sub conditione pœnitentiam acturi: siquidem nulla præiudici possunt merita, neque sub conditione futura, nisi dependenter ab electione gratuita, vel absolutè, vel sub conditione gratiam offerente, nam merita, & gratuita electio sibi mutuo correspondent: ita ut meritis absolutis respondeat electio absoluta, meritis verò conditionatis, electio conditionata: atque ita intelliguntur verba illa Augustini. *Prædestinatione Deus ea præsciuit, quæ fuerat ipse factururus*, hoc est, quæ sub conditione præsciuit, non præsciuit futura ex sola voluntate hominum, sed dependenter à suamet electione, & decreto purè conditionato, quia quæ sub conditione præsciuit, erant ea ipsa, quæ fuisset ipse factururus, sed quæ Deus est ipse factururus, pendent ab electione ipsius, siue actu posita, siue sub conditione ponenda: atque hæc ipsa gratuita electio, ab Augustino dicitur latens consilium, sine cuius præiudicio à se dictum fuit, Christum præiudicasse, qui essent in ipsum credituri non excludendo

Augustinus.
Massilienses

Augustin.

dendo

dendo ab hac pręuisione suam gratuitam electionem, quę necessariō includitur in ipso obiecto sub conditione pręuiso, vt causa ipsius. Vnde cur vnus credat, alter non credat, non reducitur ad humanum velle, vel nolle, vt aduersarius inferebat, sed ad ipsam electionem Dei absolutam, vel conditionatam, tanquam ad primam radicem. Ex his patet ad primum, secundum, & tertium testimonium Augustini. Ad quartum dico, gratiam efficacem non pendere à consensu pręuiso, vt à ratione dante efficaciam, sed vt à termino essentialiter connotato.

Ad secundum caput ex absurdis.

219. **A**D primum nego Sequelam; quin maximē confert hęc scientia ad perfectam prouidentiam, quam Deus habet de creaturis rationalibus, vt eas possit ad salutem dirigere modo libero, & consentaneo ipsarum nature. Ad probationem verō, distinguendum est de auxilio, ante, vel postquam pręuissum est effectum habiturum; concedo, enim quōd antequam illud pręuissum sit per scientiam conditionatam effectum habiturum, non habeat rationem doni specialis, nā hoc habet, quatenus pręuissum est efficax: cū igitur hoc non habeat ex sola intrinseca sua natura, sed ex connotatione liberi consensus creaturę, tunc, & non ante habebit rationem doni specialis: sicut centum data Petro, antequam sint pręuissa illum à morte liberatura, non habent rationem doni specialis, habent autem postquam pręuissa sunt illum à morte liberatura. Quare non est eadem ratio de effectū sub conditione, & absolutē futuro; quoniam ad illum non est opus auxilio, & prouidentia speciali, quia cū hęc sit practica ratio agendorum, non est nisi circa absolutē futura, quę supponunt pręuisionem certorum mediorum ad finem conducendum. Vnde ad Minorem, concedo, quod id, quod sufficit, vt sit futurum sub conditione, sufficit etiam vt sit futurum absolutē, si conditio ponatur, quoad rationem physicam, non autem quoad rationem moralem: nam ad effectum absolutē futurum, pręcedit voluntas Dei de dando medio cum certa pręuisione consensus futuri, quę tamen non pręcedit effectum sub conditione futurum, & ideo ad illum pręcedit specialis prouidentia, non autem ad hunc. Est igitur sit eadem physica causa consensus sub conditione, & absolutē futuri, non est tamen eadem moralis, nam moralis causa effectus absolutē futuri, est specialis voluntas Dei dandi auxilium cum certa intentione, & pręuisione effectus, quę non est respectu effectus conditionatē futuri.

220. Ad Confirmationem distinguendum est Antecedens de salute absolutē, & conditionatē futura, & de prędestinatione, vt dicit certam ordinationem mediorum ad finem consequendum, & vt dicit solam vo-

luntatem conditionatam: hoc posito, concedo, quōd salus absolutē futura per se pendeat à prędestinatione primo modo accepta; nego autem, quōd eadem sub conditione tantum futura pendeat à prędestinatione primo modo, sed tantum secundo modo sumpta. Ad probationem verō nego, eandem causam requiri ad salutem absolutē, & sub conditione futuram: nam ad primam, cū sit effectus per se intentus, requiritur certa pręuissio mediorum, quę non requiritur ad secundam, cū non sit effectus per se intentus, sed tantum pręuissus.

221. Ad secundum nego Sequelam: & ad primam probationem nego Antecedens: quia cū consensus non sit pręuissus sub conditione futuris viribus naturę, sed gratię, nulla infertur vis creaturę, si gratia ad talem consensum requisita negetur. Ad secundam verō probationem distingo primam partem: non potest Deus ex vi eiusdem auxiliij, quo te pręiudit non crediturum, te ad fidem eligere, concedo; potest tamen vel ex vi aliorum auxiliorum, quibus te pręiudit consensurum, vel ex vi eiusdem sub alijs circumstantijs, & occasionibus oblati, sicut dicere tenentur aduersarij, quōd Deus non possit hominem ad fidem eligere per solum auxilium sufficiens. Nego verō secundam partem probationis: nec aliquid contra nos citato loco docet Augustinus, solum enim cap. 19. contra Pelagianos deducit, nos elegisse Christum, non autem electos fuisse à Christo, si Deus ex fide viribus naturę elicit nos elegisset.

Augustin.

222. Ad tertium concessa maiore, neganda est Minor: ad cuius probationem distingo Maiorem: est necessaria gratia congrua, vt congrua ad consensum absolutē futurum, concedo; ad consensum sub conditione futurum, nego: ratio discriminis est: quia cū gratia non sit congrua ex intrinseca natura sua, hoc enim repugnat libertati create, sed ex connotatione liberi consensus, non potest supponi infallibiliter congrua ante consensum sub conditione futurum. Repugnat igitur, vt pręcedat gratia infallibiliter cōgrua effectum sub conditione futurum, quia ad illum nondum supponitur liber consensus creaturę, non autem ad effectum absolutē futurum; quoniam ad hunc pręsupponitur consensus sub conditione futurus, connotatione cuius gratia fit formaliter, & infallibiliter congrua, saltem inchoatiuē. Ad probationem verō maioris dico, eandem esse causam effectus absolutē, & sub conditione futuri quoad vires intrinsecas, non autem quoad infallibilitatem, & connotationem extrinsecam; eadem quippe gratia, quę est causa consensus sub conditione futuri quoad vires intrinsecas, est causa consensus absolutē futuri, vt tamen pręcedit consensum sub conditione futurum, non est formaliter, & infallibiliter efficax, non de defectu virtutis intrinsecę, sed connotationis extrinsecę; vt verō pręcedit consensum absolutē futurum, est formaliter, & infallibiliter efficax, non ratione nouę virtutis

tis

tis intrinsec, sed noue connotationis extrinsec, quam ante suppositionem consensus conditionati non includebat. Augustinus ibi citatus loquitur de gratia efficaci in ordine ad effectum absolute futurum.

223. Ad quartum, nego Sequelam: ad probationem nego assumptum. Etenim prius quam vocatio sortiatur habitudinem ad consensum sub conditione futurum, per quam habitudinem inchoat suam congruitatem, est possibilis. Nam prius quam cum illo sub conditione coniungatur, potuit coniungi: ergo fuit congrua prius ut possibilis, quam ut futura sub conditione. Nego tamen in illa congrua tantum ut possibili cognosci posse infallibiliter consensum liberum. Ratio est, quia hæc possibilitas congruitatis non ponit in vocatione infallibilem habitudinem ad consensum, sed tantum possibilitatem ad illam: consensus autem non potest infallibiliter cognosci in sola possibilitate ad habitudinem, sed in ipsa habitudine ad effectum formaliter.

224. Ad quintum, nego Sequelam: ad cuius probationem distinguo antecedens: cõcurrit Deus ad voluntatem indeterminatã ad vtrumque confusè, & indistinctè, nego; clarè, & distinctè, concedo. Etenim licet Deus antecedenter non determinet concursum ad vnum, quia hoc esset tollere libertatem quoad specificationem: ad vtrumque tamen suum concursum offert distinctè. Neque ad hoc est necesse, ut præsupponatur altera tantum pars determinatè futura, nam hæc cognoscitur post liberam determinationem creaturæ; sed sufficit, ut præsupponatur vtrique pars possibilis, ad quam Deus offert suum concursum, distinctè cognoscendo vtrumque scientiã simplicis intelligentiæ. Neque idem modus est concurrendi ex parte Dei ad effectum conditionatum, & absolutum; quoniam ad absolutum concurrat cum præuisione, & intentione effectus determinatè, quia concurrat, ut actu sequatur effectus; ad conditionatum verò non concurrat, ut effectus actu sequatur, sed tantum ut præuideatur: vnde ad hunc nulla præcedit voluntas in Deo per modum intentionis, cum talis effectus non ordinetur ad executionem, sed tantum ad cognitionem.

225. Ad sextum nego, hanc esse doctrinam re, sed vocabulo tantum nouam, quam ex Augustino & Sacra Scriptura euidenter deduximus. Ex quo patet ad priorem probationem: nam ea re ipsa vti sunt Patres & Concilia. Ad posteriorem verò probationem nego Minorem: & ad eius probationem, nego supernaturales nostros consensus esse sub conditione determinatè futuros, antecedenter ad gratiam congruam: & ad eius probationem, nego, antecedenter ad scientiam conditionatam nullam gratiã esse congruam, saltem inchoatiuè & incompletè, per habitudinem ad effectum sub conditione determinatè futurum: in cuius rei explica-

tione distinguenda sunt hæc signa rationis. Primum quo sub conditione præuideatur voluntas creata in actu primo sufficienter constituta, cum omnibus prærequisitis ad consensum supernaturalem eliciendum. Secundum in quo eadem voluntas sub conditione liberè se determinat cum auxilio gratiæ ad consensum potius, quam ad dissensum. Tertium, in quo fit quædam suppositio talis consensus sub conditione futuri, per quam suppositionem consensus ipse sub conditione futurus, sit determinatè futurus, ac proinde obiectum infallibilis scientiæ diuinæ: scientia enim, cum sit pura contemplatio sui obiecti, supponere debet illud completè constitutum: Igitur scientia infallibilis, qualis est diuina, supponere debet obiectum infallibile: Igitur ante scientiam conditionatam, supponitur consensus sub conditione determinatè futurus, quia consensus sub conditione determinatè futurus includit habitudinem gratiæ ad ipsum consensum infallibiliter futurum: in qua habitudine gratia inchoat suam congruitatem: ac proinde falsum est, quod nostri consensus sint sub conditione determinatè futuri, antecedenter ad gratiam congruam, nam ipsa determinata futuritio includit infallibilem habitudinem causæ ad talem effectum determinatè futurum. Quamuis si nostri consensus non considerentur ut determinatè futuri, sed tantum ut futuri, ut sic non procedunt à gratia ut formaliter congrua, quia hanc denominationem accipit gratia ex habitudine ad effectum sub conditione futurum, vnde prius supponere debet consensum futurum, quam denominari congrua, per habitudinem ad illum, sed dicuntur procedere à gratia materialiter tantum congrua.

226. Distinguendum etiam est de prædestinatione obiectiua, & subiectiua: sunt nostri consensus supernaturales determinatè futuri antecedenter ad prædestinationem Dei obiectiuam, & nego: quia illa prærequiritur ut causa ad omnem effectum supernaturalem: sunt determinatè futuri antecedenter ad prædestinationem Dei subiectiuam, & concedo. Ad minorem autem negandum est, quod antecedenter ad scientiam mediam gratia non sit congrua infallibiliter obiectiua, ex ipsamet suppositione consensus sub conditione futuri, quia, ut dictum est, obiectum præcedit scientiam mediam, hæc enim non facit, sed supponit suum obiectum, factum iam congruum ex habitudine ad effectum sub conditione futurum.

Augustin.

Ad tertium caput ex falsis suppositis.

227. **A**D primum, nego Maiorem; ad cuius probationem nego consequentiam. Etenim hoc ipso, quod Petrus crearetur cum auxilio, cum quo præuisus est sub conditione conuertendus, crearetur cum gratia speciali, quia crearetur cum gratia, quæ facta est specialis per ipsam connotationem consensus futuri: sicut si darentur Petro centum, quibus præuisus est à morte liberandus, hoc ipso esset illi gratia specialis, esto illa centum ante talem præuisionem non haberent rationem doni specialis, sed communis. Nam sicut donum habet rationem doni potissimum ex affectu, quo datur, & ex fine & effectu, ad quem datur; ita induit rationem specialis doni ex peculiari affectu, quo datur, & ex speciali fine & effectu, ad quem datur.

228. Ad secundum nego Maiorem: ad cuius probationem distinguo Minorem; supponit nos credituros viribus naturæ, nego; viribus, gratiæ concedo: hoc autem non est, nos electuros Christum; nam eligere nos Christum, est in ipsum credere absque ipsius gratia, ut docuit Augustinus de Prædest. Sanctorum capite 19. at nos, etiam sub conditione, supponimur credituri, cum gratia & ex gratia Christi sub conditione nobis oblata.

229. Ad tertium nego Minorem: ad cuius probationem dico, talem voluntatem esse in Deo necessariam, non quidem subiectiuè, quia cum sit libera potest subiectiuè in Deo non esse; sed obiectiuè, quia non potest Deus non habere scientiam conditionatam, ad cuius obiecti veritatem prærequiritur voluntas Dei, sub conditione concurrens ad ipsum obiectum scibile. Vnde retorqueo argumentum: nam aduersarij non solum ponunt talem voluntatem in Deo necessariam obiectiuè, sed etiam subiectiuè, eò quod putent illam necessariam, ut Deus cognoscere possit futura conditionalia. Ad confirmationem distinguo Antecedens: non aliter Deus concurret cum Petro, quam cum Iuda decreto conditionato antecedente scientiam mediam, concedo; decreto absoluto subsequente scientiam mediam, nego: nam decreto absoluto cum Petro concurret auxilio congruo, quo non concurret cum Iuda. Vnde neganda est Sequela: nam in Petro operatur ipsum consensum per gratiam congruam, quem non operatur in Iuda per gratiam sufficientem. Ad probationem consequentiæ dico, Deum ad effectus supernaturales absolute futuros concurrere decreto efficaci antecedente, quia cum tale decretum supponat scientiam consensus sub conditione futu-

ri, nullam infert voluntati creatæ necessitatē.

230. Ad quartum, distinguenda est maior de determinatione diuinæ voluntatis, vel ad offerendum suum concursum, quo pacto determinatur à se ipsa; nam à se ipsa liberè applicatur antecedenter ad offerendum suum concursum creaturæ; vel ad concurrendum actu concursu concomitante; quo modo non repugnat, voluntatem diuinam determinari à creatura, nam hoc ipsum est à Deo volitum, & aliunde est necessarium ad saluandum liberum usum creaturæ, & permissionem peccati in Deo. Vnde ad primam probationem Minoris, respondeo, posito priori decreto de concurrando cum creatura ad omnem eius actum, non esse amplius in potestate Dei cohibere concursum, quia hic includitur in priore decreto, quo posito Deus non potest ratione suæ immutabilitatis non exequi, quod ipse decreuit. Quare prima radix determinationis diuinæ voluntatis ad operandum cum creatura simpliciter, est ab ipsa voluntate diuina; ad operandum verò hunc potius actum in specie, quam alium, est ab ipsa voluntate creata, quæ diuinam indifferenter suum concursum offerentem determinat ad vnam potius actionem, quam ad aliam. Ad secundam nego, determinationem voluntatis creatæ esse Deo conditionem requisitam ad concurrendum antecedenter, quo pacto repugnat, sed solum concomitanter, ex eo quod Deus non decreuit concurrere, nisi ipsa voluerit concurrere.

231. Ad quintum concedo, Deum, salua creati arbitrij libertate, saluare non posse, nisi quem viderit liberè consensurum: nego tamen, Deum aliquem præuidisse cum nullo medio ex infinitis, quæ Deus potest producere, liberè consensurum; atque adeo simpliciter negandum est, esse aliquem, quem Deus saluare non possit.

232. Ad sextum nego Maiorem: tum quia quoad discretionem vnus ab alio absolute futuram, prima radix est voluntas Dei preparantis auxilium congruum; quoad discretionem verò conditionatam, non est liberum arbitrium solum, sed ipsum simul cum auxilio gratiæ, tum præuenientis, & allicientis, tum comitantis & adiuuantis. Ad primam replicam, hoc ipso quod Deus crearet hominem cum auxilio, cum quo præuisus est consensurus, prima radix future discretionis esset Deus; nam illa gratia, cum qua præuisus est consensurus, non est illi debita, cum sit extra ordinem naturæ. Ad secundam, magnum est discrimen inter voluntatem absolutam preparantem auxilium congruum post scientiam mediam in ordine ad consensum futurum, & conditionatam antecedentem scientiam mediam, nam prior potest esse efficax, & absoluta antecedenter ad consensum absolute futuram; propter consensum præuisum sub conditione futurum:

Poste-

Augustin.

Posterior verò cum nondum supponat modum congruum per infallibilem habitudinem ad consensum liberum, non potest esse absoluta, ne se exponat periculo frustrandi; sed conditionata, si nimirum creata consenserit.

233. A D septimum distinguenda est Maior de eo, quod requiritur ad actum per modum principij, & de eo quod requiritur per modum concursus; nam ad actum operari, requiritur actualis concursus, qui non requiritur ad posse operari: vera autem est de eo, quod requiritur per modum principij, quia hoc non debet esse physice diuersum in eo, qui consentit, & in eo, qui dissentit: alioqui non saluaretur in dissentiente potentia sufficiens ad consentiendum. Quare neganda est Minor: nam semper oratio est necessaria ad impetrandam gratiam: tum quia hæc est indebita naturæ, & Deus plerumque statuit, illam dare dependenter ab oratione: tum quia est necessaria oratio ad impetrandam gratiam congruam. Et ad primam replicam, nego orationem esse medium, ex diuina prouidentia ordinatum ad impetrandam conuersionem sub conditione futuram, quoniam diuina prouidentia nõ se extendit ad ea, quæ non præsupponuntur cognita; ante scientiam autem conditionatam nondum præsupponuntur cognita media congrua ad effectus futuros sub conditione. Ad secundum verò nego assumptum: & ad probationem dico, id esse verum de requisito per se ut causa ad effectum: oratio verò vnius non est medium per se requisitum, ut causa ad consensum alterius sed solum ex ordinatione diuina, quam Deus habere potest post, & non ante scientiam mediam.

234. A D octauum, distinguo maiorem: non potest, quæ Deus promissit, adimplere ex sola facultate suæ omnipotentiae absque præscientia nostri liberi consensus, concedo: nam posito, quod velit adimplere illa, salua libertate creati arbitrij, necessaria est præscientia nostri liberi consensus; non potest adimplere nisi ex sola præscientia nostri consensus, nego: cum non sola præscientia sit causa, sed etiam voluntas, & potentia ipsa exequens. Neque hinc sequitur in nostra tantum potestate esse, ut ea Deus adimpleat, licet non sine nostra libertate, quæ solum requiritur ut obiectiua cõditio, sine qua Deus, quæ promissit, liberè ex parte nostra adimplere non posset, in quo sensu loquitur præcitarus Augustinus.

Augustin.

Ad Rationes.

235. A D rationem, concedo antecedens de transitu puri possibilis ad futurum absolutum, non autem ad futurum conditionatum: nam prior transitus est subiectiuus, ponens subiectiuam mutationem in re ipsa, quæ ex possibili transit in futuram per exercitam existentiam, qui transitus fieri

nequit sine decreto actu existente in Deo: posterior verò est tantum obiectiuus, ponens solam obiectiuam mutationem in re, quæ ex possibili transit in futuram sub conditione: quæ mutatio fieri potest per solū obiectiuū transitum sub conditione tantum ponendū: nam talem transitum supponit effectus in causis, qualem habet ipse in se; transeunt autem causæ à statu possibilis ad statum futuri sub conditione quando non solum concipiuntur potentes efficere, sed etiam ut de facto effecturæ sub conditione. Ad probationem prioris consequentiæ respondeo, futura conditionata esse extra statū possibilem obiectiuè, non autem subiectiuè, & ideo non requirunt, nisi variationem causarum obiectiuè. Ad probationem antecedentis distinguo consequens: manente diuinā voluntate indifferente subiectiuè, & obiectiuè & concedo: manente indifferente subiectiuè, determinata verò obiectiuè & nego.

236. A D primam confirmationem, distinguenda est Minor de determinatione diuinæ voluntatis, obiectiua, vel subiectiua. Ad secundam dico comparari diuinam voluntatem ad futurum conditionatum, per determinationem obiectiuam, per quam non comparatur ad futurum possibile. Ad tertiam respondeo, esse conditionatum, positum esse in coherentia consequentis cum antecedente, aut ex vi formalis illationis, ut in necessarijs; aut ex suppositione causæ liberæ ponentis consequens ad positionem antecedentis, ut in contingentibus; hoc autem diuersum quid est in conditionatis contingentibus ab esse possibili, quia possibile non dicit vnā partem determinatè, sed vtrāque indifferenter. Vnde futurum conditionatum eo modo, quo supponit determinatum esse sub conditione, habet determinatam veritatem atque cognoscibilitatem.

SECTIO XIII.

An Deus ante suum decretum certò cognoscat futura conditionalia disparata?

237. S V N T futura conditionalia disparata, quorum condiciones nullo pacto sunt causa veritatis, & existentiae consequentis in propositione conditionali importati, sed habent se ad illud merè concomitantè, ut in hac propositione: *Si Petrus est niger, Paulus currit*; nigredo Petri nullo pacto conuegit ad cursum Pauli. De his controuertitur, an Deus ea certò cognoscat ante decretum actuale, quo tales actiones actu ordinet ad veritatem & existentiam consequentis.

238. PRIMA sententia affirmat. Fundamentum est, quia quidquid potest dependere à decreto Dei actu existente, prius ratione dependere potest à decreto Dei sub conditione futuro: sed huiusmodi conditionalia possunt dependere à decreto Dei actu existente: ergo & à decreto Dei sub conditione futuro: igitur cognosci possunt ante decretum Dei actu existens. Ultima consequentia constat, quia omne futurum conditionatum sumit determinatam veritatem per ordinem ad decretum Dei conditionatum: ergo si hæc dependere possunt à decreto Dei conditionato, possunt per ordinem ad tale decretum accipere determinatam veritatem.

Vasquez.
Arrubal.
239. SECUNDA sententia negat: est Vasquez. l. p. disp. 67. num. 26. Arrubal. disp. 45. cap. 4. Fundamentum est, quia conditionalia, quæ constant ex rebus disparatis, nullam important connexionem antecedentis cum existentia & veritate consequentis: sed veritas horum conditionalium consistit in huiusmodi connexionem; ergo. Maior constat. Minor probatur, nam veritas propositionis conditionalis consistit in formali illatione consequentis ab antecedente, quæ exprimitur per particulam, *Si*, quæ propterea non solum dicitur propositio, sed etiam consequentia & illatio, quia in illatione formaliter consistit ipsius veritas; ut, *si homo currit, movetur*. Quia igitur conditiones disparatæ nullam ex natura sua important connexionem cum veritate consequentis, non possunt ante decretum Dei, actu illas ordinantis ad veritatem & existentiam consequentis, esse determinatæ veræ.

240. Pro explicatione nota, in propositione condicionali duo posse considerari, & veritatem extremorum, quæ ad formalem veritatem conditionalis se habent materialiter, cum possit veritas propositionis conditionalis saluari in materia impossibili; & formalem illationem consequentis ab antecedente, quæ importatur per particulam, *Si*, quæ æquivaleret particulæ, *Ergo*. Vnde conditionalia disparata, in quibus non est necessaria connexio, in ijs non affirmatur illatio consequentis ab antecedente, sed tantum cognoscitur per modum Categoricæ propositionis, quæ significatur per verbum aliquod principale, ut, *si Petrus crearetur, converteretur*: id, quod in hac propositione significatur, est conversio Petri sub tali hypothese futura. Vnde particula, *Si*, non significat in hac propositione illationem, sed effectum sub tali hypothese futurum. Hoc adnotato,

Suarez.
Albertini.
241. DICO I. Conditionalia disparata, quoad materiale veritatem extremorum certò cognoscuntur à Deo, ante decretum actu existens, per ordinem tantum ad decretum conditionarum obiectivum: est Suarez in opusculis lib. 2. de scientia conditionata cap. 6. num. 4. Albertini Corollario 3. Theologo ex principio 4. Philosophico. Funda-

metum est, quoniam hæc considerata quoad veritatem materiale extremorum, non differunt à reliquis futuris conditionatis: at illa cognoscuntur ante decretum actuale Dei, ergo & hæc. Maiorem explico, nam hæc conditionalis, *Si Petrus curreret, Paulus legeret*, considerata tantum quoad veritatem materiale extremorum, & quoad solam concomitantiam vnius veritatis cum alia in ratione durationis, æquivaleret huic Categoricæ *dum Petrus curreret, Paulus legeret*: sed hæc certò cognoscitur ante decretum: ergo. Minor constat; nam ad cognoscendam hanc, sufficit cognoscere cursum Petri, & lectionem Pauli sub conditione futuram, per ordinem ad eandem durationem temporis.

242. DICO 2. Possunt eadē conditionalia disparata certò cognosci, etiā quoad veritatem formalem ante decretum, licet talis veritas non sit expressibilis in propositione condicionali, per particulam, *Si*, nisi supposito actuali decreto Dei. Prior pars assertionis probatur; quia non minus Deus cognoscit per ordinem ad suum decretum conditionatum, quod si ordinaret talem conditionem, quæ ex natura sua ordinata non est ad existentiam alterius rei disparatæ, resultaret veritas formalis, & illatiua in propositione condicionali, quam per ordinem ad idem decretum cognoscat, quod si concurreret cum hac, vel illa creatura, resultaret talis veritas materialis in eadem propositione: nam sicut in esse futuro absoluto utraque pendet à decreto absoluto Dei, ita in esse futuro conditionato, à decreto conditionato Dei.

243. Posterior verò pars assertionis probatur: nam veritas formalis & illatiua, ut possit actu exprimi in propositione condicionali, necessariò supponit infallibilem connexionem conditionis antecedentis cum consequente, vel ex natura sua, vel ex actuali decreto & ordinatione Dei: sed conditio disparata nullam habet connexionem ex natura sua cum existentia consequentis: ergo supponitur illam habere ex actuali decreto & ordinatione Dei: atque adeo veritas formalis, ut actu expressibilis in propositione condicionali supponit actuale decretum Dei, cum implicet aliquid esse actu, & non dependere ab actuali voluntate Dei. Maiorem explico; nam in illa condicionali, *Si percussisses quinquies &c.* supponitur, quintam percussione terræ esse actu ordinatam, ut conditionem prærequiritam ex decreto Dei ad teustationem Syriæ per ipsam promissio. em Dei, actu factam; alioquin non posset dici, *si percussisses quinquies &c.* sed potius, *si Deus promississet, ut ad quintam, vel sextam percussione terræ Syria destrueretur*. Confirmatur, nam statim ac Deus revelat, quod si poneretur vnū, sequeretur aliud, habet actuale decretum, absolutum quidem respectu promissionis, conditionatum verò respectu effectus dependentis à tali conditione. Ex his concili-

liantur

liantur ambæ sententiæ, nam prima solum probat priorem partem, secunda verò posterioriorem nostræ sententiæ.

SECTIO XIV.

*An Deus scientia conditionata
cognoscat sua decreta
conditionalia.*

244. **D**VPLEX decretum conditionatum distinguitur in Deo; Alterum, quod solâ ratione præcedit decretum ipsum absolutum actu existens in Deo: nam cum prius ratione Deus cognoscat rem creatam sub conditione futuram, quàm absolutè futuram: prius etiam ratione præcedit voluntas ipsius, ut causa rei creatæ sub conditione futuræ, quàm ut causa eiusdem rei ut absolutè futuræ: Alterum, quod nunquam de facto existit in Deo: existeret autem, si certa aliqua conditio poneretur. Nunc de posteriore, sequenti sectione de priore dicemus.

Molina.

245. **P**RIMA sententia est Molinae 1. part. quæst. 19. art. 43. disput. 17. negantis. Fundamentum ipsius est: quoniam ad cognoscendum, quid vnaquæque voluntas, sub quavis hypothese est determinatè operatura, non sufficit talem voluntatem comprehendere, sed oportet illam supercomprehendere, per infinitum excessum cognitionis supercomprehendentis ad voluntatem supercomprehensam; sed hunc infinitum excessum supercomprehensionis ad rem supercomprehensam non habet divina cognitio respectu suæ voluntatis, sed tantum respectu voluntatis creatæ: igitur Deus non habet scientiam conditionatam suorum decretorum. Minor patet; quia intellectus increatus non excedit in cognoscendo voluntatem increatam. Maior probatur; nam alioqui posset Angelus comprehendendo suam voluntatem cognoscere liberum suum decretum futurum. Ex qua doctrina deducit, nullius conditionalis scientiam communicabilem esse creaturæ, quia nulla creatura potest per infinitum excessum supercomprehendere voluntatem creatam.

Fonseca.

Suarez.

Arrubal.

246. **S**ECUNDA sententia est Fonscæ lib. 6. Metaph. cap. 2. q. 4. se. 10. §. sed quæret aliquis, Suarez lib. 2. de scientia Dei cap. 8. Arrubalis 1. part. disp. 47. ca. 7. affirmantium. *Quæ sententia vera est & amplectenda.* Quam sic probò, triplex decretum conditionatum in Deo distingui potest; Primum fundatum in decreto absoluto, de promissione facta sub conditione: ut, pro-

mitto tibi gloriam, si te ad illam disposueris. Secundum necessariò concomitans effectum liberum creatum sub conditione futurum. Tertium pendens ex sola & mera sua voluntate sub hac vel illa hypothese rerum constituta: atqui omnia hæc decreta cognoscit Deus: ergo. Minorem quoad priora duo à nemine puto negari posse: nam primum cognoscit Deus ipso decreto absoluto de promissione facta, in qua necessariò inuoluetur aliud decretum conditionatum de præstanda re promissa si conditio adimpleatur. Secundum cognoscit in ipso effectu creato præiusto sub conditione futuro; nam qui cognoscit effectum, cognoscit necessariò causas, à quibus talis effectus essentialiter dependet, inter quas est decretum conditionatum Dei, complens causam secundam in actu primo ad operandum. Sola igitur difficultas superest de tertio; hoc autem certò à Deo cognosci ostendo, primò à paritate secundi; nam eadem est ratio cognoscendi secundum ac tertium; ergo si cognoscit secundum, cognoscit & tertium. Antecedens probò; quia secundum non cognoscit in alio decreto actu existente in Deo, ut cognoscit primum. Neque illud cognoscit in ipso effectu sub conditione futuro, ut consequens ipsum effectum, sed ut antecedens, quia cognoscit illud ut causam talis effectus; igitur prius ratione, quàm cognoscat effectum creatum futurum ex vi causæ creatæ, cognoscit suum decretum conditionatum, vi cuius causa creata sit potens producere suum effectum: ergo similiter cognoscere poterit decretum conditionatum ex sola sua voluntate dependens. Consequentia constat, quia non minùs decretum sub conditione offerens auxilium, quod sit causa consensus creati sub conditione futuri, est dependens à sola voluntate Dei, quàm quodlibet aliud decretum ipsius. Confirmatur, nam decretum conditionatum & absolutum, in hoc non differunt: atqui absolutum; quo de facto Deus offert auxilia gratiæ ad supernaturalem consensum, pendet ex sola voluntate Dei; ergo & conditionatum: nam quod est absolutum, prius ratione fuit conditionatum.

247. **S**ecundò, quia non minùs Deus, quàm creatura, si liberè se determinasset, ad vnam tantum partem re ipsa se determinasset: igitur facta tali suppositione, non minùs est determinatè verum, ac proinde certò cognoscibile, quod tale decretum Dei esset sub conditione futurum, quàm ipse liber consensus creaturæ. Confirmatur, nam hæc non est ex natura sua incognoscibile, cum sit extra spheram puri nihili; non minùs quàm consensus ipse creatus sub conditione futurus; ergo non fugit intellectum increatum, intra cuius spheram est omne verum, & quidquid ab intrinseco non repugnat cognosci. Neque ad hoc requiritur infinitus excess-

vis cognoscentis supra cognitum, sed facit vis infinita intellectus cognoscentis, etiam si non excedat, sed tantum adæquet rem ipsam cognitam. Nam hoc ipso, quod vis cognoscitiva est infinita, est quæ maior excogitari non potest, proinde necessarium se extendit ad omne id, quod ab intrinseco non repugnat cognosci: alioqui excogitari posset maior vis cognoscitiva, quæ ferri posset ad tale cognoscibile, & in Deo non esset; quod ex terminis ipsis repugnat. Præterea cum omne verum essentialiter constituatur per ordinem ad aliquem intellectum potentem cognoscere, repugnat dicere, decretum conditionatum Dei esse verum, & non per respectum ad intellectum diuinum potentem illud cognoscere, alioqui esset verum sine suo essentiali respectu. Quod autem illud sit verum, constat à paritate consensus creati sub conditione futuri.

248. Ad fundamentum primæ sententiæ, nego Maiorem: ad cuius probationem, nego paritatem: nam licet vis cognoscitiva Angeli sit comprehensiva sui, non est tamen infinita, proinde non omne verum habet intra suam spheram. Unde falsum est, nullius futuri conditionalis scientiam communicari posse creaturæ; nam probabile est, ut in Tomo 6. de Incarnatione doceo, multorum conditionalium scientiam communicatam esse animæ Christi, cum talis scientia spectet ad perfectum munus iudicis ac Mediatoris. Ratio verò est, quia licet scientia omnium conditionalium nequeat communicari creaturæ, hæc enim includit cognitionem omnium possibilium, quæ nulli creaturæ communicabilis est; communicari tamen poterit aliquorum, non quidem connaturaliter, cum hic modus cognoscendi sit proprius Dei, & requirat in intellectu connaturaliter cognoscente vim cognoscendi infinitam, sed supernaturaliter.

SECTIO XV.

An Deus sua decreta absoluta prius ratione cognoscat, ut ponenda, quam ut actu posita?

Molina.

Vasquez.

Arrubal.

Moncaus.

249. **P** R I M A sententia est Molina 1. part. quæst. 14. artic. 13. disp. 17. Vasquez disput. 65. num. 25. Arrubalis disput. 47. cap. 4. & Moncæi disput. 3. capit. 17. negantium. Fundamentum Molina est, quia sequeretur, tolli libertatem in Deo. Etenim si prius ratione, quam se ipsum determinaret Deus, co-

gnosceret suam futuram determinationem, illam naturaliter cognosceret; nec posset oppositum cognoscere: stante autem tali scientia, non posset Deus oppositum velle, alioqui falleretur eius scientia: igitur tolleretur eius libertas.

250. **F** U N D A M E N T U M Vasquez. Liberum decretum Dei supra nudam essentiam eiusdem non addit, nisi purum respectum rationis ad res futuras; igitur non potest in priori signo rationis certò cognosci decretum futurum. Consequentia probatur; quia nihil habet diuina essentia in eo signo, per quod tale decretum cognosci possit, nam respectus rationis, quem liberum decretum superaddit essentiæ, in eo signo intelligi non potest, cum in eo signo nondum intelligantur creaturæ ut futuræ, sed tantum ut possibiles: respectus autem nequit sine termino cognosci. Confirmatur; quia Deus non distinguit instantia rationis, quibus vnum prius ratione concipiat, quam aliud, hoc enim provenit ex imperfecto modo nostro concipiendi; ergo in eius intellectu ipsius decretum non habet rationem futuri in posteriori signo rationis, nam, ut habeat rationem futuri, debet ipse instantia rationis distinguere.

251. **F** U N D A M E N T U M Arrubalis. Nulla est veritas voluntatis diuinæ ut absolute futuræ, quæ prior sit veritate eiusdem, ut actu præsentis in æternitate: ergo nulla in Deo est cognitio prior voluntatis, ut absolute futuræ, quam eiusdem in æternitate præsentis. Antecedens probat; nam duobus tantum modis dicitur aliquid prius, causalitate & vniuersalitate; at neque ratio futuri est causa, ut aliquid sit præsens, nec voluntas futura est vniuersalis, & latius patens, quam eadem ut in æternitate præsens: igitur nullo modo voluntas diuina est prior ut futura se ipsa, ut præsentem in æternitate.

252. **S** E C U N D A sententia, est Fonseca, & Suarez ubi supra, affirmantium. Quæ sententia vera est & nobis amplectenda. Fundamentum est. Quia cognoscere Deum vnum prius ratione, quam aliud, est vnum cognoscere independentem ab alio, aliud verò dependenter ab hoc: sed Deus ab æterno cognouit suum liberum decretum, ut ponendum, independentem ab eodem, ut actu posito: ergo prius ratione cognouit illud ut ponendum, quam ut actu posito. Maior est certa; nam ideo dicitur Deus prius ratione velle finem, quam media, quia finem vult independentem à medijs, media verò dependenter à fine: unde adhuc non voluit hoc, vel illo medio in particulari, voluit esse finis: ergo pariter ideo dicitur Deus vnum prius ratione cognoscere, quam aliud, quia vnum cognoscit independentem ab alio, aliud verò dependenter ab hoc. Minor probatur; nam

et si libe-

Vasquez.

Arrubal.

Fonseca.
Suarez.
Verior sententia.

est liberum decretum Dei nunquam in æternitate, ut ponendum præcesserit se ipsum, ut actu positum, sed semper fuit actu positum, ac proinde nunquam fuit cognitum, ut ponendum, quin simul etiam fuerit cognitum, ut actu positum; quia tamen ut ponendum est independens à seipso, ut actu posito: contra verò ut actu positum est dependens à seipso, ut ponendo; nam etiam si non fuisset positum in ipsa æternitate, sed in tempore, ut multi Scotistæ opinantur, adhuc fuisset in æternitate cognitum, ut ponendum, & nondum ut actu positum; rectè dicitur, ut ponendum esse prius se ipso, ut actu posito; ac proinde prius ratione à Deo cognitum, ut ponendum, quam ut actu positum; non quidem positiuè, quia ut positiuè potuerit in æternitate cognosci, ut ponendum, debuisset in æternitate præcedere, ut ponendum: sicut in ea præcedunt futura creata, quæ propterea in ipsa æternitate à Deo cognoscuntur, ut positiuè futura; sed tantum negatiuè; quia nimirum ut potuerit Deus cognoscere suum decretum liberum ab ipsa æternitate, non fuit necessum, ut illud in ipsa æternitate extiterit; nam etiam si in æternitate non extitisset, sed in tempore, ut reliqua decreta & effectus creati, adhuc illud ab æterno cognouisset, ut suo tempore ponendum. Quia, ut Deus obiectum cognoscat, solum requirit ex parte obiecti rationem aliquam veri & intelligibilis, quæ ex parte obiecti statim ponitur, quam primum illud transit ex indifferentia ad determinationem aliquam.

253. CONFIRMATUR, nam prius ratione, quam voluntas diuina intelligatur absoluta, intelligitur conditionata; ergo prius ratione intelligitur ponenda, quam actu posita. Consequentia probatur; nam voluntas diuina cognoscitur ponenda, ut est sub conditione, cognoscitur actu posita, purificata conditione; igitur prius ratione cognoscitur sub conditione ponenda, quam actu posita. Antecedens ostendo, prius ratione cognoscitur effectus creatus sub conditione futurus, quam absolute futurus: ergo prius etiam ratione cognoscitur voluntas diuina sub conditione ponenda, quam actu posita. Antecedens patet. Consequentiam probō; quia sub nullo signo intelligi potest effectus creatus sub conditione futurus, quin sub eodem intelligatur voluntas Dei sub conditione etiam futura, quia sub nullo signo intelligi potest effectus creatus sine dependentia à voluntate increata.

254. Obijcies Primò. Quod ab æterno non fuit, ab æterno cognosci non potuit: sed ab æterno non fuit decretum diuinum ut ponendum, sed semper actu positum; ergo ab æterno cognosci non potuit

ut ponendum. Respondeo distinguendo minorem: non fuit ab æterno ponendum positiuè, concedo; negatiuè, nego: hoc autem sufficit, ut potuerit ab æterno prius ratione cognosci ut ponendum, quam ut actu positum. Dicitur autem positiuè ponendum id, quod pro ea duratione, pro qua cognoscitur ponendum, nondum est actu positum, sed positiuè excludit actualem positionem; ut futura creata, fuerunt ab æterno positiuè ponenda, quia pro æternitate, pro qua fuerunt cognita ut ponenda, nondum erant actu posita, sed positiuè in æternitate excludebant actualem positionem. Dicitur verò negatiuè ponendum id, quod licet in ea duratione in qua cognoscitur sit actu positum, ut tamen pro ea duratione potuerit simpliciter cognosci, non erat necessarium, ut esset actu positum; nam etiam si non fuisset pro ea duratione actu positum, potuisset cognosci: eò quod eius cognitio ab æterno non penderet ab actuali positione æterna ipsius. Quod autem hoc sufficiat, ut dicatur prius ratione cognosci ut ponendum, quam ut actu positum, constat de eodem decreto diuino cognito in eadem æternitate prius ratione ut possibili, & conditionatè futuro, quam ut actu posito; esto ut possibile, & conditionatè futurum non præcesserit in eadem æternitate se ipsum, ut actu positum: sed sat est, ut ad illud cognoscendum, ut possibile, vel sub conditione futurum non fuerit necessum, ut actu existeret.

255. Obijcies secundò. Sequeretur, Deum in quolibet signo rationis cognoscere suum decretum, ut ponendum, cum non sit maior ratio de vno signo, quam de alio. Respondeo negando sequelam: cuius maior ratio est; quoniam hæc signa concipienda sunt in Deo ordinatè, ut quod præsupponitur ad aliud, non debeat concipi posterius illo, & è conuerso; sed decretum Dei, ut ponendum, præsupponit seipsum, ut possibile, & cum eo omnia necessaria in Deo. Igitur non in quouis signo rationis potest liberum decretum Dei concipi, ut ponendum, sed tantum in eo, in quo cætera necessaria in Deo præsupponuntur cognita.

256. Obijcies tertio. Futurum ut futurum negat existentiam rei pro ea duratione, in qua dicitur futura: at in nullo signo æternitatis potest decretum absolutum Dei concipi cum negatione existentie; ergo in nullo signo æternitatis concipi potest ut futurum. Respondeo, transeat totum. Neque enim cum docemus, prius ratione cognosci à Deo suum decretum, ut futurum, docere volumus, illud à Deo cognosci sine actuali existentia in æternitate: sed solum docere volumus, illud cognosci cum independentia ab actuali existentia in æternitate, modo supra expo-

sito,

fico, quia nimirum non est necessarium, ut illud actu existat ab æterno, ut possit ab æterno cognosci; nam etiam si existeret in tempore, cognosceretur ab æterno, ut cognoscuntur decreta creata. Vnde quamvis futurum propriè consistat in posterioritate durationis, tamen hîc sumimus futurum, ut dicit solam posterioritatem rationis, & ideo in titulo Sectionis consultò abstinuimus à nomine futuri.

257. *Obijcies* quartò. Sequeretur, creaturas esse futuras ante decretum Dei actu existens, nam essent futuræ per decretum Dei ponendum. Respondeo negando sequelam; solum enim sequitur, per decretum Dei ponendum creaturas fieri fore futuras, non autem formaliter futuras, quòd nullum est absurdum. Fiunt autem formaliter futuræ per ipsum decretum actu positum.

Moline.

258. Ad fundamentum Molinæ nego sequelam: ad cuius probationem distinguo maiorem: representat cognitio diuina liberum decretum ponendum naturaliter, facta suppositione liberæ determinationis voluntatis diuinæ, & concedo; nò facta suppositione liberæ determinationis voluntatis diuinæ, & nego. Similiter non potuit oppositum representari, facta tali suppositione, concedo; simpliciter & absolute, nego; quia sicut in potestate Dei fuit, decretum non ponere, ita in potestate eiusdem fuit, decretum non cognoscere. Vnde stante tali scientia, concedo, quod non sit in libertate Dei illud non ponere, nam hoc inuoluit necessitatem suppositionis liberæ determinationis ipsius. Sicut stante in Christo intuitiua cognitione suorum operum, non poterat, in sensu composito ea non exercere, simpliciter tamen fuit liber ad ea exercenda, quia talis intuitio non erat causa, ut ita operaretur, sed signum tantum præsupponens liberam determinationem futuram Christi.

Vasquez.

259. Ad Fundamentum Vasquez nego consequentiam: nam quidquid sit illud, quo liberum decretum Dei formaliter constituitur, potest certò cognosci ut ponendum prius ratione, quàm actu positum, modo prædeclarato. Concedo autem, in eo signo, in quo intelligitur decretum ponendum, non intelligi creaturas ut futuras, intelligi tamen, ut fore futuras, per ordinem ad quas intelligitur decretum Dei ut ponendum. Ad confirmationem, ad hoc ut dicatur Deus concipere vnum prius alio, non oportet, ut ipse distinguat instantia rationis, in quibus concipiat vnum, non concepto alio; sed sufficit, ut concipiat vnum cum independentia ab alio, esto vtrumque simul concipiat: quod est valde notandum in huiusmodi signis prioritatis, & posterioritatis in Deo conceptis. Quia igitur decretum Dei ut ponibile, est independentes à se ipso, ut ponendo; & hoc, ut à Deo cognoscatur est indepēdens à se ipso, ut in æternitate posito, nam etiam si non poneretur in æternitate, sed in tempore, adhuc cognosceretur ab æterno; dicitur illud prius

ratione cognosci, ut ponibile, quàm ut ponendum; & hoc prius ratione, quàm ut actu positum.

Arrubal.

260. Ad Fundamentum Arrubalis nego antecedens: ad cuius probationem, nego illis duobus tantum modis dici posse vnum prius alio, sed quocumque alio modo potest vnu esse independentes ab alio; dici potest prius alio. Reducitur autem hæc prioritas ad eam, quæ iuxta Aristotelis doctrinam cap. de priori, dicitur Prioritas secundum subsistendi consequentiam, secundum quam ab vno ad alterum non conuertitur consequentia: nam licet valeat consequentia: decretum diuinum est actu positum: ergo fuit ponibile: haud tamen conuertitur subsistendi consequentia: fuit ponibile; ergo est actu positum. Id enim à quo non conuertitur consequentia est prius eo, à quo conuertitur consequentia, ut ibidem Aristoteles docet.

SECTIO XVI.

An, & quomodo Deus cognoscat negationes & priuationes?

261. CERTUM est, Deum cognoscere negationes & priuationes omnes, tam physicas, quàm morales; imò & quæcunque entia, quæ à quolibet intellectu fingi excogitarique possunt. Fundamentum est, nam hæc omnia sunt aliquo modo cognoscibilia; siquidem cognoscuntur à nobis; igitur actu cognoscuntur à Deo. Nam quidquid est cognoscibile, actu cognoscitur à Deo, cum Deus non supponat, nisi cognoscibilitatem obiecti, ut illud actu statim cognoscat, nam totam rationem cognoscendi habet à se. Sola igitur controuersia superest de modo, quo illas Deus cognoscat, an immediate in se ipsis, an verò per formam aliquam posituam, qua cognita, cognoscantur omnes negationes & priuationes in ea fundatæ.

262. PRIMA Sententia affirmat, Deum negationes priuationesque immediate cognoscere in se ipsis. Fundamentum est; quia hic modus cognoscendi est nobilior, nobilior quippe modus cognoscendi est, cognoscere obiectum immediate per se ipsum, quàm mediante alio, ut per se patet. Confirmatur, quia nequit forma positua esse ratio cognoscendi negationem, cum forma positua & negatiua habeat oppositas cognoscibilitates: igitur nequit vna esse ratio cognoscendi aliam.

263. SECUNDA Sententia affirmat, eas cognoscere per formam posituam. Sed adhuc controuersum est, an eas cognoscat per formam posituam creatam, an increatam. Multicentent, eas cognoscere per formam posituam increatam, nempe per ipsam in-

creatam

Creatam bonitatem Dei, qua cognita cognoscitur omnis negatio. Fundamentum est; quia bonitas increata, ob sui eminentiam & infinitatem, continet omnem bonitatem creatam: ergo in ea cognoscitur omnis bonitas creata; atque adeo omnis recessus à bonitate, siue creata siue increata; ac proinde omnis priuatio & negatio, cum omnis priuatio & negatio sit recessus ab aliqua bonitate.

264. Pro explicatione, dupliciter potest vnum esse ratio cognoscendi aliud: primò vt ratio mediata cognoscendi; secundò vt fundamentum prius cognitum. Hoc adnotato,

265. Dico primò. Ratio immediatè cognoscendi negationes & priuationes, non est forma aliqua positiua. Fundamentum est; quia ratio immediatè cognoscendi negationes & priuationes, non potest esse contradictoriè opposita ipsi negationi & priuationi; sed forma positiua, est contradictoriè opposita negationi & priuationi: ergo. Minor constat, nam homo, exempli gratia, contradictoriè opponitur negationi hominis, & forma ignis priuationi ignis. Maior probatur, quia ratio immediatè cognoscendi est, quæ immediatè exprimit obiectum ipsum: nulla autè forma immediatè exprimere potest suum oppositum, nam immediatè exprimere aliquid, est illud immediatè obijcere intellectui: nulla autem forma potest immediatè obijcere intellectui contradictorium sui. Nam id obijcit immediatè intellectui, quod immediatè continet: ergo sicut forma non continet contradictorium sui, ita non potest illud immediatè intellectui obijcere, atque exprimere.

264. Dico secundò. Implicat Deum cognoscere negationem & priuationem, nò cognita prius forma positiua, cuius est negatio & priuatio. Fundamentum est; quia forma est specificatiua negationis & priuationis; specificatiuum, inquam, non constitutum, sed remouibile, quia nimirum est terminus qui essentialiter importatur, vt remouibile à negatione. Nequit autem intelligi specificatū, nisi præintelligatur forma specificas. Igitur nequit intelligi negatio, nisi præintelligatur forma, cuius est negatio. Vnde commune Philosophorum proloquium est, *priuationem non cognosci: nisi per habitum.*

266. Confirmatur, quia negatio vel priuatio determinatur ad hanc speciem, vel numero negationem aut priuationem per hanc speciem, aut numero formam: ergo nequit cognosci hæc speciem, aut numero negatio, vel priuatio, nisi præcognita hac speciem, vel numero forma, cuius est negatio, aut priuatio. Vnde ad cognoscendam negationem, vna tantum forma est præcognoscenda, ea nimirum, cuius est negatio: ad cognoscendam verò priuationem, præter formam, cuius est priuatio, præcognoscendum est etiam subiectum, in quo talis pri-

uatio est, cum aptitudine ad oppositam formam recipiendam.

267. Dico tertio. Hæc forma, quæ immediatè præcognoscenda est ad negationes, & priuationes rerum intelligendas, non est bonitas increata, sed creata, ea nimirum, quæ immediatè per negationem, priuationemque remouetur. Fundamentum est: quoniam ea bonitas ad negationem, priuationemque intelligendam est immediatè præcognoscenda, quæ immediatè per negationem, priuationemque remouetur, sed bonitas, quæ immediatè per negationem visus, exempli causa, remouetur, non est bonitas increata, sed bonitas ipsa creata visus: igitur hæc tantum est immediatè præcognoscenda. Minor cum consequentia constat. Maior probatur, quoniam vt negatio vel priuatio intelligatur, sufficit, vt præcognoscatur forma, cuius est negatio, vel priuatio. Dixi, *quæ immediatè præcognoscenda est*: quoniam non inficior, bonitatem increatam mediata esse præcognoscendam ad negationes, priuationesque intelligendas. Nam sicut prius cognoscenda est bonitas increata, quam creata, sicut obiectum primum quam secundarium; ita mediata prius cognoscenda est bonitas increata, quam quævis negatio, aut priuatio bonitatis creata.

268. Dico s. Saltem priuatio moralis, quam inuoluit peccatum, non potest cognosci, nisi immediatè præcognoscatur bonitas ipsa increata, cuius est priuatiua. Respondeo negando assumptum: etenim peccatum non est priuatiuum bonitatis increatae, tanquam formæ oppositæ, sed solum tanquam obiecti; immediatè enim peccatum solum est priuatiuum, tanquam formæ oppositæ, bonitatis creatae, mediata verò, & per modum obiecti etiam bonitatis increatae. Quia quod priuat visionem, priuat etiam obiecto ipso viso: quare Deus vt obiectum visum consequenter tantum cognoscitur ad cognitionem visionis beatæ, qua peccatum priuat.

269. Dico quarto. Non omnes negationes, aut priuationes cognoscit Deus scientia Visionis, sed aliquas scientia Visionis, aliquas scientia simplicis intelligentiæ. Pro explicatione, duplex in Deo, cum fundamento in re, distinguenda est scientia; altera simplicis intelligentiæ, altera Visionis: per illam cognoscit possibilis: & dicitur simplicis intelligentiæ, quia præter internam notitiam, nullum illi responder obiectum ad extra. Per hanc intuetur actu existentia; & dicitur Visionis, quia præter cognitionem internam, responder illi obiectum ad extra, analogia sumpta à visione corporea, quæ præter actum internum, habet etiam obiectum exteriū. Hoc posito, probatur assertio: nam siue entia alia sunt possibilis, alia existentia: ita negationes & priuationes, alia sunt possibilis, alia existentes: ergo sicut entia, quæ tantum sunt possibilis cognoscuntur scientia simplicis intelligentiæ; existentia

Philosopho.
in axioma.

verò scientia Visionis: ita negationes priuationesque, quæ tantum sunt possibiles, cognoscuntur à Deo scientia simplicis intelligentiæ; quæ verò sunt existentes, scientia Visionis. Eodem quippe modo philosophandum est de negationibus, & priuationibus, ac de entibus ipsis positivis, nam quoad hoc est eadem utroque ratio.

270. Cæterum duplex genus negationum notandum est, aliud earum, quæ fundantur in rebus possibilibus nunquam exituris; aliud earum, quæ comitantur res ipsas existentes. Priores cognoscit Deus scientia Visionis: quia sicut res possibiles nunquam exituræ sunt; ita negatio talis existentæ semper suo modo existet, ac proinde talis negatio cognoscitur scientia Visionis. Posteriores verò, si considerentur in ordine ad subiectum, in quo sunt, cognoscuntur scientia Visionis; si in ordine ad terminum existentem, quem à subiecto remouent, cognoscuntur scientia simplicis intelligentiæ. Velut negatio lapidis in homine, si consideretur in ordine ad hominem, in quo concipitur, tanquam in subiecto, cognoscitur scientia Visionis, quoniam in homine talis negatio actu, suo modo existit; si in ordine ad lapidem, qui de homine negatur, scientia simplicis intelligentiæ; quia in ordine ad lapidem talis negatio non existit, sed potuit existere.

271. Dices. Hinc sequeretur, æquè latè patere obiectum Visionis, & simplicis intelligentiæ, nam obiectum Visionis sunt omnes negationes rerum possibilium; obiectum verò simplicis intelligentiæ, sunt res ipsæ possibiles. Confirmatur, quia nequeunt cognosci negationes possibilium, quin cognoscantur possibilia ipsa: ergo eadem possibilia erunt obiectum utriusque scientiæ, simplicis intelligentiæ, & Visionis. Respondeo. Concedo sequelam, si comparatio fiat inter obiectum negativum scientiæ Visionis, & positivum scientiæ simplicis intelligentiæ; nego autem sequelam, si comparatio fiat inter obiectum positivum utriusque scientiæ: quia sicut plura sunt, quæ Deus facere potest, & nunquam est factururus, quàm quæ fecit, vel factururus est: ita latius patet obiectum positivum simplicis intelligentiæ, quàm obiectum positivum Visionis. Et quoniam huius tantum ob-

iecti habetur ratio, ideo simpliciter dicendum est, latius patere obiectum simplicis intelligentiæ, quàm Visionis. Ad confirmationem, concedo possibilia esse obiectum utriusque scientiæ, diverso tamen modo; simplicis quidem intelligentiæ, per se & directè; Visionis verò tantum indirectè.

272. Ex dictis sequitur primò, per quam scientiam Deus cognoscat entia rationis ab homine ficta, vel fictibilia. Etenim quæ fingi possunt, nunquam tamen ab homine fingentur, cognoscit Deus scientia simplicis intelligentiæ; quæ verò actu fingentur, scientia Visionis.

273. Sequitur secundò, ut obiectum sit cognoscibile scientia Visionis, non esse necessarium, ut ita existat, ut possit non existere, sed sufficit, ut existat, etiam si nequeat non existere: ut Deus cognoscit seipsum scientia Visionis, cum tamen nequeat ipse non existere. Contrà verò, ut obiectum sit cognoscibile scientia simplicis intelligentiæ, non est necessarium, ut ita non existat, ut possit existere, sed sufficit, ut non existat, etiam si non possit existere. Ut negatio Dei, ita non existit, ut implicet existere, quæ tamen cognoscitur scientia simplicis intelligentiæ; cognoscit enim Deus, implicare contradictionem, sui negationem existere.

274. Ad Fundamentum primæ sententiæ, nego assumptum; cum enim talis modus in negationibus implicet, nequit esse modus cognoscendi nobilior, quia hic supponit possibilitatem talis modi cognoscendi. Ad confirmationem concedo, formam positivam non esse rationem immediatè cognoscendi sui negationem; nego autem non esse fundamentum, seu terminum prius cognitum.

275. Ad Fundamentum secundæ sententiæ, distingo consequens; cognoscitur in bonitate increata omnis bonitas creata mediatè, concedo; immediatè nego: immediatè enim sola cognoscitur bonitas increata, qua cognita cognoscitur & bonitas ipsa creata, ut effectus, & obiectum secundarium; atque aded & negatio, priuatioque ipsa bonitatis creatæ mediatè tantum cognoscitur in bonitate increata.

SECTIO XVII.

An, quomodo, & quæ scientia Dei sit causa rerum?

275. **T**RIA quærimus, primum, an scientia Dei sit causa rerum; secundum, quomodo sit causa rerum; tertium quæ scientia Dei sit causa rerum.

276. **D**ICO primò. Scientia Dei est causa rerum, non effectiua, sed directiua. Prima pars assertionis certa est apud omnes: cuius ratio fundamentalis est. Quia scientia Dei se habet respectu rerum, sicut ars artificis respectu artificiatorum: sed ars artificis est causa artificiatorum: ergo & scientia Dei est causa rerum. Minor constat; quoniam ars complet potentiam artificis in ordine ad opus artificiatum producendum. Maior probatur; quia sicut artifex producit artificiatum directus ab arte præmonstrante modum effingendi opus; ita Deus producit res directus à scientia, præmonstrante modum effingendi res.

277. **S**ECUNDA pars assertionis est contra Capreolum in 1. dist. 35. q. 2. circa finem, ad argumenta contra octauam conclusionem, & Zumel. 1. p. q. 14. art. 8. disp. unica. conclusione 3. asserentes, scientiam Dei esse causam effectricem rerum. Sed contrà est. Nam scientia causat tantum dirigendo, non efficiendo, ut rectè Durandus in 1. dist. 38. q. 1. Assumptum probo; quia scientia causat præmonstrando tantum modum efformandi res, & in hoc completur tota eius causalitas. Antecedens ostendo; quia in artifice creato ars non concurret ad artificiatum, nisi tantum dirigendo, non efficiendo immediate ipsum opus, cuius effectiorem immediate attingit sola potentia executiua; ergo neq. in Deo: quoniam de diuinis philosophari debemus per analogiam ad creatura. Est igitur scientia causa operis, dirigendo tantum potentiam executricem ad opus exequendum, iuxta modum & normam ab ipsa præscriptam. Vnde dicitur complementum potentie actiue, non quidem in ratione coagentis, sed dirigentis; pertinereque ad illam, ut complementum, non eiusdem, sed diuersæ rationis. Nec refert, quod Aristoteles 6. Ethic. 4. artem definit *habitu cum veraratione effectiuum*. Nam dupliciter explicari potest; primò quòd sit effectiuus mediante potentia executiua. quam dirigit: Secundò, quod ibi definiat artem, ut est principium completum operis; quo pacto, præter scientiam dirigentem, includit etiam potentiam exequentem.

278. **D**ICO secundò. Scientia Dei non est causa rerum formaliter per adiunctum actum voluntatis, licet non valeat actu causare, nisi determinata per voluntatem, est Capreoli supra citati, qui in hoc sensu ex-

plicat S. Thomam, dum 1. p. q. 14. artic. 8. docet, scientiam Dei esse causam rerum per voluntatem adiunctam. Fundamentum est, quoniam scientia est causa operis, dictando modum efformandi opus, eoque voluntatem dirigendo ad opus ipsum exequendum; igitur vim causandi mutare non potest à voluntate. Antecedens admittitur ab omnibus. Consequentia verò probatur, nam practicum dictamen de modo effingendi opus, ratione præcedit voluntatem; ergo non potest ab illa formaliter, vim mutare, cum nullum prius, ut sic, vim suam accipere possit à posteriori. Quod autem nequeat actu causare, nisi determinata per voluntatem, constat: quoniam ad actu causandum requiritur executio operis; scientia enim suam causalitatem exercet in opus, dirigendo potentiam executricem, ad illud exequendum, sicut ab ipsa præscribitur: atqui potentia executrix non exequitur opus, nisi determinata per voluntatem, cuius est omnes potentias executrices imperio suo mouere ad opus exequendum. Cæterum quo ordine se habeant omnes istæ causalitates ad opus producendum, nempe scientiæ ut dirigentis, voluntatis ut determinantis, potentie ut exequentis, explicabimus infra, cum de potentia Dei.

279. **D**ICO tertio. Non omnis scientia in Deo existens est causa rerum, sed quæ liberum decretum præcedit de opere faciendo, per modum practici dictaminis. Triplex in Deo de creaturis distinguitur scientia, simplicis intelligentiæ, Visionis, & Conditionata. Prima præcedit liberum decretum Dei, estq. omnino necessaria. Secunda subsequitur liberum decretum Dei, estq. omnino libera. Tertia antecedit omne decretum absolute, non tamen conditionatum, estque partim libera, partim necessaria. Primò certum est, Scientiam Visionis non esse causam rerum, quia hæc supponit res obiectiue futuras, easque subsequitur, ut pura contemplatio earum. Secundò certum etiam est, non omnem scientiam simplicis intelligentiæ esse causam rerum, cum multa per hanc scientiam cognoscantur, quæ non sunt factibilia, cuiusmodi sunt impossibilia: ars autem, teste Philosopho 6. Ethic. 4. esse debet de ijs, quæ ab artifice liberè fieri possunt. Vnde etiam excluditur notitia, quam Deus habet de suis increatis processionibus, cum ille non liberè sed necessariò, producantur; ac proinde cadere non possunt, sub obiectum practice scientiæ, sed tantum speculatiue, contra Scotum q. 4. prologi. §. *si obijciatur*. Tertio certum est, non omnem scientiam simplicis intelligentiæ, etiam rerum possibilem, esse causam earum; nam quæ circa illas speculatiue versatur, contemplando tantum earum naturas, & proprietates, practica non est; atque adeo nec causa rerum esse potest. Fit enim scientia formaliter practica per ordinem ad praxim, quo ordine caret speculatiua scientia, quæ in sola veritate rei

listit.

fiat. Porro scientia, quæ practica non est, causa esse non potest, quoniam causa dicitur per ordinem ad effectum causandum, scientia autem speculatiua nullum habet ordinem ad effectum causandum, quia hic non habetur, nisi per ordinem ad praxim; sed tantum habet ordinem ad obiectum contemplandum.

280. Super est igitur, ut sola scientia simplicis intelligentiæ, quæ versatur circa res contingenter producibiles, sit causa rerum practico modo de illis dictando. Non est autem necesse, ut talis scientia, practica practice dictet de opere faciendo, hoc est ut actu dirigat voluntatem ad opus ipsum fabricandum; sed sufficit, si tantum practice, hoc est, si tantum proponat voluntati practicum modum fabricandi opus, esto ad illud actu voluntatem non dirigat. Nam scientia non dicitur causa, quia actu causat, sed quia potest causare; potest autem causare non per actuale, sed per virtuale directionem, quam habet scientia hoc ipso, quod practice proponit modum fabricandi opus.

281. Sola difficultas superest de scientia conditionata, an sit causa rerum. Ad quam respondeo cum distinctione: nam si scientia conditionata compareretur ad effectum sub conditione futurum, non est causa illius, quia ut sic non præcedit, sed subsequitur illum: causa autem debet præcedere suum effectum, ut circa illum suam causalitatem exercere possit. Maior patet; quoniam scientia conditionata non supponit, sed subsequitur effectum conditionatum; prius enim supponitur, effectus sub conditione futurus, quam cognoscat: ut, cum nihil cognosci possit, nisi quod supponitur esse. Si verò compareretur ad effectum absolute futurum, ut sic, est causa illius, quia ut sic præcedit illum; prius enim cognoscitur effectus sub conditione futurus, quam absolute futurus. Et præterea dirigit voluntatem diuinam ad executionem operis, præmonstrando modum, quo talis effectus sub conditione futurus, fieri possit absolute futurus.

G. n. f. i.

Doctrina
Patrum.

282. Ex tradita doctrina intelligitur primò celebritas illa diuisio scientiæ diuinæ, in simplicem, & approbationis seu beneplaciti. Simplex scientia dicitur, quæ circa res versatur, earum tantum naturas contemplando; Approbationis verò quæ circa res versatur, illas approbando per productionem, & in illis sibi complacendo per conseruationem. De hac scientia intelligitur illud Geneseos 1. *Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona*, scilicet approbando illa per productionem, & complacendo sibi in illis per conseruationem.

283. Intelligitur secundò communis illa distinctio Patrum, nempe, quod *ideo aliqua futura sunt, quia Deus nouit illa*; alia contrà; *deo Deus nouit illa, quia futura sunt*. Prior intelligitur de scientia Approbationis, quæ

est causa rerum: de hac enim valet dicere, ideo res sunt futuræ, quia Deus nouit illas, approbando per decretum suæ voluntatis. Vnde Augustinus 15. de Trinitate. cap. 13. *Vniuersas, inquit, creaturas & spirituales, & corporales, non quia sunt, ideo nouit: sed ideo sunt, quia nouit*. Posterior autem intelligitur de scientia Visionis, quæ est purè contemplatiua: de qua valet dicere, ideo Deus nouit illas, quia futuræ sunt, non contrà; quia videlicet obiectum supponitur ad notitiam: contrà verò effectus subsequitur ad causam. De hac scientia dixit Origenes in Epistolam ad Romanos. Non propterea aliquid erit, quia id scit Deus futurum; sed quia futurum est, ideo scitur à Deo antequam fiat.

Augustin.

Origenes.

284. Postremò colligitur, quo pacto scientia diuina sit causa negationum, & priuationum: indirectè scilicet, & consequenter. Quia eadem scientia, quæ practice dictat de re creanda, aut forma inducenda, consequenter etiam dictat de opposita negatione, aut priuatione destruenda. Non est autem scientia Dei, causa priuationis moralis, seu mali culpæ; quia licet Deus perfectè sciat malum culpæ, & modum quo à creatura illud committi possit, talis tamen scientia in Deo practica non est, sed speculatiua. Sicut & scientia, quam Deus habet de entibus chymæricis ab homine fictilibus. Cuius ratio est; quoniam ut in aliquo supposito scientia sit practica, & causa rerum, requirit, ut in eo habere possit effectum; alioqui, si in eo suum effectum habere non possit, neque causæ rationem habere poterit, quia hæc formaliter constituitur per ordinem ad effectum saltem possibilem. Nec satis est, quod Deus simul cum creatura causet peccatum, quia non causat illud sub ratione peccati, ut in materia de peccatis suppono, sed tantum sub ratione entis.

SECTIO XVIII.

An scientia Dei sit variabilis?

285. **P**OTISSIMA ratio dubitandi est, quoniam scientia Dei posset non representare aliqua obiecta quæ de facto representant; & vice versa, posset aliqua obiecta representare, quæ de facto non representant; ergo est variabilis. Antecedens constat tam de scientia conditionata, quam de scientia absoluta. Nam scientia conditionata, quæ de facto repræsentat intellectui diuino penitentiam Tyriorum sub conditione futuram, si apud eos miracula & virtutes Christi factæ fuissent, potuisset eandem Tyriorum penitentiam sub conditione futuram non representare, si de facto Tyrij præuisi fuissent sub conditione penitentiam non acturi, uti præuideri potuissent, si adhuc non obstantibus miraculis Christi sub conditione apud eos factis, ad oppositum pro sua libertate se determinassent. Et scientia absoluta, quæ

quæ

quæ de facto ab æterno Deo repræsentatur mundum futurum, potuisset eundem mundum futurum ab æterno non repræsentare, si mundus futurus non fuisset, uti potuit futurus non esse, si Deus illum ab æterno pro sua libertate non futurum decreuisset. Et è contra, aliqua scientia de aliquo effectu tam conditionatè, quàm absolute futuro in Deo non est, quæ potuisset esse, si talis effectus positus fuisset, uti poni potuit ex Dei, vel creature libera voluntate. Consequentia verò probatur: nam tam scientia de penitentia Tyrionum sub conditione, quàm de mundo absolute futuro, est perfectio intrinseca & increata in ipso Deo. Sed hæc potuit in Deo non esse: ergo aliqua perfectio intrinseca & increata in Deo est, quæ potuit non esse. Et è contra, aliqua perfectio intrinseca, & increata expressiva alicuius effectus futuri potuit in Deo esse, quæ de facto non est: Igitur scientia Dei variabilis est. Maior probatur: tum quia omnis scientia est vitalis expressio obiecti: omnis autem vitalis expressio obiecti est intrinseca perfectio intelligentis: Igitur omnis scientia est intrinseca perfectio intelligentis; tum quia omnis scientia vitaliter certificatur intelligentem de veritate obiecti. Atqui omnis vitalis certificatio de veritate obiecti est intrinseca perfectio intelligentis. Cum igitur aliqua scientia in Deo sit, quæ potuit non esse: & è contra aliqua non sit, quæ potuit esse, aliqua intrinseca & vitalis perfectio in Deo est, quæ potuit non esse: & è contra aliqua intrinseca & vitalis perfectio in Deo non est, quæ potuit esse.

286. Certa tamen & constans omnium Scholasticorum sententia est, scientiam Dei quo ad intrinsecam perfectionem, quam in recto dicit, esse invariabilem; nec potuisse quoad intrinsecam ullam perfectionem aut defecisse, aut profecisse: ne contra Apostolum Iacobum aliquam transmutationem, aut vicissitudinis obumbrationem admittamus in Deo. Huius veritatis fundamentum est, quoniam quicquid in Deo est, necessarium est, cum sit ipsum esse per essentiam, à nullo dependens, neque ab ipso Deo, qui suas intrinsecas perfectiones non liberè, sed necessariò continet, ea prorsus necessitate, qua ipse est: alioqui posset Deus in se ipso admittere accidentia Physica, cum quibus componeret vnum accidentale. Ex quo ulterius sequeretur, Deum non esse actum purum, nam hic omnem omnino potentialitatem excludit ad ulteriorem perfectionem in se ipso recipiendam. Vnde contra Patres, non quicquid esset in Deo, esset Deus, siquidem aliquid esset in Deo, quod potuisset non esse, cum tamen de ratione Dei, & cuiuscumque perfectionis divinæ sit, non posse non esse.

287. Confirmatur, quoniam, ut B. Gregorius lib. 15. Moralium cap. 4 docet, omnis mutatio est quædam mortis imitatio: Id

enim, inquit, quod mutat, quasi ab eo quod erat interficit, ut desinat esse, quod fuit, & incipiat esse, quod non fuit. A Deo autem longè abest omnis mortis imitatio, cum sit ipsissima ac purissima vita totius mortis, ac mortis imitationis expers.

288. Dices. Potest aliquid intra Deum produci, & tamen cum Deo ipso identificari: Esto igitur Deus, intra se producat aliquem actum scientiæ, potest tamen statim ille productus identificari cum Deo; Non igitur recte sequitur, talem actum fore accidentem, & distinctum à Deo, & compositurum vnum accidentale cum Deo. Antecedens constat, nam tam generatio passiva Verbi, quàm spiratio passiva Spiritus Sancti producitur à Deo, & tamen utraq; producta statim identificatur cum ipso Deo. Ergo pari modo posset aliquis actus scientiæ produci à Deo, & productus statim identificari cum ipsa essentia Dei.

289. Resp. Negando antecedens: implicat enim vel ex ipsis terminis, uti infra disp. 23. sectione 2. fusiùs probabitur, ut aliquid realiter producat ab aliquo, & simul cum illo re ipsa identificetur. Nam quod realiter producit, debet realiter egredi à principio producente: quod autem re ipsa cum alio identificatur, nequit ab eo realiter egredi, cum nequeat idem realiter egredi à se ipso. Sed quod semel ut distinctum realiter egreditur ab alio, non potest re ipsa identificari cum eo: sicut è contra, quod semel re ipsa identificatur cum alio, nequit realiter ab eo distingui.

290. At, inquires, potest aliquid distingui ab alio in fieri, & simul cum eo identificari in facto esse. Sed contrà, tum quia intelligibile est, ut aliquid pro vna duratione realiter distinguatur ab aliquo, & pro alia re ipsa identificetur cum eodem: sicut è contra intelligibile est, ut aliquid pro vna duratione identificetur cum aliquo, & in alia realiter distinguatur ab eodem: Nam hoc ipso vnum mutaretur in essentiam alterius. Tum quia semper productum retinet relationem producti erga suum producentem: ergo implicat, ut quod est ab alio semel realiter productum, identificetur cum illo, quemadmodum verbum divinum semel à Patre productum, & Spiritus sanctus ab utroque realiter procedens, semper manent realiter distincti à suis principiis producentibus. Tum quia implicat, ut idem absque vlla mutatione transeat in contradictorium sui: Atqui realiter distingui, & non realiter distingui ab aliquo sunt contradictoria: ergo implicat vnum transire in aliud absque vlla mutatione. Transiret autem in contradictorium sui absque mutatione, si quod in fieri distinguitur ab aliquo, in facto esse identificetur cum eodem. Neque dicas mutationem esse ipsam cessationem actionis, per quam res ab alio producitur: quia cum vi actionis res accipiat esse, implicat, cessante actio-

ne, rem

B. Gregor.

ne, rem permanere, ne dum permanere identificatam cum alio.

291. Ad probationem autem Antecedentis, negandum est, tam passivam generationem Verbi, quam passivam processionem Spiritus S. re ipsa identificari cum principio producente, sed semper manere ab eo realiter distinctas. Est autem principium formaliter productivum generationis Verbi divini, non essentia, cum qua realiter identificatur: sed paternitas, à qua realiter distinguitur. Sicut principium formaliter productivum processionis Spiritus S. non est essentia, aut voluntas, cum qua identificatur, sed Pater & Filius, secundum virtutem spiritali, secundum quam realiter distinguuntur à processione Spiritus Sancti.

292. Instabis. Non implicat, ut eadem indivisibilis entitas, communicetur & non communicetur, producat & non producat: ergo neque implicabit, ut eadem res in fieri distinguatur à principio producente, & in facto esse identificetur cum eodem. Antecedens constat de essentia divina, quæ simplicissima in se communicatur ut absoluta, non communicatur ut respectiva; producit secundum personalitatem Verbi & Spiritus S. non producit secundum naturam absolutam.

293. Resp. Negando consequentiam. Ratio, quia non repugnat, cum eadem simplicissima entitate identificari plures perfectiones, quæ relative opponantur inter se, & non cum ipsa entitate: Posita autem identificatione plurium perfectionum inter se oppositarum in eadem entitate, necessario sequitur, ut tales perfectiones uti manent distinctæ inter se & oppositæ, & non cum ipsa communi entitate, ita maneant incommunicabiles inter se, communicabiles vero ipsi communi entitati; producibiles ipsæ, non producibiles ipsa communi entitate: cuius etsi nullum in rebus creatis exemplum habeamus, à priori tamen, & in entitate infinita nulla apparet contradictio. At verò manifesta apparet contradictio quod idem secundum idem simul distinguatur, & identificatur cum eodem: distinguatur, quatenus ab eo producit; identificetur, quatenus à parte rei sit unum cum eo, nam quid magis implicans, quam idem secundum idem distinguere & non distinguere, identificari & non identificari cum eodem? Vel quod semel distinguatur ab aliquo, cum eodem identificetur? aut quod semel identificatum est cum aliquo, distinguatur ab illo?

294. Tota igitur difficultas est in soluenda ratione dubitandi initio posita. Aliqui ita illam solvunt, ut verbis tantum, re autem ipsa intrinsecam variationem ponere videantur in ipsa scientia Dei. Dicunt enim, ipsam scientiam Dei, posito effectu sub conditione vel absolute futuro, vitaliter exprimere ac representare illum absque vlla mutatione sui: Adeo ut ipsa vitalis expressio ac representatio effectus sub conditione vel

absolute futuri, quæ in Deo potuit non esse, sit intrinseca, & increata perfectio distincta ab ipso effectu vel connotatione effectus sub conditione vel absolute futuri, & ipsa vitali expressione eiusdem effectus ut possibilis. Hoc autem aliunde non probant, nisi quia scientia Dei ob suam infinitam eminentiam potest vitaliter exprimere ac representare aliquod obiectum, quod potuit vitaliter non exprimere ac representare absque vlla intrinseca variatione sui: ut etiam de volitione libera Dei theologantur, ut infra videbimus.

295. Sed contra, nam iuxta hanc sententiam hæc vitalis expressio, & representatio effectus futuri in Deo est aliqua perfectio seu formalitas intrinseca, ratione saltem distincta à scientia eiusdem effectus ut possibilis: sed hæc potuit in Deo non esse: ergo aliqua perfectio increata seu formalitas in Deo est, quæ potuit non esse, contra ea, quæ supra ostendimus, nihil posse in Deo esse, quod potuerit non esse; quod non solum probat de perfectionibus distinctis, sed de quacunque formalitate reali intrinseca Deo. Caterum dicere, quod hoc fieri possit absque vlla intrinseca mutatione & variatione scientiæ divinæ, ob infinitam suam eminentiam, est pugnantia loqui. Nam ex una parte ponitur intrinseca & vitalis perfectio ratione diversa ab ipsa scientia obiecti possibilis, quæ potuit in Deo non esse: Ex alia parte ponitur, id totum fieri absque intrinseca variatione eiusdem scientiæ divinæ: ergo pugnantia asseruntur: cum aperte pugnet, posse id, quod est intrinseca perfectio intelligentis, desinere esse, & id fieri absque vlla intrinseca mutatione eiusdem. Nam quæ maior mutatio, quam quod de facto est realis in Deo, potuerit realis perfectio in Deo non esse? & contra, quod de facto realis perfectio in Deo non est, realis perfectio in Deo esse potuerit? Quod autem hæc intrinseca perfectio vitaliter exprimens effectum futurum potuerit in Deo non esse, patet: quia potuit effectus ipse futurus non esse; ergo & ipsa vitalis expressio futuri effectus, quæ per adversarios est perfectio intrinseca, ratione saltem inadæquate diversa ab ipsa expressione effectus possibilis.

296. Nos coherentes ad nostra principia, quæ infra tradituri sumus, cum de libera volitione Dei disputationem instituimus, ad rationem dubitandi respondemus, negando consequentiam. Ad cuius probationem distinguenda est Maior expressio & vitalis representatio effectus futuri est perfectio Dei ratione distincta ab ipsa expressione & representatione eiusdem ut possibilis, per aliquam intrinsecam & vitalem formalitatem, & nego; per extrinsecam tantum connotationem effectus in se ipso existentis, & concedo. Eadem igitur scientia simplicis notitiæ, quæ intrinsece & vitaliter exprimit omnia obiecta possibilia, omnesque combina-

nationes

nationes obiectorum possibles, accedente sola connotatione obiecti existentis in se, inuariata quo ad omnia intrinseca, fit & dicitur scientia visionis. Quare scientia visionis, eademque ratio est de scientia media, non addit super scientiam simplicis notitiam, nisi solam connotationem extrinsecam effectus absolute vel sub conditione futuri. Quemadmodum libera volitio in Deo supra volitionem simplicis complacentiæ necessariò terminatæ ad creaturas possibles, non addit, nisi solam extrinsecam connotationem effectus liberè à se dependentis: nam quicquid requiritur in ratione intrinsecæ & vitalis tendentiæ ad effectum existentem, præsupponitur in eadem diuina voluntate necessariò terminata per modum simplicis complacentiæ & affectus ad eundem effectum possibilem, solumque illi deerat extrinseca connotatio effectus liberè à se producti, vel producendi, defectu cuius non poterat denominari amor & complacentia efficax, quæ supra simplicem addit solam liberam productionem effectus, à se dependentis. Ita quicquid ad intrinsecam & vitalem expressionem effectus futuri requiritur, præsupponitur in ipsa scientia simplicis notitiæ, quæ dearticulatè exprimit quicquid perfectionis est, vel esse posset, per quamcumque combinationem possibilem in ipso effectui futuro, tantumque illi deerat connotatio eiusdem effectus in se ipso existentis.

297. Duo quippe in scientia visionis Dei distinguenda sunt, vitalis expressio effectus futuri, & extrinseca terminatio eiusdem scientiæ ad effectum in se ipso existentem. Prima est perfectio intrinseca & inuariabilis, quam Deus necessariò habet, quatenus est perfectissima species omnium & singularum rerum possibilem, omniumque combinationum, quas obiecta creata in quacunque dispositione posita habere possunt. Secunda, est extrinseca connotatio, seu terminatio eiusdem scientiæ ad effectum futurum, ad quem, posita futuritione, statim diuinus intellectus terminatur per modum vitalis intuitus, absque nouo respectu reali intrinseco, ne ratione quidem distincto ab intuitu, quo idem intellectus diuinus terminabatur ad eundem ut possibilem. Nam omnis nouus respectus realis scientiæ in obiectum est ad exprimendum aliquid in obiecto, quod antea non exprimebatur. Atqui nihil exprimendum est in effectui futuro, quod non fuerat expressum in eodem ut possibili. Igitur nullus nouus respectus realis accedit scientiæ diuinæ ad effectum futurum, qui non fuerit ad eundem ut possibilem. Maior patet: nam scientia est propter exprimendum obiectum: ergo si nihil noui est in obiecto exprimendum, nullus nouus respectus realis accedit scientiæ ad obiectum.

298. Minor, in qua tantum est difficultas, probatur. Nam quicquid siue intrinsecum, siue extrinsecum est, vel esse potest in effectui futuro, prius fuit in eodem ut possibili, cum nil possit esse futurum, quin fuerit possibile: unde ipsamet futuritio effectus prius fuit

possibilis, quam exercitè futura. Igitur nihil est in effectui futuro exprimendum, quod expressum non sit per scientiam simplicis intelligentiæ necessariò terminatam ad eundem ut possibilem. Solum enim futuritio effectus ponit effectum extra causas in se ipso existentem: quæ futuritio effectus, cum nil ponat in effectui, quod non fuerit possibile, non poterit diuinam scientiam intrinsecè mutare, sed illam tantum extrinsecè terminabit per modum extrinseci termini: quod pacto terminaret visionem corpoream de Antichristo futuro ipsa exercita existentia Antichristi præsentis, & in se ipso existentis. Etenim si Deus produceret in meo oculo speciem expressam Antichristi futuri cum omnibus coloribus & delineamentis, quæ habiturus est Antichristus in se ipso existens, eaque perseveraret vsque ad ipsam exercitam existentiam Antichristi præsentis talis exercita Antichristi existentia nil variaret de mea intrinseca visione, quam de eodem Antichristo antea habebam: Quia nil poneret visibile in obiecto, quod non fuisset antea expressum per speciem, à Deo infusam. Solum autem exercita existentia Antichristi præsentis extrinsecè terminaret vitalem intuitum mei oculi, qui antea terminabatur ad eandem ut intentionaliter expressam per visionem à Deo productam. Pari modo nec intrinsecè variaretur eadem corporea visio, si adhuc ea perseverante corrumpetur obiectum. Nam eodem modo oculus haberet illud intra se per visionem intentionaliter expressam, atque habebat antea, dum illud erat realiter præsens; solum variaretur extrinseca terminatio visionis ad obiectum in se ipso existens.

299. Vnum hic aduerto discrimen, quòd forte oculus habens speciem expressam obiecti possibilis non aduerteret præsentiam illius, si illud postea fieret præsens: sicut nec absentiam eiusdem si ex præsentia fieret absens, perseverante eadem visione ut ante: cum tamen intellectus diuinus perfectissimè aduerteret obiectum ex possibili factum esse præsens & actu in se ipso existens. Verum hæc aduerterentia in Deo cum sit per modum vitalis intuitus terminati in obiectum in se ipso existens, non addit nouum respectum realem intrinsecum in ipsa scientia Dei ratione diuersum ab ipso intuitu vitali terminato ad idem obiectum ut possibile, sed extrinsecam duntaxat connotationem eiusdem obiecti in se ipso existentis.

300. Ex his soluitur alia probatio eiusdem consequentiæ: quo nimirum pacto possit diuinus intellectus reddi certus de effectui futuro absque nouo respectu, vel formalitate reali intrinseca distincta ab ipsa scientia de eodem effectui possibili: quia videlicet hæc certitudo non est, nisi per modum vitalis intuitus terminati ad obiectum in se ipso existens, de quo cum nil noui debeat intellectus diuinus in se ipso exprimere, quod in se expressum non prehabeat, nulla accessio fit scientiæ diuinæ ex huiusmodi certitudine,

sed noua tantum connotatio obiecti in se ipso existentis.

301. Vergebis. Omnis certitudo est perfectio intrinseca scientis: sed aliqua certitudo potuit in Deo non esse: ergo aliqua perfectio intrinseca potuit à Deo abesse. Minor constat de certitudine obiecti futuri, quæ potuit in Deo non esse, sed potius opposita certitudo de effectu non futuro. Maior elucet, quoniam certitudo est perfectio scientis, qua redditur vitaliter certus de veritate obiecti.

302. Resp. concessa Maiore, distinguenda est Minor: potuit aliqua obiecti certitudo à Deo abesse ratione alicuius intrinsecæ perfectionis, nego; ratione extrinsecæ terminationis, obiectique connotationis, concedo. Etenim cum scientia diuina necessaria non extendatur ad obiecta futura per modum nouæ expressionis vitalis, cum illa intellectus diuinus perfectissimè expressa præhabeat in ipsa scientia simplicis notitiæ; sed per modum puræ intuitionis, intuendo tantum illa in se ipsis existentia, poterit absque noua accessione alicuius perfectionis intrinsecæ, sola extrinseca terminatione connotationeque obiecti in se ipso existentis, vitaliter certificare intellectum diuinum de ipsa futuritione obiecti. Cuius ratio est, quia scientia non variatur intrinsecè, nisi ad variationem intentionalis atque vitalis expressionis obiecti: Atqui hæc in scientia diuina non variatur, ut supra probatum est, cum nil in futuro effectu expressibile sit, quod de eodem ut possibile expressum non fuerit.

303. Hanc nostram rationem colligo ex August. lib. 15. de Trinit. cap. 13. ubi docet, nil scientiæ diuinæ accedere ex futuris rebus, cum eas perfectè nouerit ante eam futuritionem: sic enim ibidem scribit. *Vniuersas autem creaturas suas & spirituales & corporales non quia sunt, nouit, sed ideo sunt, quia nouit: non enim nesciuit quæ fuerat creaturus. Quia ergo sciuit, creauit, non quia creauit, sciuit: nec aliter ea sciuit creata, quam creanda. Non enim eius sapientia aliquid accessit ex eis, sed illis existentibus, sicut oportebat, & quando oportebat, illa mansit ut erat.* Hæc Augustinus.

304. Ex dictis à fortiori sequitur, non variari intrinsecè scientiam diuinam circa ipsa futura, quæ modò dicitur repræsentare ut futura, modò ut præsentia, modò ut præterita. Eundem quippe Adamum, quem ab æterno dicebatur repræsentare ut futurum, in tempore dicitur repræsentasse ut præsentem, nunc verò ut præteritum: omnes namque istæ denominationes desumuntur per connotationem ad diuersa tempora, respectu quorum eadem res dicitur vel futura, vel præsens, vel præterita. Velut in tota præcedente æternitate dicebatur Adamus futurus, in tempore verò, in quo est creatus, præsens, in toto autem tempore subsequente ipsius mortem, dicitur præteritus. Ceterum scientia diuina ex ipsa æternitate repræsentauit illum ut existentem in sua propria duratione cum respectu ad omne tempus, præteritum, præsens, & futurum.

Quo fit, ut scientia diuina nunquam designat eandem rem repræsentare ut futuram, ut præsentem, & ut præteritam per ordinem ad diuersa tempora, quibus dicitur futura, præsens, & præterita. Proinde etiam nunc scientia diuina repræsentat Adamum ut futurum, non quidem respectu temporis præsentis, in quo illum repræsentat ut præteritum, sed respectu præcedentis æternitatis, per ordinem ad quam dicitur futurus. Quare sicut Deus æterno suo intuitu comprehendit totam æternitatem, eamque semper actu repræsentat, nec vnquam illam definit repræsentare: ita semper actu repræsentat res omnes, quæ in eadem æternitate coexistunt cum respectu ad tempus præcedens, præsens, & subsequens earum existentiam. Quo fit, ut nunquam Deus dici possit, definire à repræsentando obiecto ut futuro, vel præsentem: Quia licet res ipsa designat pro vno tempore esse futura, vel præsens, haud tamen definit, quin pro alio tempore fuerit futura, aut præsens: Et quia Deus semper repræsentat rem cum huiusmodi triplici respectu & connotatione temporis præcedentis, in quo dicebatur futura, coexistentis, in quo dicebatur præsens, & subsequens, in quo dicitur præterita, ideo etiam si res ipsa respectu vnus temporis designat esse futura vel præsens, haud tamen definit Deus illam repræsentare ut futuram vel præsentem respectu illius temporis, in quo fuit futura vel præsens: sicut enim ab æterno repræsentauit Adamum ut præteritum per ordinem ad tempus subsequens mortem ipsius. Ita è contra nunc repræsentat eundem, ut futurum per ordinem ad tempus ipsius existentiam antecedens. Nam ex eo quod Adamus pro hoc tempore desijt esse futurus, non desijt, quin aliquando futurus fuerit: neque ex eo quod res definit esse futura, Deus definit illam cognoscere ut futuram per connotationem illius temporis, quo fuit futura. Vnde Augustinus libro 11. de Ciuitate cap. 21. *Non enim inquit more nostro ille, vel quod futurum est prospicit, vel quod præsens est, aspicit, vel quod præteritum est, respicit: sed alio modo quodam à nostrarum cogitationum consuetudine longè latèq; diuerso. Ille quippe non ex hoc in illud cogitatione mutata, sed omnino incommutabiliter videt: ita ut illa quidem, quæ temporaliter sunt, & futura nondum sint, & præsentia iam sint, & præterita iam non sint, ipse verò hæc omnia stabili ac sempiterna præsentia comprehendat.* Eadem ratione cum dicitur diuina præscientia mutari in simplicem scientiam seu visionem rei præsentis, non est mutatio, nisi quo ad extrinsecam denominationem per ordinem ad diuersa tempora, per ordinem ad quæ eadem res repræsentatur. Eadem quippe scientia diuina ut repræsentat rem futuram, seu per respectum ad tempus antecedens existentiam ipsius, dicitur præscientia: Eadem ut repræsentat rem præsentem, seu per respectum ad tempus præsens, cui res ipsa coexistit, dicitur scientia seu visio.

Augustin.

Ex

S. Thomas.

305. Ex his soluitur alia questio, quam proponit S. Thomas prima parte quæstione 14. articulo 15. ad tertium. An Deus desinat scire aliquam enunciationem, quam prius sciuit. Cui quæstioni respondet ipse citato loco affirmatiue: & rationem assignat, quia sicut eadem enunciatio transire potest de vera in falsam: vt ante Christi natiuitatem, hæc enunciatio, *Christus nascetur*, erat vera; post eius verò natiuitatem, cõpiteresse falsa; ita eadem enunciatio transire potest de scibili in nescibilem: nam quod est verum, est scibile: quod est falsum, est nescibile. Igitur potuit Deus scire desinare aliquam enunciationem vt veram, quam prius vt veram sciebat, non variatione ipsius scientiæ, sed obiecti sciti. Nec est eadem ratio, vt in præcitatum locum aduertit Caietanus, de re, & enunciatione, quoniam res non potest eadem perseverans mutari de vera in falsam: nam si res mutatur de esse in non esse, vel contrà, non manet eadem, ideoque nequit, vna eademque res inuariata in se modò esse scibilis, modò nescibilis. At enunciatio eadem inuariata manens mutari potest de vera in falsam, & de falsa in veram, variato tantum ipsius significato.

Caietanus.

306. Verum cohærenter ad nostra prædicta principia dicendum est, nunquam Deum desinare scire aliquam enunciationem vt veram, quam prius sciuit vt veram, sed semper illam scire vt veram per ordinem ad vnum tempus, eandemque; scire vt falsam, seu non scire vt veram per ordinem ad aliud tempus, vti de rebus ipsis supra dictum est; nam eodem modo enunciatio, quæ semel respectu vnus temporis fuit vera, manet respectu eiusdem temporis semper vera, & consequenter respectu illius temporis semper à scientia diuina repræsentatur vt vera, esto respectu alterius temporis sit falsa, & à diuina scientia respectu talis temporis semper repræsentetur vt falsa.

307. *Obijcies* primò. Si scientia visionis rei futuræ nullam superaddit perfectionem intrinsecam scientiæ simplicis intelligentiæ, sequitur, quòd etiam si Deus nesciat rem futuram, nulla careat perfectione. Potuit igitur Deus absque detrimento suæ scientiæ non scire res, quæ aliquando sunt futuræ.

308. Resp. negando sequelam: nam esto scientia visionis nullam superaddat perfectionem scientiæ simplicis intelligentiæ, supponit tamen illam ita perfectam, vt statim ac ponitur noua veritas, necessariò eam repræsentet, absque nouo accremento sui, cum præhabeat in se quicquid requiritur ad quamcunque nouam veritatem repræsentandam. Argueretur igitur imperfectio seu finitas & limitatio in scientia diuina, si posita noua veritate, non statim ad illam se extenderet, esto nullam de nouo perfectionem acciperet, ex tali representatione. Cuius à priori ratio ea est: quoniam scientia diuina non sumit à rebus, sed ex se ipsa habet, quatenus est infinita species omnium

creaturarum, & combinationum possibilium, vt positis omnibus ad sciendum requisitis, statim repræsentet quamcunque veritatem de nouo positam, cum de ratione scientiæ sit necessariò in verum ferri. Vnde si aliud quod verum esset, ad quod scientia diuina non ferretur, id necessariò accideret ex defectu alicuius perfectionis intrinsecæ ipsius scientiæ, nempe luminis, speciei, vel actus, cum ex parte obiecti non requiratur nisi sola veritatis positio.

309. *Obijcies* 2. Deus scit aliqua, quæ possunt de facto non esse: ergo saltem non omnia, quæ ipsius scientia repræsentat, repræsentat infallibiliter. Antecedens probatur, quia Deus scit futurum peccatum Antichristi, quod potest de facto non esse futurum, cum semper maneat in Antichristo libertas ad peccandum, donec actu ponat actum peccaminosum extra suas causas.

310. Respond. cum distinctione antecedentis: possunt de facto non esse futura, quæ pendent à libera voluntate creaturæ, potestate antecedente, & in sensu disiuncto, concedo: possunt non esse futura potestate consequenti, & in sensu composito, nego. Nam facta semel suppositione, quòd res sit futura, non potest non esse futura: non minùs quàm facta semel suppositione, quòd res sit præsens, non potest non esse præsens, & consequenter nec potest à Deo non sciri. Ceterum quia scientia Dei non tollit, nec mutat intrinsecam potentiam, quam intellectualis creatura habet ad omnes suas liberas actiones, cum infallibilitate scientiæ diuinæ fundatæ in huiusmodi suppositione rei futuræ, semper manet libera, & antecedens potestas ad oppositum faciendum, donec ipsa creatura liberè se determinet ad id, ad quod ex suppositione ponitur se determinatura.

311. Hinc etiam constat, cur Deus; in nostra præsertim sententia, necessariò sciat omnia futura conditionata: quoniam in nostra sententia antecedenter ad quodcunque liberum decretum diuinum actu positum in Deo datur veritas futurorum conditionalium fundata in suppositione huiusmodi futurorum, qua suppositione facta diuina scientia necessariò illa repræsentat. Dixi, *in nostra præsertim sententia*: nam in sententia eorum, qui dicunt, huiusmodi futura conditionalia pendere ex libero decreto diuino actu in Deo posito, non sequitur, vt omnia futura conditionalia, quæ esse possunt, à Deo sciuntur, sed tantum ea, de quibus Deus habet liberum decretum: quod supra impugnatum est: quia cum maxima perfectio in Deo sit, scire, quid vnaqueque creatura in quacunque dispositione posita liberè operatura sit, non potest hæc Deo negari; nam quamuis ipsa representatio futuri conditionati non addat nouam perfectionem scientiæ simplicis notitiæ, supponit tamen illam ita perfectam, vt absque vlla sui mutatione necessariò se extendat ad huiusmodi futura conditionata.

ditionalia. Nec est eadem ratio de scientia absolutè futurorum, quæ sine ulla imperfectione potuit in Deo non esse: nam si hæc scientia poneretur in Deo necessaria, præiudicaret maiori perfectioni diuinæ, quæ est libertas in producendis, vel non producendis creaturis; cui perfectioni non obstat, si ponatur scientia futurorum conditionalium necessaria in Deo: quoniam ut hæc à Deo cognoscantur, necesse non est, ut illa Deus ad extra producat, sed sufficit, ut de illis tantum habeat conditionatum decretum, siue obiectiuè, siue subiectiuè iuxta varias sententias. quo posito statim de illis resultat determinata veritas, à Deo cognoscibilis: Fateor iuxta illam sententiam, quæ asserit, huiusmodi futura conditionalia à Deo non cognosci, nisi posito libero decreto in Deo actu & subiectiuè, responderi posse, etiam talem scientiam præiudicaturam diuinæ libertati de condendo nouo decreto intra Deum, si ea ponatur necessaria. Verum quia nos iudicamus, maiorem fore perfectionem in Deo habere notitiam omnium futurorum, quæ à quavis intellectu creatura in quacunque dispositione posita producenda forent, quam esset libertas ipsa de condendis decretis, quæ ad veritatem huiusmodi conditionalium necessaria esset, ideo absolutè pronunciamus, etiam si hæc futura conditionalia cognoscenda essent per decretum intra Deum actu positum, eorum scientiam necessariò ponendam esse in Deo, cum maior perfectio Dei sit notitia omnium conditionalium, quam libertas talia decreta intra se condendi: quia cum per huiusmodi decreta nil debeat Deus ad extra producere, sed tantum maneat intra ipsum Deum, nulli videntur perfectioni diuinæ præiudicare, si necessariò in Deo ponantur ad ampliorem de creaturis notitiam habendam. Cæterum analiunde huiusmodi decreta in Deo repugnent, constat ex sectione 12.

312. *Obijcies* 3. Nulla concipi potest inter duo extrema realis variatio, nisi aliquo saltem extremo realiter variato. Sed inter scientiam Dei conditionatam, & ipsius obiectum concipitur realis variatio, nulla reali mutatione facta in obiecto; ergo debet realis variatio fieri in ipsa scientia: & consequenter scientia conditionata Dei erit intrinsecè variabilis. Maior patet: quia nequeunt eadem extrema eodem modo permanentia nouam denominationem realem causare, cum omnis realis denominatio fundari debeat in aliqua forma reali intrinseca, vel extrinseca. Minor probatur: nam eadem scientia conditionalis de poenitentia Tyrionum sub conditione futura potuit esse scientia de opposita impoenitentia sub conditione futura, nulla reali mutatione facta in ipso obiecto, cum obiectum conditionatum in se ipso non mutetur, sed semper maneat sub suo non esse.

313. Respond. distinguendo Minorem; nulla fit in obiecto conditionali realis mu-

tatio subiectiua, concedo: Nulla fit realis mutatio obiectiua, nego. Quæ mutatio sufficit ad nouam denominationem realem, per quam eadem scientia inuariata intrinsecè fieri possit scientia contradietorum. Vnde concedendum est, obiectum conditionatum, ut tale semper manere sub non esse absoluto, variari tamen posse sub esse conditionato & obiectiuo: quia quod habuit esse sub conditione ex suppositione libere determinationis creaturæ, habere potuit non esse sub conditione, ex suppositione liberæ determinationis eiusdem.

314. *Obijcies* 4. Videmur suprà supponere, scientiam Dei de creaturis possibilibus addere aliquam perfectionem intrinsecam & necessariam ipsi scientiæ Dei de suamet scientia. Hoc autem falsum est, tum quia creaturæ possibiles sunt tantum obiectum secundariū, & materiale scientiæ diuinæ, cum scientia totam suam intrinsecam perfectionem desumat ex motiuo formali & obiecto primario, quod in scientia diuina est sola increata essentia: tum quia eadem ratio est de creaturis possibilibus ac futuris: ergo sicut ad futuras extenditur absque intrinseca perfectione, sola connotatione obiecti futuri: Ita & ad possibiles absque intrinseca & vitali perfectione, sola connotatione obiecti possibilis. Tum quia alioqui Deus penderet à creaturis. Etenim cum scientia Dei sit ipsum esse Dei, si scientia Dei de creaturis possibilibus superadderet aliquam perfectionem intrinsecam ipsi scientiæ, quam Deus de se ipso habet, esse Dei dependeret à creaturis possibilibus.

315. Vasq. prima parte q. 14. in expositione articuli 15. & disp. 143. cap. 6. Didacus Alarcon tractatu 2. de scientia Dei disp. 1. cap. 3. cum alijs recentioribus existimant, scientiam Dei de creaturis possibilibus nullam superaddere perfectionem intrinsecam ipsi scientiæ, quam Deus habet de se ipso, sed addere extrinsecam dūtaxat terminationem, non secus ac scientia ipsa visionis de creaturis futuris nullam superaddit intrinsecam perfectionem scientiæ, quam idem Deus de se ipso habet. Ex quo inferit, quod quemadmodum sublata futuritione creaturarum, nihil perfectionis intrinsece decedit ex scientia diuina: ita sublata possibilitate creaturarum, nil perfectionis intrinsece demitur ex eadem scientia diuina.

316. Opposita tamen sententia, quæ asserit, scientiam creaturarum possibilium intrinsecam perfectionem superaddere ipsi scientiæ, quam Deus de se ipso habet, & probabilior est, & nostris principijs conformior: Eamque expressè docuit Augustinus libro 83. quæstionum q. 46. ubi definiens, quid sint ideæ in mente diuina, ita scribit: *Sunt idæ principales forme quadam, vel rationes vera, stabiles atque immutabiles, quæ ipse formata non sunt, & per hoc æterna, ac semper eodem modo sese habentes, quæ in diuina intelligentia continentur. Et cum ipsæ neque oriuntur, neque intereant, secundum eas tamen*

Vasquez.
Didacus
Alarcon.

formari

formari dicitur omne quod oriri & interire potest, & omne quod oritur & interit. Et paulo post: Has autem rationes uti arbutandum est esse, nisi in ipsa mente creatoris? non enim extra se quidquam positum intuebatur ut secundum id constitueret, quod constituerat: nam hoc opinari sacrilegum est. Quod si hęc (concludit) rerum omnium creandarum, creaturarumve rationes in diuina mente continentur, neque in diuina mente quidquam nisi æternum atque incommutabile potest esse: Atque has rerum rationes principales appellat ideas Plato; non solum sunt idea, sed ipse vera sunt, quia æterna sunt, & eiusmodi atque incommutabiles manent, quarum participatione fit, ut sit quidquid est, quoquo modo est; & quarum visione anima rationalis fit beatissima. Sunt igitur in sententia Augustini ideas rationes quædam æternæ atque increatæ in diuina mente existentes, ad quas Deus respiciebat, dum creaturas extra se ab ipsa eternitate condere decernebat. Atqui hęc rationes æternæ atque incommutabiles perfectionem in Deo dicunt ratione diuersam ab ipsa cognitione, quam Deus habet de sua increata essentia: ergo cognitio creaturarum possibilem perfectionem intrinsecam superaddit Deo ratione diuersam ab ipsa perfectione, quam solius increatæ essentia cognitio importat. Igitur sublata possibilitate creaturarum, ac proinde earum cognitio à Deo, aliqua perfectio intrinseca decederet è Deo. Maior, ut vidimus, est Augustini. Minor probatur: nam istę rationes æternæ & incommutabiles in Deo, quarum visione anima rationalis beatur, sunt ipse creaturę intentionaliter atque intelligibiliter in diuina mente expressæ: sed has non exprimit sola præcisæ cognitio diuinæ essentia, quod vel inde patet; quoniam si creaturæ non essent posibles, adhuc maneret cognitio diuinæ essentia exprimens ipsam essentiam, absque expressione creaturarum: ergo expressio creaturarum ratione diuersa est ab ipsa expressione essentia diuinæ: siquidem in ea hypothesi esset tota expressio diuinæ essentia absque expressione creaturarum.

317. Video aduersarios huic argumento responsuros, sublata possibilitate, creaturarum, nihil perfectionis intrinsecæ sublatum iri ex ipsa scientia Dei, sed tantum connotatum extrinsecum. Contendunt enim scientiam creaturarum possibilem in Deo non esse aliud, quam ipsam cognitionem diuinæ essentia, connotata tantum possibilitate creaturarum, qua sublata maneret tota intrinseca perfectio scientia diuinæ. Sed videant isti Authores, an hac solutione satisfaciant Authoritati Augustini, de qua nunc tantum certamus. Contendit enim sanctissimus hic Doctor, rationes istas, quas Plato ideas appellabat, esse aliquid increatum in Deo, siquidem, ut ipse ait, earum visione anima rationalis fit beatissima: non fit autem beatissima visione creaturarum secundum esse earum proprium, sed secundum esse intentionale & intelligibile in diuina mente expressum, quo

facto sunt ipsamet increata essentia, ut est species intelligibilis creaturarum. Nec dici potest, has rationes esse ipsam cognitionem diuinę essentia, connotata tantum possibilitate creaturarum: nam Augustinus contendit, animam rationalem non tantum beari visione cognitionis Dei, quatenus perfectio subiectiua est in Deo, sed ipsarum etiam rationum, & obiectorum, quæ diuina cognitione exprimuntur, quæ sunt ipse creaturæ secundum esse intentionale & intelligibile in Deo expressum. Porro si huiusmodi rationes diuina cognitione expressæ nil aliud essent, quam ipse creaturæ connotatę secundum illud esse naturale & creatum, quod extra Deum habent, non posset anima rationalis earum visione beari.

318. Eadem sententia aperte sequitur ex doctrina S. Thomę. Docet enim S. Doctor, Deum intelligere creaturas secundum proprias rationes ipsarum, easque expressas intelligere in suo Verbo, tanquam in ratione in qua, ut ex varijs testimonijs ipsius fuse à nobis probatum est disp. 9. sect. 3. Cuius opinionis fuisse Doctorem S. expressę fatetur ipsemet Vasq. 1. p. disp. 72. cap. 2. nu. 11. Ex his igitur S. Thomę principijs, quibus nixi citato loco cum eodem negauimus speciem impressam & expressam diuinę essentia, sic deducitur nostra sententia: Deus intelligit creaturas posibles expressas in suo Verbo tanquam ratione in qua: ergo creaturæ ut in diuina cognitione expressæ sunt aliquid intrinsecum in Deo ratione diuersum ab ipsa essentia & cognitione Dei. Antecedens iam supponitur esse S. Thomę. Consequentia probatur: quia si verbum diuinum non est tantum ratio, qua Deus intuetur creaturas, sed etiam ratio, in qua eas intentionaliter expressas intuetur, debet eas in se ipso secundum esse intelligibile atque intentionale continere: quia cum nec illæ contineantur in Deo formaliter secundum esse naturale, quod à Deo distinctum habent, neque sola continentia emimentialis seu causalis sufficiat ad eas in se ipso secundum proprium esse intuendas, alius modus non superest, ut eas in se ipso secundum proprium esse, quod à Deo distinctum habent, intueatur, quam continentia intentionalis: quæ in eo consistit, ut Deus creaturas exprimat in suo verbo secundum illud idem esse, quod à Deo distinctum habent. Est enim Verbum mentis naturalis imago obiecti, in qua delineatur natura ipsa & proprietates obiecti, quæ teste Aureolo, ponit in prospectu ipsius intellectus obiectum, quod in se ipso intelligibiliter atque intentionaliter delineatur atque expressum habet: Atqui huiusmodi intentionaliter intelligibilique expressione creaturarum careret Deus, sublata possibilitate creaturarum: ergo cognitio creaturarum possibilem intrinsecam perfectionem superaddit ipsi scientia, quam Deus de se ipso habet.

319. Tandem probatur hæc sententia à priori: quoniam exprimere in se intelligibi-

liter creaturas, non est tantum eas extrinsecè connotare, sed eas intra se ipsum intentiona- liter expressas habere: igitur expressio crea- turarum est perfectio intrinseca in Deo. An- tecedens probatur: tū quia habere in se crea- turas per speciem intelligibilem impressam, non est illas extrinsecè tantum connotare, sed eas intra se ipsum realiter continere per similitudinem intelligibilem virtualem, quæ intrinseca est Deo; ergo habere in se easdem per speciem intelligibilem expressam, non est illas extrinsecè tantum connotare, sed eas in- tra se ipsum realiter continere per similitudi- nem intelligibilem formalem, quæ pari modo intrinseca est Deo. Tum ex proprio modo operandi intellectus, qui est, trahere ad se ob- iectum per vitalem atque intentionalem si- militudinem illius.

320. Confirmatur primò. Aliqua perfe- ctio intrinseca decederet è Deo, si sublata possibilitate creaturarum, tolleretur species intelligibilis impressa illarum: ergo aliqua etiā perfectio intrinseca decederet è Deo, si sub- lata possibilitate creaturarum, tolleretur species expressa earundem. Consequentia constat: tum quia non minus intrinseca per- fectio Dei est species expressa, quam impres- sa creaturarum: tum quia sublata specie ex- pressa creaturarum, tolleretur impressa ea- rundem, quæ tota ordinatur ad expressam. Antecedens verò probatur: nam species in- telligibilis impressa creaturarum non est pura connotatio extrinseca obiecti, sed virtus & perfectio intrinseca, vim habens assimilandi creaturas in esse intelligibili & intentionali, intra ipsum Deum intelligentem.

321. Confirmatur 2. Cognitio, qua Deus se ipsum cognoscit, quæque se ipsum in suo increato Verbo intentiona- liter exprimit, est perfectio intrinseca ratione diuersa ab ipsa essentia & intellectu diuino, quæ si careret, aliqua perfectione intrinseca careret; ergo etiam cognitio, qua Deus creaturas possibi- les cognoscit, quæque intentiona- liter in suo Verbo exprimit, est perfectio ratione diuersa ab eodem intellectu & cognitione, qua Deus se ipsum suamque essentiam cognoscit; quæ si careret, aliqua perfectione intrinseca careret. Antecedens à nemine sanæ mentis Theologo negandum puto. Consequentiam autem pro- bo. Nam si vera est aduersariorum ratio; quæ probant, cognitionem creaturarum possibi- lium nil perfectionis intrinsecè superaddere cognitioni diuinæ, quæ se ipsum cognoscit, eò quòd scientia Dei nihil aliud est, inquit, quam perfectio & actus diuinæ essentia, con- notata cognoscibilitate obiecti, eadem ratio probat, scientiam, qua Deus se ipsum suam- que essentiam cognoscit, nil aliud esse, quam suum ipsum intellectum, connotata cognosci- bilitate suæ essentia. Vnde nullam perfectio- nem intrinsecam superadderet Deo ipsa co- gnitio, qua se ipsum suamque essentiam co- gnoscit. Ex quo ulterius sequitur, nullam in- trinsecam perfectionem cariturum Deum; si sui ipsius, suæque essentia cognitione careret.

322. At obijciunt aduersarij contra hanc sententiam primò. Deus per eandem indiui- sibilem rationem immensitatis, qua coexistit vni loco, coexistit omnibus & infinitis: & per eandem indiuisibilem æternitatem, qua coe- xistit vni tempori, coexistit omni atque infiniti tempori: ergo per eandem indiuisibilem cognitionem, qua se ipsum suamque essentiam cognoscit, cognoscit creaturas omnes, earum tantum possibilitate connotata.

323. Respon. negando consequentiam. Etenim ratio immensitatis, & æternitatis, præter perfectionem intrinsecam in Deo exi- stentem, importat solam connotationem ex- trinsecam, loci, ac temporis sibi coexistentis. Vnde poterit eadem perfectio diuina intrin- seca inuariata in se coexistere pluribus spatijs ac temporibus: quia non debet illa intra se exprimere, sed tantum extrinsecè connotare. Cognitio verò non dicit solam extrinsecam connotationem obiecti, sed vitalem intentio- nalemque expressionem ipsius intra intelle- ctum cognoscentis. Et confirmatur: nam etiam in creaturis concipi potest res diutius & diutius durare absque intrinseca mutatione rei durantis, sola extrinseca connotatione tē- poris sibi coexistentis; & in aliquorum sen- tentia potest idem Angelus intra suam sphæ- ram modò maius, modò minus spatium oc- cupare absque vlla intrinseca mutatione sui, sola extrinseca connotatione loci. Nequit autem idem intellectus creatus de vno in aliud obiectum discurrere absque intrinseca mutatione suæ cognitionis.

324. Obijciunt 2. non minor perfectio in- trinseca Deo est potentia producendi crea- turas, quam cognitio easdem exprimens ac repræsentans. Atqui sublata possibilitate crea- turarum, nihil de intrinseca perfectione de- cederet Deo: ergo earundem creaturarum possibilitate sublata nihil de intrinseca perfe- ctione demeretur Deo.

325. Resp. primò negando Minorem; nam sublata possibilitate creaturarum, tolle- retur virtus producendi creaturas à Deo, non propter dependentiam Dei à creaturis, sed propter dependentiam creaturarum à Deo. Resp. 2. negando consequentiam, cuius dis- criminis ratio est: quoniam potentia ad ex- tra productiua in Deo per se tendit ad com- municandum esse alteri, fundaturque in ipsa essentia Dei. Vnde posita impossibilitate creature producibilis, maneret eadem virtus quoad intrinsecam suam perfectionem, mu- tata sola denominatione potentia quoad ex- trinsecum connotatū creature producibilis, manente eadē quoad suum principale effe- ctum formalem constituendi essentiam diui- nam. Cognitio verò tendit ad exprimendum vitaliter obiectum intra ipsum cognoscentem. Vnde sublata possibilitate obiecti, tolli- tur vitalis expressio ipsius intra cognoscentem: nec manere potest propter alium effe- ctum, cum nullum alium effectum cogni- tio habeat, quam exprimere vitaliter obie- ctum intra ipsum cognoscentem. Secus est

de potentia, quæ si fundatur immediate in ipsa substantia agentis, uti fundatur potentia diuina, sublata possibilitate effectus, manere poterit quoad totam suam intrinsicam perfectionem propter constitutionem ipsius naturæ agentis.

326. DICES. Sublata possibilitate creaturarum, Deus non posceret illas vitaliter intra se exprimere: ergo nulla careret perfectione sibi debita. Resp. Transeat totum: nego tamen in ea hypothese futurum Deum cum ijs omnibus perfectionibus, cum quibus nunc est. Quemadmodum si ponatur Deus ex hypothese ad intra non productivus, non posceret personarum Trinitatem: qua tamen carere, esset aliqua intrinseca perfectione carere: ac proinde alterius perfectionis futurus esset Deus tunc, atque est nunc.

327. Ex his respondetur ad omnes instantias in quarta obiectione allatas. Ad primam negandum est, totam perfectionem scientiæ desumi ex motiuo formali & obiecto primario, sed etiam ex obiecto materiali & termino secundario. Nam licet specificatio scientiæ desumatur ex motiuo formali & obiecto primario, individuat tamen desumitur etiam ex obiecto materiali & termino secundario. Ratio est, quia scientia non solum exprimit intentionaliter intra intellectum cognoscentis obiectum formale & primarium, sed etiam quodcunque materiale & secundarium: ac proinde non tantum intrinsicam suam perfectionem desumit ex obiecto formali & primario, sed etiam ex materiali & secundario; quamvis ex illo desumat speciem, ex hoc individuationem tantum.

328. Ad secundam negatur Antecedens: nam in obiecto futuro nihil remanet intentionaliter exprimendum, quod non supponatur intentionaliter expressum per cognitionem de eodem obiecto ut possibili, uti supra ostensum est. At in creaturis possibili- bus est aliquid intentionaliter exprimendum, quod non supponitur intentionaliter expressum per solam cognitionem diuinæ essentię, nempe proprium esse naturale creaturarum, quod in diuina essentia formaliter non continetur.

329. Ad tertiam negatur sequela: nam licet cognitio creaturarum sit perfectio intrinseca Dei, illam tamen Deus à creaturis non emendicat, sed habet à se, ex eo quod est species intelligibilis earum. Vnde sicut ex eo quod est species intelligibilis impressa creaturarum, qua careret, implicantibus creaturis, non dicitur dependere à creaturis: ita ex eo quod sit species expressa earundem, qua care- ret, implicantibus creaturis, non dicitur de- pendere à creaturis: eod quod huiusmodi per- fectionem non desumit à creaturis, sed habet ex se.

SECTIO XIX.

An scientia diuina representet infinita categorematicè?

330. **P**resens quæstio intelligitur de obie- ctis secundarijs, tam possibilibus, quam futuris, an ea in mente diuina sint infinita categorematicè, an syncategorema- ticè. Et sanè absque vlla controuersia inter nostros Scholasticos est, quæ Deus à se di- stincta cognoscit, esse infinita, ac sine certo termino, contra quosdam antiquos Philoso- phos, qui asseriebant, quæ Deus cognoscit, esse finita, eod quod infinitum ut infinitum co- gnoscibile non est. Cuius erroris fuisse vide- tur Aristoteles, qui primo Physicorum textu 35. & 2. Metaph. in fine, ait, infinitum ut in- finitum esse ignotum.

331. Verum prædictos Philosophos hac vnica ratione confutat Augustinus 12. de Ci- uitate cap. 18. Omnes numeri sunt infiniti: omnes numeros cognoscit Deus: cognoscit igitur Deus infinita. Maiorem probat Augu- stinus: quoniam quocunque numero dato semper dabilis est alius & alius in infini- tum sine fine: ergo numeri sunt infiniti. Minorem à nemine ait negari posse, nisi à dementissimo: quam ratione, & autoritate confirmat: Ratione, quia cum non sit assigna- bilis certus numerus, ultra quem increatus intellectus non se extendat, dicendum est, illum ad omnes posibles numeros se ex- tendere: Autoritate, quoniam, ut canitur in Psalmo 146. *Sapientia eius non est numerus. infinitas itaque numeri*, ut ipsemet citato loco infert, *quamvis infinitorum numerorum nullus sit numerus, non est tamen incomprehen- sibilis ei, cuius intelligentia non est numerus.* Cuius ratiocinationis vis in eo sita est: quod sicut scientia diuina in cognoscendo est sim- pliciter infinita: ita nullus est numerus possi- bilis, quem ipsa actu non cognoscat: alioqui si esset aliquis numerus, vel multitudo nume- rorum possibilis, quam scientia diuina actu non cognosceret, non esset infinita simplici- ter, quippe cum non haberet eam perfectio- nem, quæ ad cognoscendum ulteriorem nu- merum necessaria foret.

332. Quoniam verò iidem Philosophi, ut de Aristotele certum est, putabant, mundum pro- ductum esse ab æterno, ne cogerentur conce- dere, Deum per eternitatem à parte antè pro- duxisse infinita, quæ ipsemet Deus non co- gnosceret, sinxerunt, ut ibidem 17. cap. no- tauit Augustinus, Deum semper eadem repe- tendo, quæ antea produxerat, reproduxisse.

Quoniam si non eadem, inquebant, repetantur, non possunt infinita diuersitate variata vlla eius scientia, vel præscentia comprehendere. Non procul ab hoc errore fuerunt Wicleffus, & Ioan- nes Hus, qui ut in Concilio Constan- tiensi sessione 15. refertur, inter alia falsa dogmata, quæ docebant, vnum erat hoc: *Non potest Deus mundum maiorem vel*

Augustin.

Augustin.

Augustin.

Wicleffus.
Ioan Hus.

mino-

minorare: sed animas usque ad certum numerum creare & non ultra.

333. Vterque error hoc unico argumento euincitur. Potentia Dei ad extra productiua pro termino habet, quicquid non implicat. Non implicat plures & plures creaturæ tam numero, quam specie diuersæ in infinitum producibiles: ergo ad omnes illas se extendit potentia Dei: ergo non tantum ad finitas. Minor constat, cum nulla hætenus allata sit, nec afferri possit implicancia, cur nequeant plures & plures numero ac specie distinctæ creaturæ in infinitum produci. Maior probatur: nam potentia Dei ad extra productiua immediatè fundatur in ipsa essentia increata Dei, quæ vi nullum habet in essendo limitem, ita nullum in producendo terminum.

334. Confirmatur. Tot sunt creaturæ producibiles quot sunt exemplabiles ab essentia diuina: atqui hæ sunt sine termino infinitæ: ergo infinitæ sunt creaturæ à Deo producibiles. Maior claret, cum omnes creaturæ sint quædam participationes & imitationes diuini esse, sicut omnis effectus est quædam participatio & imitatio suæ causæ: ergo tot sunt creaturæ producibiles, quot participare & imitari possunt essentiam diuinam. Minor probatur: nam participabilitas & exemplabilitas creaturæ fundatur in ipso esse diuino: ergo si ipsum est infinitum & illimitatum, etiam creaturæ ab ipso participabiles & exemplabiles erunt sine termino infinitæ. Nam eò usque diuina essentia participari, atque exemplari potest à creaturis, quousque ipsius perfectio non exauritur. Atqui à nulla creatura, aut multitudine creaturarum exauribilis est increata perfectio diuinæ essentia, cum omnis creatura, multitudoque creaturarum infinitè distet ab increata & infinita essentia Dei: ergo

335. Sola igitur inter Catholicos controuersia est: An quæ Deus cognoscit, sint infinita categorematicè, an syncategorematicè. Durandus in primo distinctione 39. q. 2. per totam, & Marfilus dist. 38. art. 3. contendunt, creaturas tam possibiles, quam in tota æternitate futuras, esse infinitas tantum syncategorematicè. Quibus assentiunt Suarez tertia parte disp. 26. lect. vltima, Valætia prima parte disp. 1. q. 14. puncto sexto, Tanerus disp. 2. q. 2. dubio 4. assertionem 6. alijque recentiores. Potissimum huius sententiæ fundamentum est: quoniam Deus non cognoscit creaturas, nisi quatenus sunt ad existendum possibiles. Atqui non sunt ad existendum possibiles, nisi infinitæ syncategorematicè: ergo non cognoscit Deus creaturas, nisi infinitas syncategorematicè. Minor supponitur, cum nec ex possibilibus existere possint actu infinitæ, sed semper finitæ in infinitum, nec ex futuris per totam æternitatem extituri aliquando existant, vel existere possint infinitæ actu, sed semper finitæ in infinitum. Maior probatur: quoniam ut cognitio sit vera debet conformari & adæquari suo obiecto: ergo si ob-

iectum est infinitum syncategorematicum, nequit à Deo cognosci ut infinitum categorematicum: alioqui diuina cognitio non conformaretur suo obiecto.

336. Contra verò Richardus in primo distinct. 36. art. 2. q. 5. Molina, Bannez prima parte q. 14. art. 12. Vasq. disp. 63. Arrubal disp. 37. cap. 2. Ruiz de scientia Dei disp. 20. sect. 3. Alarcon tract. 2. de scientia Dei, disp. 3. cap. 3. alijque recentiores putant, quæ Deus cognoscit scientia simplicis intelligentiæ & visionis, esse infinita categorematicè. Cui sententiæ plurimum fauent Bonauentura in primo dist. 35. q. 5. & distinct. 39. art. 1. q. 3. S. Tho. prima parte q. 14. art. 12. primo contragentes cap. 69 & q. 2. de veritate arti. 9. Caietanus & Ferrariensis locis præcitatis, qui absolute docent, Deum cognoscere actu infinita, esto non sint possibilia, aut futura, nisi finita in infinitum.

337. Pro explicatione notandum, hanc difficultatem non solum premere eos, qui ut impossibile negant omne infinitum categorematicum producibile extra Deum, sed etiam qui illud concedunt. Nā esto illud concedant in ipsis creaturis possibilibus, proinde circa illas nullam habeant difficultatem concedendi infinita categorematicè in mente diuina, uti illa concedunt existere posse extra Deum. Adhuc tamen manet difficultas ab omnibus soluenda tum de effectibus æternum futuris, tum de partibus continui in infinitum diuisibilibus. Nam nec beatorum, ac damnatorum cogitationes per totam æternitatem futuræ, nec diuisiones continui possunt esse actu & categorematicè infinitæ, sed semper finitæ in infinitum. De his igitur restat difficultas ab Authoribus vtriusque sententiæ soluenda, An cogitationes æternum futuræ, diuisionesque continui sint categorematicè an syncategorematicè infinitæ in mente diuina. Pro cuius difficilis ac molestæ controuersie solutione,

338. Dicendum est, omnia, quæ in se ipsis, & secundum realem existentiam sunt infinita tantum syncategorematicè, in mente diuina esse infinita categorematicè. Ratio assertionis desumenda est ex natura ipsa infiniti categorematici & syncategorematici, quam cum Aristotele 3. Physicorum admittunt omnes Philosophi ac Theologi. Est autem infinitum syncategorematicum, quod nunquam est totum simul actu, sed partim actu, partim potentia, ita ut quod actu simul est, semper finitum est, quod autem in potentia est, infinitum est ac sine termino. Ut quotcunque cogitationes in ipsa æternitate existentes, semper sunt finitæ: contra verò quæ remanent per totam æternitatem futuræ, infinitæ sunt & absque termino. Item quotcunque diuisiones continui assignantur, semper actu sunt finitæ, quæ verò remanent assignabiles, semper sunt potentia infinitæ. Infinitum autem categorematicum est illud, quod totum simul actu est, & in eo quod infinitum est, termino ac sine caret.

Richard.
Molina.
Bannez.
Arrubal.
Ruiz.
Alarcon.

Bonau.
S. Thomas.

Caietan.
Ferrariensis.

Durandus.

Valentia.
Suarez.
Tanerus.

Aristot.

339. Hæc igitur utriusque infiniti definitione posita, euidenter probatur nostra assertio. Nam quæ in se ipsis secundum realem existentiam siue possibilem, siue futuram, sunt tantum potentia infinita, in mente diuina sunt omnia actu simul cognita & expressa: ergo quæ in se ipsis, & secundum realem existentiam sunt infinita syncategorematicè & in potentia, in mente diuina sunt infinita categorematicè & actu. Antecedens pater: nam licet quoad ipsam realem existentiam nunquam tota multitudo cogitationum æternum futurarum, ac diuisionum continui possit esse actu re ipsa posita extra omnem potentialitatem, cum nequeant existere tot, quin plures & plures sine fine cogitationes, & continui diuisiones: eadem tamen & tam cogitationum, & diuisionum multitudo tota simul comprehenditur & concluditur intra cognitionem diuinam, ut nulla maneat non actu à Deo cognita, sed potentiâ cognoscibilis. Consequentia verò euidenter deducitur ex definitione infiniti categorematici, cuius quidditas est, ut actu simul totum positum sit absque fine & termino. Atqui in mente diuina omnes cogitationes æternum futuræ, omnesque continui diuisiones actu simul omnes positæ sunt secundum esse intentionale & intelligibile absque vilo termino & fine, cum singulæ & omnes eque actu cognitæ à Deo sint. Igitur in mente diuina sunt actu & categorematicè infinitæ.

340. Confirmatur primò: nam quæ in mente diuina obiectiue existunt, non sunt finita, nec infinita syncategorematicè: ergo ergo infinita categorematicè. Consequentia constat ab adæquata partium enumeratione. Antecedens quoad primam partem per se pater: alioqui nou cognosceret Deus infinita, sed finita, contra ea, quæ supra demonstrata sunt. Quoad secundam verò partem probatur. Quoniam quæ obiectiue sunt in mente diuina, nullam habent admittam potentialitatem sed omnia in esse intelligibili sunt actu posita & expressa: ergo non possunt esse infinita syncategorematicè, cuius essentia est, ut nunquam sint actu simul omnia posita; sed semper supersint alia & alia sine termino ponenda, quæ autem obiectiue in mente diuina sunt, omnia simul sunt actu cognita ac vitaliter expressa, nec supersunt alia & alia regnoscenda atque exprimenda.

341. Confirmatur 2. Si omnia ea, quæ actu simul obiectiue existunt in mente diuina secundum esse intentionale, existerent actu simul subiectiue secundum esse naturale, essent infinita categorematicè: ergo etiam ut obiectiue existunt in mente diuina secundum esse intentionale, sunt infinita categorematicè. Antecedens concedant Aduersarij. Consequentia probatur: nam ideo si omnia actu simul existerent in se secundum esse naturale, essent infinita categorematicè, & non syncategorematicè, quia se-

cundum esse naturale essent actu omnia simul absque termino. Atqui in mente diuina secundum esse intentionale sunt omnia actu simul absque termino: ergo etiam in mente diuina secundum esse intentionale sunt infinita categorematicè, & non syncategorematicè.

342. Confirmatur 3. Conuellendo potissimum fundamentum aduersariorum: nam ideo ipsi dicunt, quæ Deus cognoscit, esse infinita syncategorematicè, quia non potest Deus aliter res cognoscere, quam res ipsæ possibiles sunt: non sunt autem res possibiles, nisi infinitæ syncategorematicè: nequeunt igitur à Deo cognosci infinitæ categorematicè, alioqui diuina cognitio destrueret suum obiectum, aliter illud repræsentando, atque est in se. Conuellitur autem hoc fundamentum per distinctionem Minoris propositionis: Non sunt res possibiles nisi infinitæ syncategorematicè quoad realem existentiam & in se ipsis, & verum est: non sunt possibiles nisi infinitæ syncategorematicè quoad existentiam intentionalem & obiectiuam in mente diuina, & falsum est. Et ne videamur petere principium, huius rei rationem assignamus: quoniam aliter res sunt in mente diuina, ac esse possunt in se ipsis: nec propterea diuina cognitio aliter eas repræsentat, atque ipsæ repræsentabiles sunt: possunt igitur in mente diuina esse infinitæ syncategorematicè, esto in se ipsis categorematicè infinitæ esse non possint. Maior constat: quoniam in diuina mente res sunt omnes simul actu, & nullo modo in potentia secundum esse intentionale & obiectiuum, cum secundum esse intentionale & obiectiuum omnes sint expressæ & repræsentatæ, nullaque remaneat exprimenda & repræsentanda: Igitur in mente diuina possunt esse infinitæ categorematicè, esto in se ipsis secundum existentiam realem infinitæ categorematicè esse nequeant. Consequentia probatur: quoniam secundum hæc intentionalem obiectiuam existentiam nullam retinent potentialitatem ad ulteriorem intentionalem existentiam obiectiuam, cum secundum hanc sint omnes actu simul præsentæ diuine menti: igitur secundum hanc intentionalem obiectiuam existentiam non possunt esse infinitæ syncategorematicè, cum hæc infinitas essentialiter includat potentialitatem ad ulteriorem terminum nondum actu positum, sed ponendum.

343. Confirmatur. Etenim non solum in hoc itatu obiectiuo & intentionali, sed in quocunque alio res depurentur à potentialitate ad ulteriorem terminum, erunt infinitæ categorematicè. Sic omnes cogitationes æternum futuræ in ratione futuri sunt infinitæ categorematicè: quoniam in ratione futuri nullam dicunt potentialitatem ad ulteriorem terminum futurum, cum in ratione futuri accipiantur omnes simul collectiue, nulla exclusa, esto in ratione actualis existentie nequeant esse nisi infinitæ syncategorematicè, quoniam ut in

esse

esse futuri sint omnes simul, exclusa omni potentialitate ad ulteriorem terminum futurum necesse non est, ut omnes simul aliquando existerint vel exiturae sint, sed sufficit ut nulla sit, quae non sit exitura. Sic omnes partes continui consideratae in esse diuisibili, non autem in esse actualis diuisionis, sunt categorematicae infinitae; quia in esse diuisibili sumuntur collectiue omnes absque termino ad ulteriorem diuisibilitatem. Sic creaturae possibiles in ratione possibilis sunt infinitae categorematicae, quia secundum esse possibile accipiuntur omnes collectiue, exclusa omnipotentialitate ad ulteriorem creaturam possibilem: alioqui si ultra totam collectionem omnium creaturarum possibilem adhuc remanerent aliae ulterius possibiles, non fuisset sumpta tota collectio creaturarum possibilem contra suppositum. Ergo potiori ratione omnes creaturae in mente diuina expressae & comprehensae sunt actu infinitae categorematicae, cum in eo statu nullam dicant potentialitatem ad ulteriorem existentiam intentionalem obiectiuam.

344. Quod autem ex hoc, quod quae in se secundum existentiam realem sunt infinitae syncategorematicae, à scientia diuina represententur infinitae categorematicae, non sequatur, Deum aliter res cognoscere, atque in se cognoscibiles sunt, sic demonstro. Nam hoc non prouenit ex eo, quod Deus aliter cognoscat res, quam in se sunt, cum illas cognoscat & in sua cognitione exprimat cum essentiali potentialitate, quam dicunt ad ulteriorem & ulteriorem existentiam realem: sed ex eo quod omnes creaturas cum sua essentiali potentialitate quam haberet ad ulteriorem & ulteriorem existentiam realem actu simul sua cognitione comprehendat atque exprimat. Quo fit, ut quamuis in obiecto representato includatur potentialitas ad ulteriorem & ulteriorem existentiam realem accipiendam: quia tamen totum obiectum cum sua potentialitate actu simul exprimitur & representatur diuinae menti, in ratione representati non sit infinitum syncategorematicae, cum in ratione representati actu exprimat totum obiectum, eiusque potentialitas, quam per ordinem ad suam realem existentiam importat.

345. Quae ratio ut clarius percipiatur, distinguendum est duplex esse creaturarum futurarum, vel possibilem. Alterum, quod ipsae habiturae sunt in se, vel habere possunt extra Deum. Alterum, quod habent in ipso Deo, in quo obiectiue existunt intentionaliter expressae. Quoad hoc secundum esse sunt categorematicae infinitae: quia quoad hoc esse, sunt omnes simul actu in diuina mente expressae absque termino & potentialitate ad ulteriorem existentiam obiectiuam. Quoad primum vero esse, adhuc bifariam considerari possunt, vel ut actu simul omnes terminant diuinam cognitionem, vel ut in se ipsis exiturae sunt, aut existere possunt. Primo

modo consideratae adhuc sunt infinitae categorematicae, quia actu simul omnes terminant diuinam cognitionem, nec in ratione terminandi diuinam cognitionem ullam retinent potentialitatem. Consideratae autem secundo modo sunt infinitae syncategorematicae, quia ut sic includunt potentialitatem ad ulteriorem & ulteriorem existentiam realem nunquam totam in actum redigendam. Quo fit ut nec Deus aliter cognoscat creaturas, quam ipsae cognoscibiles sunt, cum eas cognoscat & sibi representet cum ea potentialitate, quam ipsae essentialiter important, & nihilominus ille actu omnes simul à Deo cognitae sint infinitae categorematicae: quia nimirum ipsamet potentialitas, quam creaturae per ordinem ad realem existentiam dicunt, actu tota simul exprimitur, & quasi exhaustur atque comprehenditur à diuina cognitione.

346. Haec eadem ratio illustratur exemplo. Etenim omnes partes motus dicunt essentialem successionem inter se, quarum una existente, non existunt reliquae, cum tamen in potentia cognoscentis sint omnes simul obiectiue existentes, quia omnes simul actu terminant notitiam cognoscentis: nec propterea aliter cognoscuntur, atque ipsae cognoscibiles sunt: quia nimirum licet omnes actu simul terminent notitiam cognoscentis, eò quod dum una pars actu terminat notitiam cognoscentis, omnes actu simul terminant; non tamen illae representantur cum simultanea coexistentia in ordine ad esse, quod extra cognoscentem habent, sed cum essentiali successione vnius partis post aliam: Quamuis haec ipsa successio, quam partes ipsae dicunt in esse reali, tota simul actu exprimitur & representetur notitia cognoscentis: Ad eum modum, quo in imagine actu simul & permanenter representatur auis volatus. Nec propterea dicitur falsa imago vel aliter representare auis volatum, quam representabilis est: cum proprium imaginis siue naturalis, uti est omnis cognitio respectu sui obiecti, siue artificialis sit, simul actu representare suum imaginatum, etiamsi imaginatum ipsum sit successiuum & potentiale, cum ipsa successio & potentialitas actu simul & permanenter debeat per imaginem, & in imagine representari.

347. Ex dictis inferitur, scientiam diuinam de creaturis possibilibus, futurisque cogitationibus, atque continui diuisionibus, non modò esse categorematicae infinitam subiectiue, secundum esse, quod habet in Deo, quatenus cognitio diuina est; sed etiam obiectiue, secundum terminos & obiecta, quae intentionaliter exprimit, quatenus species expressa & verbum creaturarum est. Ratio, quia non solum est actu tota simul absque termino perfectionis intensionis, sed etiam est actu

tota

tota simul absque termino perfectionis extensivæ, cum actu simul repræsentet infinita objecta absque termino, contra nonnullos, qui argumento pressi recurrunt ad infinitatē subiectivam scientiæ divinæ, concedentes eam esse infinitam categorematicè subiectivè, negantes verò eam esse infinitam categorematicè obiectivè; eò quòd, inquit, obiectum non est nisi syncategorematicè infinitum. Verum hi non distinguunt obiectum secundum se, & in ordine ad realem existentiam, & prout exprimitur ac repræsentatur in scientia divina. Esto igitur obiectum secundum se, & per ordinem ad existentiam realem sit infinitum syncategorematicè, eò quòd secundum existentiam realem nunquam obiectorum multitudo potest esse tota actu extra suas causas, ut tota actu simul est in scientia divina, ac propterea, ut repræsentatur in scientia divina, est infinita categorematicè. Quin rectè contra Aduersarios retorqueri potest argumentum; qui vtrò concedunt, si multitudo creaturarum possibilem, aut futurarum cogitationum, vel diuisionum continui, quas Deus per suam scientiam exprimit, ponetur actu simul tota extra suas causas, illam fore infinitam categorematicè, quia esset actu tota simul absque termino & potentialitate ad vltiorem terminum. Cur enim pari modo illam non concedunt infinitam categorematicè, prout actu tota simul absque termino & potentialitate ad vltiorem existentiam obiectivam repræsentatur in scientia divina?

348. Ex his abundè patet ad fundamentum Durandi, eiusque asseclorum. Sic ut ad illud, ad quod idem Durandus, ut argumenti vim effugiat, recurrit, scilicet Deum non cognoscere infinitam multitudinem creaturarum ut quoddam totum illud comprehendens, cum hoc possibile non sit, sed per partes, in quantum, inquit, intelligitur, quod quacunque parte accepta remanet potentia ad vltiorem accipiendam. Concludit igitur, quòd Deum intelligere infinitum sine termino, non sit, quòd intra se claudat quicquid est possibile illius rei, sed quia intelligit aliquid, quod potest vltius & vltius procedere. Contra hanc Durandi fugam est, quia nihil possibile, aut futurum remanet, quod diuina cognitione comprehensum non sit, ac proinde non tantum Deus infinitum cognoscit per partes, secundum quas vltius & vltius existere potest, sed secundum se totum, cum nihil, quod possibile est maneat à Deo incomprehensum: Ac proinde licet possibile non sit, ut infinitum existat totum in se in esse reali, possibile tamen est, ut existat totum secundum esse intentionale in diuina cognitione expressum & repræsentatum. Idque breuioribus verbis expressis Augustinus 12. de Ciuitate cap. 18. supra citato. Si quicquid, inquit, scientia comprehenditur, scientis comprehensione finitur: profecto & omnis infinitas quodam ineffabili modo Deo finita est, quia scientia eius ipsi incomprehensibilis non est. Maluit igitur Augustinus concedere,

omne infinitum comprehensione Dei quodammodo finiri, quàm negare, quod negat Durandus, totum infinitum concludi intra cognitionem Dei.

349. Obijcies 1. Si Deus videret diuisiones continui infinitas categorematicè, videret continuum in omnem sui partem diuisum, quod est impossibile, ut ex Philosophia cum Aristotele, & communi Philosophorum Theologorumq; consensu suppono. Sequela probatur: quia si videret infinitas categorematicè diuisiones, videret omnes continui partes diuisas, alioqui si non videret omnes continui partes diuisas, non videret omnes diuisiones possibles, quod de scientia diuina, quæ distinctissimè exprimit quicquid est possibile, nefas est suspicari.

350. Resp. negando sequelam, eiusq; probationem. Caterum negandum est, Deum non videre omnes possibles continui diuisiones. Nec inde propterea sequitur, videre omnes continui partes diuisas, quia cum hoc possibile non sit, à Deo visibile non est. Sunt igitur in diuina mente omnes diuisiones continui categorematicè infinitæ absque termino, in quæ tamen infinita multitudo nullam videt assignabilem partem in alias non diuisibile: proinde nullam videt continui partem in omnem sui partem diuisam, sed semper in alias & alias diuisibilem. Nec propterea non videt omnes possibles continui diuisiones, sed tantum sequitur, videre omnes absq; vltima. Quod etià de cogitationibus æterni futuris debent omnes concedere. Nam eas omnes actu simul cognoscit Deus scientia visionis, cū tamen impossibile sit, ut omnes actu habituræ sint existentiam, ut de eis aliquando dici possit, quòd omnes habuerint existentiam, sicut dici potest de eisdem in mente diuina expressis, quod omnes habeant existentiam intentionalē.

351. Dices. Si non omnes habituræ sunt existentiam, ergo non omnes sunt futuræ, nā eatenus sunt futuræ, quatenus aliquando habituræ sunt existentiam. Resp. negando consequentiam: nam eo modo habituræ sunt existentiam omnes, quo futuræ sunt omnes: Sunt autem futuræ omnes sine termino: ergo habituræ sunt existentiam omnes sine termino: proinde nūquā de eis verificari poterit, quòd habuerint existentiam omnes: nam hoc ipso esset dicere, quòd non remanerent aliæ & aliæ extituræ. Ad probationem autem consequentiæ Resp. ad hoc ut dicantur omnes futuræ, sat esse, ut nulla sit assignabilis, quæ non sit existentiam habitura. Vel melius, & in idem recidit: eatenus sunt futuræ omnes, quatenus habituræ sunt existentiam sine termino, quod est in existendo nunquam perueniri posse ad vltimam, proinde nunquam dici posse extituras omnes.

352. Obijcies 2. Si Deus scientia simplicis intelligentiæ cognoscit creaturas possibles categorematicè infinitas: ergo posset eas omnes producere: ergo posset producere omne producibile. Posterior consequentia patet, quia si potest producere

Aristoteles.

Durandus.

Augustin.

ducere

ducere omnes quas cognoscit; ergo producere potest omne producibile, cum non sit producibile, nisi quod Deus cognoscit, cū Deus sit agens productivus per intellectum: Igitur si potest producere quicquid cognoscit, poterit producere quicquid est producibile. Prior verò consequentia probatur: quia nulla assignari potest implicantia de infinito producto, quæ assignari non possit de infinito cognito. Porro duplex potissima implicantia de infinito producto assignatur; Altera, quia sequeretur, infinitum productum habere terminum, quod est contra naturam infiniti categorematici, quod termino caret: Altera, quia exhauriretur tam diuina essentia in exemplandis alijs & alijs creaturis perfectioribus & perfectioribus in infinitum, quam diuina potentia in producendis nouis & nouis sine termino creaturis. Vtraque implicantia reperitur in infinito à Deo cognito. Nam & de illo dici potest, quod terminum habeat, ultra quem non sint aliæ & aliæ creaturæ possibiles, & quod per illud cognoscatur diuina virtus tam in exemplando, quam in producendo adequata & exhausta à totâ multitudine creaturarum possibilitum.

353. Hoc argumento triumphant qui putant, possibile esse infinitum categorematicum extra Deum, imò & totum producibile: cum non sit maior ratio de toto producibili in diuina mente expresso, atque à parte rei producto. Verum; quoniam hæc opinio de possibilitate infiniti extra Deum mihi semper in Philosophia displicuit, ut fusè ad tertium librum Physicorum probaui, conandum nobis est, aliquam discriminis rationem afferre, cur illud in mente diuina non implicet, implicet autem re ipsa.

354. Et primò hoc constat à posteriori, quæ ratio sufficere deberet, si aliam à priori non haberemus. Constat enim multa esse categorematicè infinita in mente diuina, quæ re ipsa nequeunt nisi syncategorematicè esse infinita: patet tam de diuisionibus continui, quam de cogitationibus æternum futuris. Etenim tam diuisiones continui, quam cogitationes æternum futuræ sunt in mente diuina categorematicè infinitæ. Cum tamen nec illæ, nec istæ esse possint re ipsa categorematicè infinitæ. Igitur à posteriori constat, aliquam implicantiam esse in infinito categorematico extra Deum producto, quæ non est in eodem in diuina mente expresso. Maior fusè probata est suprâ. Minorem euidenter ostendo. Implicat, re ipsa poni omnes diuisiones continui, omnesque cogitationes æternum futuras à parte rei existentes: ergo implicat tam diuisiones continui, quam cogitationes æternum futuras re ipsa posse esse categorematicè infinitas, cum tamen non implicet eadem in mente diuina esse categorematicè infinitas. Antecedens demonstro: Nam si re ipsa ponerentur omnes diuisiones continui, ponerentur omnes partes continui re ipsa diuisæ, quod implicat, ut ex communi Philosophorum Theologorumque consensu sup-

pono. Item si ponerentur omnes cogitationes æternum futuræ à parte rei existentes, valeret aliquando dicere, ultra illas non esse alias futuras, cum iam supponerentur extitisse omnes. Sicut quia in esse obiectiuo & intentionali cogitationes æternum futuræ existunt omnes in mente diuina, valet de illis dicere, ultra eas non esse alias assignabiles. ut cognoscibiles ab intellectu diuino. Consequens autem implicat, nam hinc sequeretur, infinitum syncategorematicum, cuiusmodi sunt cogitationes æternum futuræ, aliquando totum in actu poni, totumque pertranſiri. Consequentia primi Enthymematis probatur: nam si nec omnes continui diuisiones poni possunt à parte rei, nec omnes cogitationes æternum futuræ re ipsa existentes, sequitur, quod tam diuisiones, quæ remanent ponendæ, quam cogitationes, quæ remanent futuræ, sint infinitæ, quæ verò sunt positæ, finitæ, cum hoc sit de quidditate infiniti syncategorematici, ut semper actu habeat finita, potentia verò infinita.

355. Nec dici potest, tam quæ actu ponuntur, quam quæ potentia restant ponendæ, esse infinita: quoniam hinc manifestè sequeretur, infinitum in actu positum claudi terminis, prima nempe cogitatione, quæ incepit & vltima, qua terminatur infinitum cogitationum re ipsa existentium, cum Deus distinguat cogitationes re ipsa existentes à non existentibus, sed extituras: cumque distinctissimè videat primam cogitationem, quæ immediate sequitur post omnes præcedentes re ipsa extra causas actu positas, clarissimè videt illam ut terminum omnium præcedentium cogitationum, quæ exiterunt, proinde omnes illas videt actu clausas inter duas cogitationes ordine sibi succedentes, nempe inter primam, quæ primò incepit, & vltimam, quæ immediate sequitur post omnes præcedentes re ipsa extra causas actu positas. Neque hæc recurri potest ad cogitationem indeterminatam, quia omnes & singulæ sunt determinatæ naturæ & entitatis, omnesque sunt clausæ primâ & vltimâ. Pari ratio poterunt creaturæ possibiles secundum esse obiectiuum & intentionale in mente diuina esse infinitæ syncategorematicè, tamen si nequeant esse infinitæ categorematicè extra Deum secundum esse reale subiectiuum.

356. Secundò probatur hoc ipsum discrimen à priori. Quoniam in esse possibili creaturæ sumi possunt omnes, nequeunt autem sumi omnes in esse existentie actualis: ergo in esse possibili possunt esse infinitæ, nequeunt autem esse infinitæ in esse existentie actualis. Maior patet: quoniam in esse possibili omnes creaturæ nullâ omnino exclusâ, comprehenduntur intra potentiam & cognitionem diuinam. Minor probatur, quoniam in esse actualis existentie non tot poni possunt, quin plures & plures absque termino: nam quacūque multitudine creaturarum, vel quauis creatura perfectissima producta, semper producibiles sunt aut plures & plures aut perfectiores & perfectiores absque termino.

Nam

Nam quacunque multitudine creaturarum, ut quavis perfectissima creatura producta, semper remanent in Deo infiniti alij modi ac perfectiones, quibus participabilis est à creaturis, cum impossibile sit, infinitam virtutem Dei exhaustiri à quavis creatura, vel multitudine creaturarum, cum semper inter creaturas participantes & Deum participabilem mediet infinita distantia. Consequentia verò probatur: quoniam vel infinitum includit quidquid intra illud genus supponitur possibile, quod cum totum in actu poni non possit, neque infinitum in actu poni potest: vel saltem sequitur, non posse in actu poni totum id, quod possibile simpliciter est contra eos, qui contendunt posse Deum producere totum producibile. Confirmatur: nam possunt cogitationes æternum futuræ in esse futuritionis sumi omnes, non possunt autem sumi omnes in esse actualis existentie: sicut & partes continui in ratione diuisibilitatis sumi possunt omnes, non autem in ratione actualis diuisionis: ergo & creaturæ in esse possibili sumi possunt omnes, etiam si in esse actualis existentie nequeant sumi omnes.

357. Sed contra hunc nostrum discursum est Aduersariorum Achilles. Nam ideo nequeunt omnes creaturæ possibiles poni in actu existentie, quia quacunque multitudine creaturarum actu posita, semper restant aliæ & aliæ à diuina essentia exemplabiles ac participabiles. Atqui hæc eadem implicantia reperitur in creaturis in statu possibilitatis. Nam etiam omnes creaturæ in statu possibilitatis infinite distant à Deo, inter quem & creaturas omnes possibiles mediat infinita perfectio, secundum quam Deus semper est magis & magis participabilis. Ergo neutrobique sumi possunt omnes, vel certe si sumi possunt omnes in statu possibilitatis, sumi etiam poterunt omnes in statu actualis existentie.

358. Huius argumentationis neganda est Minor. Ad cuius probationem distinguendum est Antecedens. Omnes creaturæ in statu possibilitatis infinite distant à Deo vel per aliquam certam & determinatam creaturam omnium perfectissimam, vel per aliquam determinatam multitudinem creaturarum, & nego: infinite distant à Deo per species perfectiores & perfectiores in infinitum absque aliqua vltima ac suprema, perque numerosiorem & numerosiorem multitudinem creaturarum absque termino, & concedo. Quo fit, vt Deus nec in tota multitudine creaturarum possibilium videatur vnam omnium perfectissimam, nec vnam tantum multitudinem, absque alia & alia sine termino: cum nec illa, nec ista sit in multitudine possibilium. Quemadmodum in tota multitudine partium continui nec videtur vnam omnium minimam, nec aliquam multitudinem ita numerosam, vt non videatur aliam & aliam numerosiorem; cum nec illa, nec ista possibilis sit. At eo ip-

so, quod omnes creaturæ ponerentur in actu existentie, determinarentur vel ad vnam omnium perfectissimam, vel ad tantam multitudinem, qua numerosior dari non posset: proinde adequaretur infinita virtus ac perfectio exemplabilis ac participabilis Dei, quemadmodum hoc ipso, quod omnes partes continui ponerentur in actu diuisionis, determinarentur & ad vnam omnium minimam, & ad certam multitudinem, qua numerosior dari non posset: proinde adequaretur infinita diuisibilitas continui: quod implicat cum infinita diuisibilitas continui sit inexhaustibilis. At non minus est inexhaustibilis infinita perfectio Dei.

359. SED adhuc vrget Aduersarius. Etiam inter Deum & totam multitudinem creaturarum possibilium mediat infinita perfectio, quæ adhuc participabilis est à creaturis: ergo neque creaturæ in statu possibilitatis sunt totæ, quin plures esse possint. Resp. creaturas in statu possibilitatis non videri à Deo cum tota sua potentialitate expleta, quam dicunt ad realem existentiam, sed semper eas videri cum potentialitate ad illam, cum talis potentialitas sit illis essentialis: ac proinde creaturas nunquam videri cum determinata distantia ex parte ipsarum à Deo, cum hæc possibilis non sit, eo ipso quod possibilis non est vltima creatura omnium perfectissima, vel multitudo omnium numerosissima. In statu verò actualis existentie, cum tota potentialitas ad existendum tollatur per ipsam actualem existentiam, non possunt amplius videri cum potentialitate ad vltiorem perfectionem diuinam participandam, ac proinde cum indeterminata distantia ex parte ipsarum à Deo; sed cum expleta actualitate, ac proinde cum determinata distantia ex parte ipsarum à Deo.

360. Illustratur exemplo continui, cuius quæcunque partes videntur in statu possibilis diuisionis, videntur cum essentiali potentialitate ad vltiores & vltiores diuisiones possibiles, & nunquam cum tota potentialitate expleta ad omnes partes diuisibiles: in statu verò actualis diuisionis quæcunque partes videntur, videntur cum potentialitate expleta ad diuisionem.

361. Neque hinc sequitur, quod creaturæ secundum esse intentionale & obiectiuum in mente diuina non sint actu omnes, atque adeo infinitæ categorèmaricæ, vt supra probatum est: quia licet per ordinem ad existentiam realem nunquam videantur actu omnes, eo quod impossibile sit, vt per ordinem ad existentiam realem sint actu existentes omnes: sicut impossibile est, vt vel partes continui sint diuise omnes, vel cogitationes æternum futuræ sint actu existentes omnes: sunt tamen in mente diuina omnes, quia nulla est, quæ actu non terminet cognitionem diuinam, totaque illa potentialitas, quam creaturæ

dicunt ad propriam existentiam realem, actu exprimitur & representatur in scientia diuina.

362. At obijciunt alij contententes possibilem esse creaturam omnium perfectissimam, nec non creaturam omnium imperfectissimam, qua nec illa perfectior, nec ista imperfectior dari possit, hoc patet. Non omnes creaturæ, quæ sunt in tota collectione possibilium exceduntur à creaturis: ergo necesse est, ut sit aliqua, quæ non excedatur: hæc ergo erit omnium perfectissima. Vtraque consequentia supponitur euidens. Antecedens probant: quoniam implicat, ut omnes creaturæ excedantur à creaturis, daretur enim in ea collectione mutus excessus secundum perfectionem, qui repugnat.

363. Confirmant primò. Implicat omnes creaturas produci à creaturis, nisi detur mutua productio: ergo implicat, ut omnes creaturæ excedantur à creaturis, nisi detur mutus excessus inter eas. Ergo sicut ne detur mutua productio inter creaturas, necessariò deueniendum est ad vnum primum Ens omnium perfectissimum, à quo improducto producantur omnes: ita ne detur mutus excessus inter creaturas, necessariò deueniendum est ad vnam, quæ ita reliquas excedat, ut ipsa à nulla excedatur. Vtraque consequentia probatur, nam euidentiùs repugnat mutus excessus secundum perfectionem, quam mutua causalitas, cum mutus excessus euidentiùs inferat contradictoria: nam excedens dicit habere maiorem perfectionem excessu; & excessum minorem excedente: ergo si idem excederet & excederetur, idem haberet maiorem perfectionem, qua excelleret, & non haberet maiorem perfectionem, qua excederetur.

364. Confirmant secundò. In tota collectione specierum possibilium ab homine inclusiue non omnes species exceduntur: ergo aliqua est quæ non exceditur: ergo illa erit omnium maxima & suprema. Antecedens probatur: nam si omnes excederentur, sequeretur plures fore excessas excedentibus, & simul non plures fore excessas excedentibus, quæ sunt manifestè contradictoria. Sequelam probant: nam per te omnes species perfectiores homine exceduntur & excedunt: homo tantum exceditur & non excedit, cum homo tantum in ea collectione sit omnium infimus: ergo excessas sunt vnà ampliùs excedentibus. Rursus sequitur, non esse plures: quia quælibet species excessa debet habere excedentem, à qua immediatè excedatur: ergo ut omnes excedantur, tot debent esse excedentes, quot excessas, & non plures: ergo sunt tot & non sunt tot.

365. Confirmant tertio. In tota collectione creaturarum possibilium est summa propinquitas secundum perfectionem cum Deo, quæ in creaturis esse potest: sed

hæc non reperitur in omnibus, nec in duabus aut tribus speciebus, cum omnes species sint inæqualis perfectionis; ergo in vna. Datur ergo vna secundum perfectionem Deo summè propinqua. Maior pater: quia supra totam collectionem non est possibilis creatura Deo propinquior. Minor elucet. Consequentia probatur, quia si hæc summa propinquitas non reperitur in omnibus, neque in duabus vel tribus: ergo necessariò erit in vna.

366. Confirmant quarto. Deus cognoscit omnes creaturas perfectiores homine, quæ illum excedunt: ergo vel in tota hac serie creaturarum excedentium & excessarum cognitio diuina sistit in aliqua, supra quam non progreditur ad aliam perfectiorem cognoscendam, cum tamen verè sit, quod de diuina cognitione dici non potest: vel certè cognoscit vnam, vltra quam non progreditur, & hæc est omnium perfectissima.

367. Confirmant quinto. Deus producere potest creaturam summè perfectam, quam potest. Producat, vel illa erit omnium perfectissima, & habetur intentum; vel non; & iam Deus poterit aliam perfectiorem producere, adeoque quam produxit, non fuit summè perfecta, quam producere poterat. Antecedens, ex quo reliqua euidenter deducuntur, supponitur tanquam propositio identica per se nota.

368. Verum hi Auctores non aduertunt, hæc eadem argumenta, quæ tanquam validissima tela contorquent contra negantes creaturam omnium perfectissimam, nec non omnium imperfectissimam, repellenda esse etiam ab ipsis tum in infinitate partium continui, quam cum communi sententia admittere debent, tum in infinitate cogitationum æternum futurarum. Nam sumo eandem formam argumentandi, quam ipsi adhibent ad probandam possibilem esse vnam creaturam omnium perfectissimam, & aliam omnium imperfectissimam, eamque applico ad probandum possibilem esse vnam cogitationem in tota collectione cogitationum æternum futurarum secundum intentionem omnium maximam, vnamque partem continui in tota collectione diuisionum possibilium omnium minimam. Suppono autem, quod Aduersarij mihi non negabunt, posse Deum cum Beatorum, vel damnatorum intellectu producere cogitationes intensiores & intensiores per totam æternitatem futuras. Quo posito sic contra ipsos retorqueo argumentum.

369. Non omnes cogitationes, quæ sunt in tota collectione æternum futuras exceduntur secundum perfectionem intensiuam à cogitationibus æternum futuris: ergo necesse est, ut sit aliqua, quæ secundum perfectionem intensiuam non excedatur: ergo datur in tota collectione cogitationum æternum futurarum vna omnium intensissima. Antecedens constat ea-

dem

lem forma arguendi: quoniam implicat mutuos excessus secundum perfectionem intensivam, non minus quam secundum perfectionem specificam. Pari modo applicari possunt reliqua argumenta.

370. Eadem argumentandi forma ostendo possibilem esse minimam partem continui, qua minor non sit dabilis, in tota collectione divisionum possibilem, hoc pacto: Non omnes partes, quæ sunt in tota collectione divisionum possibilem in minoritate exceduntur à partibus: ergo necesse est esse aliquam, quæ in minoritate non excedatur: ergo datur in tota collectione divisionum continui una omnium minima, qua minor dari non potest. Antecedens constat eadem arguendi forma, quoniam implicat mutuos excessus secundum minoritatem, non minus quam secundum intensivam & specificam perfectionem.

371. Non video, quid ad hoc respondere possint Aduersarij, nisi admittendo & in tota collectione cogitationum æternum futurarum unam quoad intensivam omnium perfectissimam, & in tota collectione partium diuisibilem unam quoad minoritatem omnium minimam, & simul negando, hinc vllum sequi absurdum. Nam si quod esset, illud esset, infinitum claudi terminis, prima nempe & vltima cogitatione, prima & vltima parte continui. At qui hoc nullum est, cum hoc ipsum euidenter supponatur in Aduersariorum sententia, qui inter infimam & supremam creaturam admittunt infinitam multitudinem creaturarum terminis clausam. Non enim putant, huiusmodi clausuram repugnare infinito, cuius essentiam in eo præcisè collocant, ut ex vno termino ad alium successiue perueniri non possit: quod rectè saluari potest, etiam si terminis claudatur.

372. Sed contrà primò: quia videtur vel ex ipsius terminis notum, quòd infinitum, qua infinitum, debeat carere fine. Quocirca ponitur in eius definitione, quam nec ipsi Aduersarij reijcere audent. Est enim infinitum, consensu omnium, quod fine caret. Per hoc enim discriminatur à finito. Nec minus repugnat infinito habere terminum, quàm repugnet finito, carere termino. Secundo, quia magis videtur repugnare infinito, claudi terminis, quàm successiue pertransiri. Nam qui admittunt posibles generationes & circulationes ab æterno, debent necessariò admittere, potuisse infinitum ut infinitum successiue pertransiri, cum tamen ijdem admittere non audeant, huiusmodi generationes & circulationes ab æterno incepisse per aliquam primam. Tertio, quia saltem tale infinitum esset numerando pertransibile à cognitione diuina. Etenim distinctè cognoscit Deus per Aduersarios vltimam cogitationem omnium intensissi-

mam excedere immediatè sequentem, & hanc excedere aliam immediatè sibi subsequentem, & sic non quidem successiue, sed vno ictu in instanti ab vltima omnium intensissima numerando peruenire ad primam omnium remississimam.

373. Quartò, quoniam peculiaris difficultas est, tam in cogitationibus æternum futuris assignari unam omnium intensissimam, quàm in diuisione partium unam omnium minimam. Nam ex primo sequeretur, finiri ac terminari cogitationes æternum futuras, cum tamen non finiatur nec terminetur æternitas ipsa à parte post, in qua futura sunt semper plures & plures cogitationes sine fine. Ex secundo, continuum diuidi in omnem sui partem. Primum ostendo: nam post vltimam cogitationem omnium intensissimam non esset futura alia, cum tamen nondum finita ac terminata esset æternitas, cum hæc finiri ac terminari non possit, sed semper ulterius & ulterius sine fine ac termino protenditur, cui hoc ipso, quòd assignaretur finis ac terminus, non esset æternitas, sed tempus. Antecedens constat: nam si post vltimam futura est alia; ergo vltima non fuit vltima.

374. Confirmatur: nam Deus per Aduersarios distinctè discernit, vltimam cogitationem determinato excessu superare immediatè sibi subsequentem. Interrogo, an excessu finito, an infinito? Non infinito, alioqui ceteræ subsequentes vsque ad primam essent finitæ numero contra Aduersarios: quia cum omnes subsequentes versus primam progrediantur secundum partes proportionales minores & minores in intensione, si immediatè sequens vltimam, habet finitos gradus intensivæ, cum etiam prima supponatur habere finitos gradus determinatos intensivæ, non poterunt omnes post vltimam esse numero infinitæ, alioqui deberet prima habere minimam intensivam, qua minor dari non posset, quod implicat. Non excessu finito. Nam eadem interrogatio fiet de subsequente penultimam, de quæ alijs & alijs sequentibus vsque ad primam: an singulæ superiores excedant singulas inferiores excessu finito, vel infinito: si finito, omnes & singulæ includendo etiam primam, erunt infinitæ intensivæ, contra suppositum. Si excessu infinito, assignetur talis cogitatio, & contra illam redibit idem argumentum, quod supra factum est, contra vltimam cogitationem.

375. At dices, omnes cogitationes, quæ inter talem assignabilem & vltimam intercedunt, esse numero infinitas. Sed contrà, tum quia hæc responsio admittit non solum clausuram in infinito quæ infinito, sed etiam additionem & diminutionem, quod non minus repugnat, quàm infinitum habere terminum. Nam hoc ipso, quòd infinito sit additio, assignatur

terminus, cui fit additio: sicut hoc ipso, quod additur lineæ palmus, supponitur terminus, cui palmaris quantitas additur & hoc ipso quod à quantitate demitur palmus, assignatur terminus, qui soluta vnione cum priori palmo, remanet. Tum quia non omnes cogitationes æternum futuræ proportionaliter sese excederent secundum intensiorem, contra suppositum. Siquidem daretur vna, quæ infinito excessu superaret immediatè sibi subsequenter, cum tamen ipsa non excederetur à præcedente excessu infinito, sed finito. Secundum demonstro, nam si posset minima pars continui assignari, quæ minor assignabilis non esset, hoc ipso continuum esset in omnem sui partem diuisum, cum nulla pars minor restaret, in quam diuidi posset. Multa alia absurda ex Aduersariorum sententia deduci possent, quæ nobis ad sacratiora Theologiæ mysteria explicanda properantibus deducere non vacat: quam industriam & studiosum laborem relinquimus solidioris Philosophiæ studiosis.

376. Ad argumentum igitur Aduersariorum: si propositio illa, in qua tota eorum vis consistit, nempe: *Non omnes creatura in tota collectione possibilium exceduntur à creaturis*, sumatur in sensu distributiuo, dicendum est, quod non omnes exceduntur, sed aliquæ exceduntur aliquæ excedunt: excedunt inferiores, à superioribus: excedunt superiores inferiores. Si sumatur in sensu collectiuo: tunc negandum est, quod non omnes excedantur, quia cum in tota collectione non datur vna suprema, quæ reliquas omnes excedat, dici non potest, quod non omnes excedantur: alioqui assignabilis esset vna, à qua reliquæ collectiue sumptæ excederentur. Nec mirum, cum hoc sit de ratione infiniti carentis ultimo termino. Vnde idem argumentum fieri potest de tota collectione partium continui: nam omnes partes continui in tota collectione exceduntur in minoritate à partibus: Sicut igitur ad hoc argumentum tenemur omnes respondere: quod omnes quidem partes distributiuè sumptæ & exceduntur, & excedunt, quoniam distributiuè sumptæ habent & maiorem, à qua exceduntur, & minorem, quam excedunt: omnes tamen collectiue acceptæ dicendæ sunt non excedi: quia collectiue acceptæ non habent vnā, à qua reliquæ omnes excedantur. Ad probationem autem Antecedentis negatur sequela, eò quod mutus ille excessus non est respectu eorundem, quo pacto implicat, sed respectu diuersorum: est enim excessus in creatura superiore respectu inferioris, & defectus in creatura inferiore respectu superioris.

377. Ad primam confirmationem negatur consequentia. Ratio discriminis est: quoniam produci & dependere à primo ente improducto consequitur essentiam creaturæ

vt sic, quod tolli nequit per rationem infiniti: quia sicut infinitum non tollit à creatura rationem creaturæ, ita nec tollit, quin etiam sub infinitate, & cum infinitate produci ac dependere debeat à primo ente improducto. Creaturam verò excedere aliam creaturam, vel excedi ab alia creatura, est accidens illi adueniens per comparisonem ad alias creaturas, quod separari potest, integra manente essentia creaturæ. Cum igitur in infinita collectione creaturarum perfectiorum & perfectiorum nequeant omnes creaturæ comparari ad vnā omnium perfectissimam, quia talis creatura in ea collectione non datur, non poterit in ea collectione dari excessus vnus creaturæ supra reliquas omnes sub se contentas, adhuc perseverante in singulis & omnibus essentia creaturæ; quæ tamen non maneret, si omnes non essent à primo ente productæ & dependentes. Ad probationem verò consequentiæ, concedo mutuum excessum & perfectionem respectu eiusdem inferre contradictoria; nego autem illa inferre respectu diuersorum, vt constat tam de partibus continui, quam de cogitationibus intensioribus & intensioribus æternum futuris.

378. Ad secundam negatur antecedens, Ad cuius probationem, neganda est sequela, nempe in collectione infinita creaturarum & plures esse creaturas excessas excedentibus, & non plures esse creaturas excessas excedentibus, nam sumptæ distributiuè tot semper assignari possunt excessas, quot excedentes: sumptæ verò collectiue plures assignantur excessas, quam excedentes, eò quod in tota collectione datur prima, quæ ab omnibus exceditur, non datur autem vltima, quæ reliquas omnes excedat. Sicut in cogitationibus intensioribus & intensioribus æternum futuris datur prima, quæ ab omnibus exceditur, & non datur vltima, quæ reliquas omnes excedat: & in partibus proportionalibus continui palmaris datur prima pars semi palmaris, quæ excedit reliquas omnes, nulla tamen datur vltima, quæ excedatur ab omnibus.

379. Ad tertiam, negatur Minor. Etenim summa illa propinquitās cum Deo non est in vna aliqua creatura, sed in ipsa tota collectione creaturarum, supra quam licet non sit possibilis alia perfectior, cum in ea collectione comprehendantur omnes, quacumque tamen distributiuè sumptæ semper dabilis est alia & alia perfectior. Sicut licet supra totam collectionem diuisionum possibilium non detur alia diuisio, cum in ea includantur omnes, qualibet tamen distributiuè assignata assignabilis est alia & alia absque termino, & licet supra totam collectionem cogitationum æternum futurarum non sit alia futura, quauis tamen data dabilis est alia & alia absque termino. Nec refert, quod

omnes

omnes creaturæ sint inæqualis perfectionis (specificæ); nam etiam partes proportionale continui, & cogitationes intensiores & intensiores æternum futuræ sunt inæqualis quantitatis & intensificationis: cum tamen neque in illis, neque in his assignabilis sit aliqua in tota collectione ultima.

380. Ad quartam, Resp. cognitionem diuinam nec sistere in aliqua creatura, non progrediendo in alias, quæ supra illam sunt, si verè sunt, nec in tota collectione possibilium cognoscere vnam omnium perfectissimam, sed sistere in tota collectione infinita, quam perfectissime comprehendit absque vilo termino ultimo. Sicut in tota collectione diuisionum possibilium continui non sistit in vna aliqua parte infra quam non cognoscat alias minores, quæ sunt diuisibiles infra illam; non tamen in

illa sistit in aliqua omnium minima, cum ea non detur, sed sistit in tota collectione, illam perfectissime comprehendendo absque ultima. Idem dicito de tota collectione cogitationum intensiorum & intensiorum æternum futurarum.

381. Ad quintam, negatur antecedens: Implicat enim, vt Deus producat creaturam, quam potest, omnium perfectissimam; quemadmodum vt producat partem continui, quam potest, omnium minimam: eò quod inexhaustibilis est infinita diuisibilitas continui: At non minus inexhaustibilis est infinita perfectio Dei. Quæres, quantum ergo poterit Deus producere, si non potest totum, quod potest: Resp. quantum libera ipsius voluntas determinauerit, cui in producendo, ad extra subordinatur diuina potentia.

DISPUTATIO XIII.

An, & quid sint ideæ in mente Diuina?

ONSTANS est Patrum, & Scholasticorum sententia, in Deo ideæ esse, quod & gentiles Philosophi cognouerunt, vt constat de Platone, quæ vt primum idearum inuentorem

refert August. l. 83. quæstionum, quæstione 46. quamuis ipse alijs ante Platonem, eas notas fuisse ibidem putet. Huius veritatis duplex est ratio, altera ex parte effectus producibilis; altera ex parte Dei producentis. Prior est, quia quidquid perfectionis est in effectui, id totum in causa, à qua effectus suum esse participat, præexistere debet; atqui omnis effectus, creatus non solum participat esse naturæ, qua constat, sed etiam artis, quam imitando exprimit: igitur in Deo non solum præsupponendum est principium effectuum, quo esse naturæ rebus communicet; sed etiam esse artefactuum, quo esse artis ipsi imitari. Maior patet; quia cum totum esse effectus, deriuetur à causa, nihil poterit esse in effectui, quod non præfuerit in causa. Minor apparet in hac ordinatissima mundi machina, in qua non modò elucet esse naturæ, quo vnaquæque res in suo esse constituitur; sed etiam esse artis, quæ cuncta creata diuersissimæ quamuis naturæ, mira tamen connexionem & ordine inter se coherentia, mirabilem illam diuinæ mentis architecturam imitando exprimunt. Vnde familiare est Patribus, ex huius vniuersi or-

dine supremam illam arguere mentem, quæ infallibili suâ sapientiâ & arte omnia disponit ac dirigit; cum non nisi à sapiente ordo esse possit: *Sapiens*, auctore August. loco præcitato, *nemo esse possit*, nisi ideis intellectis.

2. Posterior ratio ex parte Dei producentis est; quia cum Deus in producendo sit infinitus, nec certa limitetur virtute ad determinatos effectus producendos, sed producere possit plures, & plures, perfectiores & perfectiores, in infinitum, vt certos quosdam determinatè producat, oportet, vt liberâ suâ voluntate illos determinet, applicando infinitam suam potentiam ad hos potius, quam ad alios producendos: nequit autem voluntas potentiam ad determinatos effectus liberè applicare, nisi illos præcognoscat, cum non possit in incognitum ferri: igitur præsupponenda est in Deo notitia effectuum producendorum: atqui hæc notitia in Deo habet rationem ideæ. Dantur igitur ideæ in Deo. Hoc ergo vt certo posito, grauis controuersia inter Scholasticos est, quid formaliter importet idea in Deo.

3. PRIMA sententia docet, ideæ in Deo esse ipsasmet creaturas, secundum esse creatum in Diuina mente obiectiue existentes, secundum illud idem esse, quod habituræ sunt in se ipsis in propria natura existentes. Est Ochami in 1. distinct. 35.

Plato.

Augustin.

Augustin.